DOCUMENT RESUME

ED 036 422 48 RE 002 426

AUTHOR	PIA, J. J.; MOLITOR, R. D.
TITLE	READING IN SOMALI: AN ELEMENTARY CULTURAL READER. VOLUME I: READER.
INSTITUTION	SYRACUSE UNIV., N.Y.
SPONS AGENCY	OFFICE OF EDUCATION (DHEW), WASHINGTON, D.C. BUREAU OF RESEARCH.
BUREAU NO	BR-7-0672
PUB DATE	69
CONTRACT	OEC-1-7-070672-3732
NOTE	225P.
EDRS PRICE	EDRS PRICE MF-$1.00 HC-$11.35
DESCRIPTORS	AFRICAN CULTURE, *AFRO ASIATIC LANGUAGES, AURAL LEARNING, *FOREIGN LANGUAGE BOOKS, *LANGUAGE INSTRUCTION, PHONEMIC ALPHABETS, *SECOND LANGUAGE LEARNING, SEMITIC LANGUAGES, *UNWRITTEN LANGUAGE

ABSTRACT

THIS VOLUME IS A PRELIMINARY EDITION OF AN ELEMENTARY SOMALI READER. THE MATERIALS WERE DESIGNED TO SERVE THREE PURPOSES: (1) TO PROVIDE EXPERIENCE WITH RATHER SIMPLE EXPOSITORY SOMALI PROSE, (2) TO PROVIDE AN ELEMENTARY INTRODUCTION TO SOMALI CULTURE, AND (3) TO ACCOMPANY THE STUDENTS' STUDY OF SPOKEN SOMALI. IT IS NOTED THAT THERE IS NO OFFICIAL WRITING SYSTEM FOR SOMALI AND THAT SINCE THE AUTHORS' MOTIVE FOR THE DEVELOPMENT OF AN ELEMENTARY READER IN SOMALI WAS PEDAGOGICAL, THE USE OF AN ORTHOGRAPHY FOR SOMALI WAS AN INCIDENTAL DEVELOPMENT NOT AIMED AT BECOMING A STANDARD FORM. THE FORMAT OF THE VOLUME RESEMBLES THAT OF A REGULAR READER WITH SOMALI TEXT, VOCABULARY BOTH IN SOMALI AND ENGLISH, AND NOTES IN ENGLISH. COMPREHENSION QUESTIONS ARE DESIGNED TO BE HANDLED ORALLY. EACH TEXT WAS WRITTEN BY ONE SOMALI AND CAREFULLY EXAMINED BY AT LEAST ONE OTHER. THEMES FOR THE UNITS ARE HISTORICAL AND CULTURAL. THIS READER IS ACCOMPANIED BY A SEPARATE VOLUME WHICH GIVES ENGLISH TRANSLATIONS OF THE TEXTS. (WB)

PA-48
BR-7-0672
VOL I
OE/IIS

ED036422

Contract No. OEC-1-7-070672-3732

FINAL REPORT

November 1969

READING IN SOMALI
AN ELEMENTARY CULTURAL READER

Volume I: Reader

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION & WELFARE
OFFICE OF EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL OFFICE OF EDUCATION POSITION OR POLICY.

J. J. Pia
R. D. Molitor

PRELIMINARY EDITION
Distributed for criticism and
classroom experimentation.
Your comments are requested.

RE002426

Linguistics
Syracuse University

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION, AND WELFARE

Office of Education
Institute of International Studies

ED036422

Contract No. OEC-1-7-070672-3732

FINAL REPORT

November 1969

READING IN SOMALI
AN ELEMENTARY CULTURAL READER
Volume I: Reader

by

J. J. Pia
R. D. Molitor

PRELIMINARY EDITION
Distributed for criticism and
classroom experimentation.
Your comments are requested.

The research reported herein was supported by a contract with the U.S. Office of Education, Department of Health, Education, and Welfare.

LINGUISTICS

SYRACUSE UNIVERSITY

1969

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION, AND WELFARE

Office of Education
Institute of International Studies

This volume is dedicated
to the memory of
Mohammed Abdulla Hassan

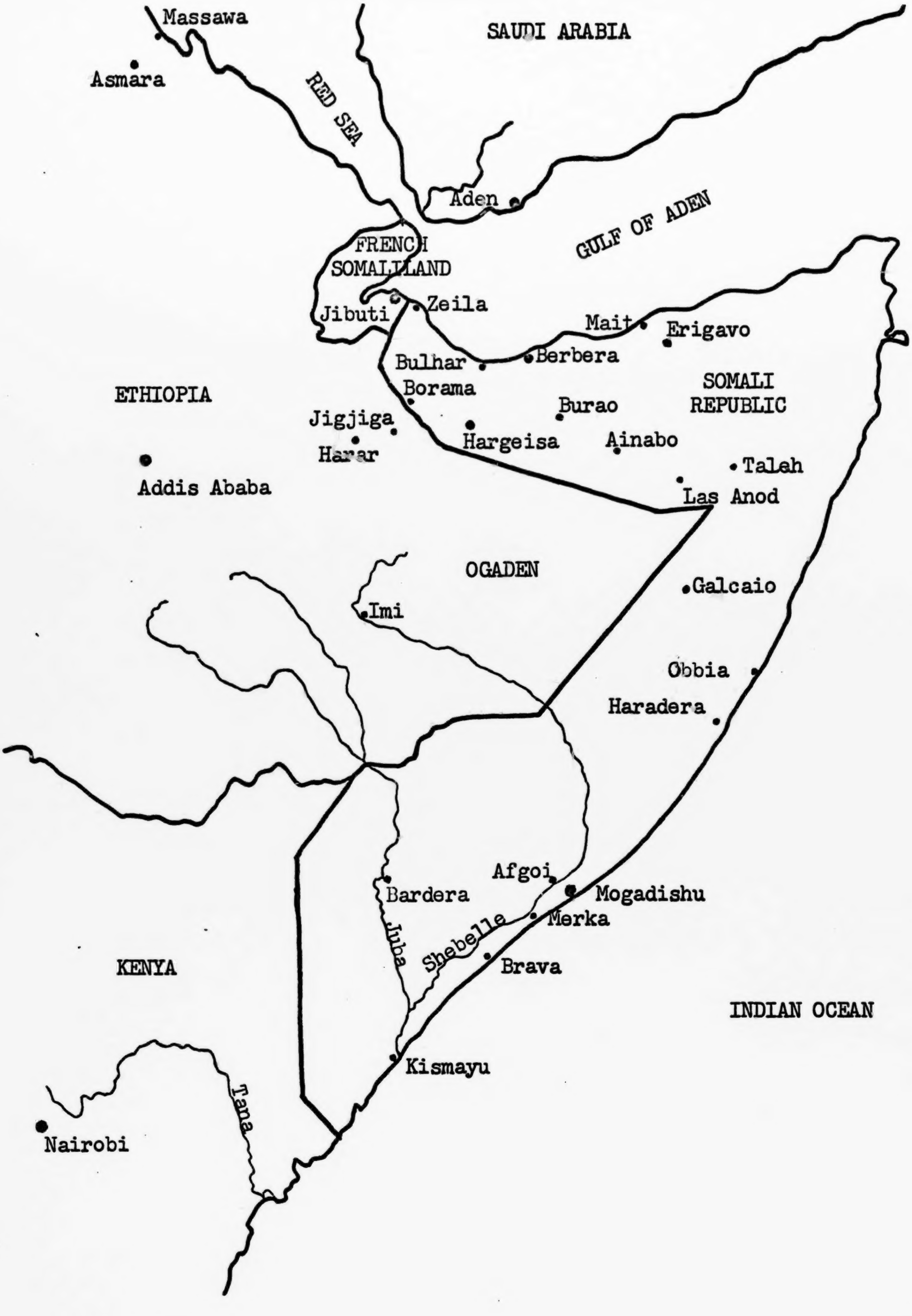
Massawa
Asmara
SAUDI ARABIA
RED SEA
Aden
GULF OF ADEN
FRENCH
SOMALILAND
Jibuti
Zeila
Mait
Erigavo
Bulhar
Berbera
ETHIOPIA
Borama
SOMALI
REPUBLIC
Burao
Jigjiga
Harar
Hargeisa
Ainabo
Addis Ababa
Taleh
Las Anod
OGADEN
Galcaio
Imi
Obbia
Haradera
Afgoi
Bardera
Mogadishu
Juba
Shebelle
Merka
KENYA
Brava
INDIAN OCEAN
Kismayu
Tana
Nairobi

CORRIGENDA

The reader should make the following corrections prior to beginning his study.

Page	
3	Line 9. For a sentence read sentences.
4	Line 4. For legtəhəy read la egtəhəy.
46	Second line from bottom. For on read m.
64	Note I, last word. For illusionary read illusory.
	Note II C, last word. For hithpalel read hithpa9el.
86	Vocabulary, item 5. For lisa read lis.
87	Vocabulary, item 7. For c∂auses read clauses.
90	Title. For səmeya read səməya.
103	Note II B. Delete habitual.
105	Vocabulary, item 9. For IV read V.
121	Title et passim. For fəsoħo read fəsəħo.
130	Note I, line 2. For P-marker read node.
154	Sentence 8 et passim. For itobıya read itobiya.
156	Sentence 9 et passim. For kinıya read kiniya.
163	Sentence 4. For ∂aħəyəy read ∂eħəyəy.
	Vocabulary, item 9. For ∂aħ 'pass' read ∂eħ 'be between.'
168	Note III A, line 5. For Kanepola read Kampala.
188	Sentence 3. For cəmhuriyaha read cəmhuriyada.
220	Last line. For -a-ket read racket.

CONTENTS

INTRODUCTION i

__UNIT__ __ONE__: coqrafiga cəmhuriyəda somalida

PRIMER 1
- Introduction 3
- 1. 4
- 2. 6
- 3. 7
- 4. 9
- 5. 11
- 6. 12
- 7. 13
- 8. 15

A. həlkəy ku talo iyo ɪntəy legtəhəy 17
- 1. 18

B. ðʊlku sɪdu u səməysənyəhəy 25
- 1. 26
- 2. 34
- 3. 38
- 4. 41
- 5. 44

A NOTE ON SPELLING 46

NOTE ON QUESTIONS 47

C. mərku robku da?o iyo mərka aru dɪ?ɪn 49
- 1. 50
- 2. 53
- 3. 55
- 4. 56

D. wəħa la ka bera u 59
1. 60
2. 63

E. ħoləha ∂əqašadoda 67
1. 68
2. 70

F. bəhələha la ka helo 71
1. 72
2. 74
3. 77

UNIT TWO: rer miyiga

1. 80
2. aqəloda rer miyiga 82
3. nološoda 86
4. sɪda sʊbəga la u səməya u 90
5. aħməd iyo awrka 93

UNIT THREE: dinta dədka somalida

1. 96
2. səladəha la tʊkəda u 98
3. wəysəysiga 102
4. 105
5. səladəha la tʊkəda u 108
6. məlaha la ku tʊkəda u:məsacɪdoda 110
(contains note on orthographic problems, p. 111)
7. məsacɪdoda 114
8. wəħyaləha ay dintu ħaraməyso 116
9. 118
10. wəxtiyoda dinta la is u fəsəħo 121

UNIT FOUR: tə9linta

1. 126
2. məl9amədəha 129
3. ɪləmentəri 132
4. ɪntərmidiyəd 134
5. ɪskuloda səkəndəriga 136
6. 140
7. 143

UNIT FIVE: tarixda

Introduction 148
1. 149
2. 152
3. zəylə9 154
4. kolkəy somalidu hos u so guren 156
5. kolku ɪngrɪsku yimid 158
6. kolku təlyanigu yimid 161
7. ħer 163
8. isu imašohi 165
9. səyid muħaməd abdula ħasən 167
10. 169

UNIT SIX: ħukunka

A. ħer 174
1. 175
2. šɪrka 178
3. 180
4. 182

B. dəwləda ħukunkeda 184
1. 186
2. 188
3. ra?isal cəmhuriyada 190
4. 192

5. 193
6. 195
7. 197
8. 199

UNIT SEVEN: gurka 200
1. 202
2. 204
3. furinka 206
4. 208

UNIT EIGHT: qabilo 210
1. tolka 212
2. orur 214
3. səb 216
4. səb 218
5. yibir 220
6. yibir 222

INTRODUCTION

The materials in these volumes are designed for three purposes. First, they provide experience with expository prose in Somali that is rather simple. Second, they serve as an elementary introduction to Somali culture. Third, the materials are to be used concurrently with the student's study of spoken Somali. That is, the texts in the reader present a wider range of grammatical construction and vocabulary than is appropriate for an oral course, and that wider range itself presents some information which should be of at least moderate interest to the student.

Those persons who are aware that there is no official writing system for Somali will recognize a high grade anomaly in the appearance of a reader in an unwritten language. But there is no stopping technology, or technical knowhow. In consequence of the unstopping, or release, of technique upon the world, it is now possible to develop sets of squiggles which when they appear on pages may be said to represent in some way the noises a certain people make with their mouths. Just so for Somali, as well as for countless other unwritten languages in which there now appear printed translations of the Fourth Gospel or treatises on mosquito control.

So, writing systems of varying degrees of acceptability may fairly quickly be developed. Herein is used one for Somali. Its evolution has been accompanied by tears and wailings as noted on pages 46 and 111, which complaints are not to be repeated here.

Suffice it to say that the authors' motive for producing these volumes was pedagogical and not connected in any direct way with the aim of developing a standard orthography for Somali.

1

Two other points may be made by way of introduction. What becomes clear is that the outcome of projects such as this is not always under the control of the investigators. For example, the Somali in the texts was kept deliberately simple. But the cultural information was expected to be relatively sophisticated. What happened, however, was that that information also became simple, along with the language.

A second example is the reliability of the language. Each text was written by one Somali and looked over carefully by at least one other. Even so, the probabilities are high that some rather un-Somali sentences have slipped by. One should expect, then, appropriate reactions from time to time from the Somali instructor.

2

The authors are rather proud of the pedagogical apparatus employed in this project. The materials in the first volume look like normal Reader format: text, vocabulary, and notes. The comprehension questions are to be handled orally, thus serving as a reminder that the language under study is not yet written. While such questions are somewhat unusual for a reader of this type, their occurrence is not unique.

What is expected of a student who uses this Reader is not mere acquaintence with the grammar and vocabulary of this Reader, but rather thorough mastery thereof. As aids to that mastery there are not only the comprehension questions but also the translations--known as the Pony.

There are two "translations" of almost every lesson, one in language that approximates English and another called literal. The latter is designed to show how the English is derived from the Somali. The student should attempt his own literal translations since they are very useful devices in helping identify the meaning or function of all the material in the sentences. Comparing his with those in the Pony should help a student confirm or refine his knowledge of Somali.

Part of the motivation for preparing the Pony comes from the authors' suffering through readers without translations of the texts. At the risk of sounding Skinnerian, their experience suggests that knowing immediately whether one's translation of a text is correct is so helpful that the preparation of a Pony is a quite worthwhile investment of the authors' time.

Another feature of the pedagogical apparatus is the publication of the Pony and Glossary in a volume separate from that in which the texts appear. In using this Reader a student need not feel inferior because he has only five fingers per hand and the consequent ability to hold only two or three places in a book while hunting in the Glossary for an item. Rather, the text can be left open while examining the Pony or searching in the Glossary.

Finally, the Glossary published here combines the vocabulary from Beginning in Somali with that from the Reader. In addition the items are listed in what came to be the preferred form, with all other spellings referenced to that preferred form. Those preferred spellings, however, are not always those which occur most frequently in the texts, a state of affairs resulting from some of the editing procedures involved. Fortunately the spellings are not important. Certainly a student should not attach much significance to the spellings nor to the vocalizations supplied here. The specification of the vowels of Somali awaits further research.

3

A number of people have contributed to the completion of this project. Perhaps the most important were the Somali men who served as informants. We give them our thanks. In addition, we acknowledge especially the labors of our typists and of W.L. Patchen in the Syracuse University Research Institute and Wm. Higgins in the U.S. Office of Education both of whom administered us out of trouble more than once. That there are others who helped goes without saying; to them also we give our thanks.

UNIT ONE:

coqrafiga cəmhuriyəda somalida

Primer

INTRODUCTION

This primer portion of the reader is designed to aid the student in learning to read Somali sentences.

The entire primer builds up to the first text in the geography section of the reader. While some instructors may wish to skip the primer entirely, others will find that the reader as a whole is less of a shock to the student who has had experience with the primer.

The primer format is such that the smallest indivisible units of the first text, i.e., a sentence, are presented one at a time with a fairly complete pedagogical apparatus, including of course vocabulary. The utility of the one-sentence-at-a-time approach will be seen when the student comes face to face with the first lesson where there is almost too much information presented at once.

In the belief that repetition is helpful the primer texts overlap about fifty percent. The aim is to provide not only another look at a sentence seen earlier but also to provide some semantic and syntactic context therefor.

Let it be emphasized that the primer has the maximum number of aids and the greatest possible quantity. Most students will be able to proceed through the primer lessons without plodding through all the apparatus. But it is there. Both instructor and student have at hand not only the aids needed to handle the syntax which occurs in the texts but also a short course on how to develop such aids when they are needed by a particular student for a particular later lesson.

Unit I

Geography

1

A. həlkəy ku talo iyo ɪntəy legtəhəy

kəlmədəha 9ʊsʊb

həl	'place (where)'
ku	preposition
al	'be located'
iyo	'and'
ɪn	'size, amount'
leg-təhəy	'to be equal to'
kəlmədəha	'the words' (Arabic loan)
9ʊsʊb	'new'

Notes

1. Some concepts which one language might normally express with a single vocabulary item another language will render by a phrase. In this instance the English terms "location" and "size" appear in Somali as "where it is located" and "how big it is." Lest one become ethnocentric, there are instances where Somali packs an English sentence into a single item.

Sometimes such constructions, which appear fairly frequently in the readings, will require some imagination to provide an acceptable English translation.

2. Forms will be cited in the vocabularies in their underlying forms whenever possible. The underlying forms will also appear in the glossary.

3. The form *ku* is identified as a preposition rather than glossed. The reason is that often in English the selection of a preposition does not appear to be semantically determined. For example, the "up" in "call up," meaning "to telephone," does not appear to have much connection with "up-ness,"

As noted in the Pony, the authors have glossed *ku* as 'at' in this situation, i.e., with "located." In other situations English will require such things as 'to' for the same Somali *ku*.

4. The form *kəlmədəha* has an internal structure:
kəlməd 'word' - *o* 'plural' - *h* 'masculine' - *a* 'article.'
That is, *kəlməd-o-h-a*. The *o* becomes *ə* before *ha*.

5. The form *tal* includes a third singular feminine prefix *t-*. The verb root is *al*, the form in the vocabulary. The *t* refers to the Somali Republic which is feminine in Somali.

dər is 1

1. cəmhuriyəda somalidu wəħəy ku tala geska afrika.

kəlmədəha 9ʊsub

dər is	'lesson' (Arabic loan)
cəmhuriyəda	'the republic' (Arabic loan)
al	'be located'
ges	'horn'

Notes

1. As noted in *Beginning in Somali*, Cycle 23, the construction *wħ*...VERB + NOUN PHRASE is very common. The *wəħ*- is a pronoun with which the NOUN PHRASE is in apposition.

2. Somali, like English, permits considerable variation in word order without changing the overall meaning of the sentence. Undoubtedly, as in English, there are stylistic variants to which we are not yet sensitive. Even so, the result at this stage in the student's knowledge is that one must become acquainted with a variety of word orders. To provide experience with such variation any given sentence in a text will be restated in later texts in as many different sequences as possible.

3

1. cəmhuriyəda somalidu wəħəy ku tala geska afrika. 2. ħəga woqoyi wəħa ka ħɪga xoriga 9ədmed.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ħəg-a	'the place (direction)'
woqoyi	'north'
ka	'to'
ħɪg	'be near'
xoriga	'the gulf, straits, etc.'
9ədmed	'Aden'
su?alo	'questions' (Arabic loan)

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma wəħəy ku tala geska afrika.
2. xoriga 9ədmed ma woqoyi bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.

Notes

1. Here begin the comprehension questions. They are designed to provide the student with some feedback regarding his grasp of the semantic load of the syntax he has just waded through. Consistent use of such questions is imperative if both students and instructor expect to survive. And the questions should be handled orally.

The questions presented here require only yes/no responses. Others will elicit short answers, i.e., a word or a phrase, while still others will ask for the delivery of an entire sentence.

For the primer and for the entire geography unit there will be more questions in the lessons than anyone will think possible. Very few instructors or students will want to proceed through all the questions. However, as pointed out in the Introduction, there is a course in question making available. Both instructors and students will learn how to generate comprehension questions.

After the first unit the number of questions printed will be substantially reduced. It will be left to the instructor and the student to improvise additional questions of whatever type, using as guides those accompanying the texts.

2. The questions include *ma*, the question marker. The *ma* will also appear with *wəħ*, in which case the *wəħ* becomes *maħ*.

3. *ka* is a preposition which functions exactly the same as *ku*. (See note 3, page 3.)

4

3. ħəga bəri konfʊred wəħa ka ħɪgta bəd weynta hɪndiya. 2 and 3. ħəga woqoyi wəħa ka ħɪga xoriga 9ədmed bəri konfʊredna bəd weynta hɪndiya.

kəlmədəha 9ʊsʊb

bəri	'east'
konfʊr	'south'
konfʊred	'southern'
-na	'and'
bəd	'sea, ocean'
weyn	'big'
hɪndiya	'India'

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma wəħəy ku tala geska afrika.
2. xoriga 9ədmed ma konfʊr bəri bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.
3. bəd weynta hɪndiyi ma bəri konfʊred bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
4. cəmhuriyəda somalida məħa ħəga woqoyi ka ħɪga.
5. ħəga konfʊred məħa ka ħɪga.
6. cəmhuriyəda somalidu ħəgəy ku tala.
7. xoriga 9ədmed ħəgu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.
8. bəd weynta hɪndiyi ħəgəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.

Notes

1. Both *həl* and *ħəg* translate as 'place,' as does *mel*, but they are all different. The term *ħəg* implies direction or pointing, *həl* does not. The term *mel* is another story which will come later.

2. The combination of sentences 2 and 3 shows how (1) identities are deleted and (2) clauses are then linked by placing -*na* at the end of the first constituent of the second clause.

3. The construction *bəd* *weynta* *hɪndiya* shows the result of a nominalizing process. The placing of the -*ta* after *weyn* instead of after *bəd* performs a function similar to that of certain stress patterns in English. That is, *bəda* *weyn* is like "whîte hoúse," while *bəd* *weynta* is like "Whíte Hoùse."

This nominalization process provides semantically for the creation of a new category and syntactically for an increase of one in the number of modifiers permitted in the string.

4. The term *xori* is used by Somalis who live along the coast. Nomads from the interior who are unacquainted with the sea and things nautical have no word as specialized as this. Any body of water larger than that contained in a reservoir is a *bəd*.

5

1. wəħəy ku tala cəmhuriyəda somalidu geska afrika. 2. bəd weynta hɪndiyi wħəy ka ħɪgta ħəga bəri konfʊred ħəga woqoyina wəħa ka ħɪga xoriga 9ədmed. 3. hərerəha kalena wədəmo aya ka ħɪga.

kəlmədəha 9ʊsʊb

hərer	'side'
wədən	'country'
kale	'other'

6

1. wədəmona hərerəha kale ayəy ka ħɪgan.
2. kiniyi wəħəy ka ħɪgta konfʊr gəlbed. 3. itobiyina ħəga gəlbed bəy ka ħɪgta.

kəlmədəha 9usʊb

kiniy-i	'Kenya' with suffixed definite article
gəlbed	'west'
itobiy-i	'Ethiopia' with suffixed definite article
mɪse	'or, but'

su?alo

1. kiniyi ma woqoyi bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
2. itobiyi ma konfʊr bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
3. hərerte kiniyi ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
4. itobiyi hərerte ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
5. itobiyi ma woqoyi bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida mɪse konfʊr.
6. kiniyi ma bəri bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida mɪse gəlbed.

7

1. cəmhuriyəda somalidu wəħəy ku tala geska afrika. 2. kiniyi iyo itobiyi hərerəha ayəy ka ħɪgan. 3. wədənka somalida e fərənsisku həystana woqoyi gəlbed bu ka ħɪga.

kəlmədəha 9ʊsʊb

fərənsis	'French'
həysto	'hold' (3 sg. masc. pres. subj.)

su?alo

1. kiniyi ma woqoyi gəlbed bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
2. itobiyi ma woqoyi gəlbed bəy ka ħɪgta.
3. wədənka somalida e fərənsisku həysto ma konfʊr bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.
4. wədənka somalida e fərənsisku həysto ma bəri bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.
5. kiniyi ħəge bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
6. itobiyina həge bəy ka ħɪgta.
7. wədənka somalida e fərənsisku heystase ħəge bu ka ħɪga.

Notes

1. In sentence 3 the -na 'and' comes at the end of the noun phrase which functions here as subject of the sentence. That is, everything from wədənka to -na is to be taken as a unit.

2. The internal structure of the phrase beginning with wədənka and ending with -na includes an embedding. The clause e fərənsisku həysta- is a sentence which has been embedded as a modifier of wədənka. Without the suffixed -na the verb form would be overtly subjunctive, i.e. həysto. The addition of the -na forces a change of the -o to -a.

8

1. cəmhuriyəda somalida eriyədedu wa laba boqol iyo lɪħ iyo konton kʊn o məyl o mʊrəbə9[1] ah.

2. wəħəna ku nol laba məlyun ɪla sədəħ məlyun o qof.[2]

kəlmədəha 9ʊsʊb

eriya	'area' (English loan)
boqol	'hundred'
lɪħ	'six'
konton	'fifty'
kʊn	'thousand'
mʊrəbə9	'square'
laba	'two'
məlyun	'million' (English loan)
sədəħ	'three'
ɪla	'to, up to'
qof	'person'

Notes

1. This sentence reflects the cumbersomeness resulting from applying the rules for numbers and for modifiers on the same string. The number 256,000 is itself complicated. Adding "square miles" requires even more complications. This kind of stringing together of elements serves as another example of the recursiveness of grammatical rules.

2. Note that the head noun of the construction is *kʊn*.

3. The *ah* is a form of "be." It is required in the clause *o* *mʊrəbə9* *ah* because 'square' is a count noun with an overt plural available. The form *qof* of sentence 2 has no overt plural available and, hence, cannot take *ah* in this kind of clause.

4. Though numbered separately, sentence 2 could be considered part of sentence 1.

5. The skeleton of sentence 2 is *wəħ* *ku* *nol* *məlyun* 'what lives there [is a] million.'

6. The form *məlyun* is an Arabicized version of "million." Another possible pronunciation is *mɪlyən*.

References

1. The information about area is taken from *The American College Dictionary* (New York: Random House, 1963) p. 1150.

2. This population estimate is based on Lewis' figures in *The Modern History of Somaliland* (New York: Frederick A. Praeger, 1965) p. 1.

A. həlkəy ku talo iyo ɪntəy legtəhəy

dəris 1

1. cəmhuriyəda somalidu wəħəy ku tala geska afrika.
2. ħəga woqoyi wəħa ka ħɪga xoriga 9ədmed bəri konfʊredna bəd
wəynta hɪndiya. 3. wədəmo hərerəha kale ayey ka ħɪgan.
4. wədəmədasi wəħa weye kiniya o konfʊr gəlbed ka ħɪgta iyo
itobiya o ħəga gəlbed ka ħɪgta iyo wədənka somalida e fərənsisku
həysto o woqoyi gəlbed ka ħɪga.

5. cəmhuriyəda somalida eriyədedu wa laba boqol iyo lɪħ
iyo konton kʊn o məyl o mʊrəbə9 ah wəħəna ku nol laba mɪlyən
ɪla sədəħ mɪlyən o qof.

kəlmədəha 9ʊsʊb

həl	'place (where)'
ku	preposition
al	'be located'
iyo	'and'
ɪn	'size, amount'
leg-təhəy	'be equal to'
kəlmədəha	'the words'
9ʊsʊb	'new'
dəris	'lesson' (Arabic loan)
cəmhuriyəda	'the republic' (Arabic loan)
ges	'horn'
ħəg-a	'the place (direction)'
woqoyi	'north'

ka	preposition
ħɪg	'be near'
xoriga	'the gulf, straits, etc.'
9ədmed	'Aden'
bəri	'east'
konfʊr	'south'
konfʊred	'southern'
-na	'and'
bəd	'sea, ocean'
wəyn	'big'
hɪndiya	'India'
hərer	'side'
wədən	'country'
kale	'other'
kiniy-i	'Kenya' with suffixed definite article
gəlbed	'west'
itobiy-i	'Ethiopia' with suffixed definite article
fərənsis	'French'
həysto	'hold' (3 sg. masc. pres. subj.)
eriya	'area' (English loan)
boqol	'hundred'
lɪħ	'six'
konton	'fifty'
kʊn	'thousand'
mʊrəbe9	'square'
laba	'two'

mɪlyən	'million' (English loan)
sədəħ	'three'
ɪla	'to, up to'
qof	'person'
su?alo	'questions' (Arabic loan)
ɪmɪsa	'how many, how much'
mɪse	'or, but'
šen	'five'
lɪħdən	'sixty'

Notes

1. The form wədəmo is, of course, the plural of wədən 'country.' The final n on the singular reflects the prohibition against final m in Somali, that is, [m]⟶[n]/__#.

2. The wədəmədasi includes wədəmo plus a gender marker, d, the demonstrative, as 'that,' and a final article i.

3. The form konfʊred is an adjective, while konfʊr is a noun.

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma wəħəy ku tala xoriga 9ədmed (bəd wəynta hɪndiya, geska afrika).
2. kiniyi (cəmhuriyəda somalidu) ma wəħəy ku tala geska afrika.
3. xoriga 9ədmed ma ħəga bəri (konfʊr bəri, woqoyi) bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.
4. bəd wəynta hɪndiya ma ħəga gəlbed (konfʊr, konfʊr bəri) bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
5. cəmhuriyəda somalidu ma bəri (konfʊr, woqoyi gəlbed) bəy ka ħɪgta bəd wəynta hɪndiya.

6. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi (bəri, konfʊr) bəy ka ħɪgta xoriga 9ədmed.
7. wədəmo cəmhuriyəda somalida hərerəheda ahi ma cɪran.
8. kiniyi ma gəlbed (woqoyi gəlbed, konfʊr gəlbed) bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
9. itobiyi ma bəri (konfʊr, gəlbed) bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida.
10. wədənka somalida e fərənsisku həysta ma konfʊr gəlbed (woqoyi bəri, woqoyi gəlbed) bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.
11. cəmhuriyəda somalidu ma konfʊr gəlbed (woqoyi gəlbed, woqoyi bəri) bəy ka ħɪgta kiniya.
12. cəmhuriyəda somalidu ma gəlbed (woqoyi, bəri) bəy ka ħɪgta itobiya.
13. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi gəlbed (konfʊr gəlbed, konfʊr bəri) bəy ka ħɪgta wədənka somalida e fərənsisku həysto.
14. eriyəda cəmhuriyəda somalidu ma laba boqol iyo lɪħ iyo konton ma (laba boqol iyo lɪħ iyo konton mɪlyən, laba boqol iyo lɪħ iyo konton kʊn) o meyl o murəbə9 ah ba.
15. ma wəħa ku nol mid ɪla sədəħ mɪlyən (laba ɪla sədəħ mɪlyən, mid ɪla laba mɪlyən) o qof.
16. cəmhuriyəda somalidu ma wəħəy ku tala xoriga 9ədmed mɪse geska afrika.
17. kiniyi ama cəmhuriyəda somalidu ma wəħəy ku tala geska afrika.
18. xoriga 9ədmed ma woqoyi bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida mɪse bəri.

19. bəd wəynta hɪndiyi ma konfʊr bəri bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida mɪse konfʊr gəlbed.

20. cəmhuriyəda somalidu ma gəlbed bəy ka ħɪgta xoriga 9ədmed mɪse konfʊr.

21. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi bəri bəy ka ħɪgta bəd wəynta hɪndiya mɪse woqoyi gəlbed.

22. kiniyi ma konfʊr gəlbed bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida mɪse woqoyi gəlbed.

23. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi bəri bəy ka ħɪgta kiniya mɪse konfʊr bəri.

24. itobiyi ma bəri bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida mɪse gəlbed.

25. cəmhuriyəda somalidu ma bəri bəy ka ħɪgta itobiya mɪse gəlbed.

26. wədənka somalida e fərənsisku həysta ma woqoyi bəri bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida mɪse konfʊr gəlbed.

27. cəmhuriyəda somalidu ma konfʊr bəri bəy ka ħɪgta wədənka somalida e fərənsisku həysto mɪse woqoyi bəri.

28. wədənka somalida e fərənsisku ħəysta ma konfʊr bəri bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida mɪse woqoyi gəlbed.

29. kiniyi ma konfʊr bəri bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida mɪse woqoyi gəlbed.

30. xoriga 9ədmed ma gəlbed bu ka ħɪga cəmhuriyəda somalida mɪse woqoyi.

31. itobiyi ma gəlbed bəy ka ħɪgta cəmhuriyəda somalida mɪsə woqoyi.

32. cəmhuriyədu somalidu eriyədedu ma laba boqol iyo lɪħ iyo konton kʊn o məyl o murəbə9 ah ba mɪse wa laba boqol iyo šən iyo lɪħdən kʊn.

33. ma laba mɪlyən ɪla sədəħ mɪlyən o qof ba ku nol mɪse sədəħ ɪla šən mɪlyən.

34. wədənke ba ku yala geska afrika.

35. cəmhuriyəda somalidu ħəge bəy ku tala.

36. ħəga woqoyi (konfʊr bəri, konfʊr gəlbed, gəlbed, woqoyi bəri) məħa ka ħɪga cəmhuriyəda somalida.

37. wa ħəge xoriga 9ədmed (bəd wəynta hɪndiyi, kiniyi, itobiyi, wədənka somalida e fərənsisku həysta).

38. cəmhuriyəda somalida eriyədedu wa məħəy.

39. ɪmɪsa qof ba həlka ku nol.

B. ∂ʊlku sɪdu u səməysənyəhəy

dəris 1

1. ∂ʊlka səməyskisa wəħəynu u qəybɪn kərna afər melod. 2. meša u horəysa wa ∂ʊlka bəda ku ∂ow. 3. mešən u horəysana gʊbənka la yɪ∂ahda.

4. meša labad wa burəha gʊbənka ka hosəya. 5. burəhani wəy isku ħɪ∂i∂sənyɪhin. 6. burəhan isku ħɪ∂i∂səna ogəda la yɪ∂ahda.

7. meša sədəħad wa ∂ʊl ad u weyn. 8. ∂ʊlkani wa ka burəha ka hosəya. 9. ∂ʊlkanina wa ka 9ida 9əs leh e həwdka la yɪ∂ahdo. 10. həwdku buro yəryər bu leyəhəy.

11. meša afradna wa ta labada tog məran. 12. togəgan wa kuwa la yɪ∂ahdo cuba iyo šabele. 13. mešan afradna wa cəmhuriyəda ħəgəda konfʊred.

kəlmədəha 9ʊsʊb

∂ʊl	'land, earth, soil'
sɪ	'way' (used in constructions which translate with "how.")
səməy	'do, make'
səməysən	'done, made'
qəybi	'cut, divide'
kər	'be able'
afər	'four'
mel	'place'
melod	'places' (See Note II D.)
horəy	'before, in front of,' ergo 'first'
∂ow	'near'
gʊbən	Guban

yɪ∂ahdo	'called'
labad	'second'
bur	'mountain, hill'
hos	'below, under'
is	'self' (reflexive pronoun)
ħɪ∂	'shut, tie, link, lock'
ħɪ∂i∂	'something linked' (noun)
ħɪ∂i∂sən	'linked' (adjective)
sədəħad	'third'
ad u	'very'
9id	'soil'
9əs	'red'
afrad	'fourth'
tog	'river'
cuba	Giuba, Juba (name of a river)
šəbele	Scebeli, Shebelle (name of a river)
mər	'pass'
yər	'small'
yəryər	plural of yər
∂er	'tall'
∂a∂er	plural of ∂er
hel	'find'

Notes

I. Caption

A. sɪdu. This form, which is literally 'way-the,' may be legitimately translated in English as "how."

B. səməysənyəhəy. The verb is səməy. The suffixed s is a nominalizer. The ən derives adjectives from verbs and nouns.

Many Somali speakers insist that the form of "to be" following the adjective and the adjective together constitute one word. Hence, they are written together here and throughout the Reader.

II. Sentence 1

A. səməyskisa. The suffixed kisa is k-is-a. The k is a masculine gender marker; is 'his,' a is a definite article.

B. wəħəynu. wəħ-əynu. The əynu is 'we (exclusive).'

C. u qəybɪn kərna.

1. u qəybi 'divide by/into'
2. qəybɪn is the infinitive
3. kərna is first person plural present
4. This construction is similar in some ways to English, i.e., "be able to do," in that the modal kər is used with an infinitive. The order of the elements, of course is different.

There are other constructions which are superficially similar to this one. Both the future and the "habitual" are formed using an infinitive followed by either don for the future or cir for the habitual.

Thus, 'I will divide' u qəybɪn dona; 'I used to divide' u qəybɪn cirəy. There is also a conditional: 'I would divide' u qəybɪn laha, where laha is a form of a very irregular verb meaning 'to have.'

D. melod. The od is the plural marker some nouns take after numbers. Such nouns also have other plurals.

III. Sentence 2

A. meša. The underlying forms are *mel-ta. The sequence lt regularly becomes š.

B. horəysa. horəy 'in front of,' s third feminine, a singular present. Here is another case of an adjective becoming a verb simply by the suffixing of verbal inflections thereto.

The use of horəy to mean "first" reflects the fact that when counting a list or a line of items, Somali assumes that the counter is facing directly the person or thing at the head of the line or list. The person or thing immediately in front of the counter is therefore also first.

IV. Sentence 3

A. la. This word is often described as a kind of impersonal pronoun-like form. Verbal constructions containing it may be translated as "one Xs" or in the passive. Thus, la yɪðahdo may be rendered as 'one calls' or as 'is called.'

B. yɪðahda. Some speakers regularly use yɪðaha. Others use both forms interchangeably.

V. Sentence 4

hosəya. The adjective is hos 'under, below.' This is a verbalized adjective like horəysa.

The text reads that the mountains are "below" the Guban. When this text was written, the informant was looking at a map. Since the Ogo are south of the Guban, they appear on the map as below the Guban. There is no attempt to show that "southness" is related to "belowness" as "left" is to "sinister" in Latin.

VI. Sentence 5

A. isku. is is the reflexive. It often takes the article.

B. ħɪðiðsənyɪhin.

1. yɪhin. See Note I.B.

2. ħɪðiðsən. See the entry in the vocabulary for this lesson.

3. isku ħɪðiðsən 'linked to themselves,' i.e., 'forming a chain.'

VII. Sentence 6

burəhan isku ħɪðiðsəna

1. This construction includes the relative clause isku ħɪðiðsən.

2. ħɪðiðsəna. ħɪðiðsən + ah + na.

VIII. Sentence 8

wa ka burəha ka hosəya. The first ka is 'than.'

IX. Sentence 9

A. ðulkanina wa ka. The ka is the article and its preceding gender marker, k. Together they function here as a pronoun, 'the one.'

B. leh. A form of "to have" which appears only in subordinate clauses.

X. Sentence 11

A. *ta*. The feminine form of *ka*. *ta* agrees with *meša*.

B. *labada tog*. 'the two rivers.' Note that *tog*, unlike *mel*, is a member of the class of nouns that has no number-plural marker. *tog* regularly appears, like most nouns, in the singular after numbers.

XI. Sentence 12

A. *togəgan*. *tog* 'river,' *əg* reduplicated plural, *an* 'this.' Obviously in this case *an* should be translated as 'these.'

B. *kuwa*. The plural of *ka* 'the one.' While 'the ones' is correct, better English requires a demonstrative, "those."

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma lɪħ melod bəy u qəybsəntəhəy (laba, afər).
2. ∂ʊlka bəda ku ∂ow ma wəħa la yɪ∂ahda həwd (ogo, gʊbən).
3. gʊbənku ma bədu ku ∂ow yəhəy.
4. ogədu ma tog ba (buro isku ħɪ∂i∂sən).
5. ogədu ma gəlbed bəy ka ħɪgta (woqoyi, bəri, konfʊr) gʊbənka.
6. gʊbənku ma konfʊr (woqoyi bəri, konfʊr bəri, woqoyi) bu ka ħɪga ogəda.
7. burəha isku ħɪ∂i∂sən e gʊbənka ħəga konfʊred ka ħɪga ma wəħa la yɪ∂ahda həwd (ogo).
8. ∂ʊlka burəha yəryər leh ma wəħa la yɪ∂ahda ogo (gʊbən, həwd).

9. gʊbənku (ogo, həwd) ma wəħu leyəhəy 9id 9əs.

10. ∂ʊlka burəha ħəga konfʊred ka ħɪga ma wəħa la
yɪ∂ahda ogo (gʊbən, həwd).

11. gʊbənku (ogo, həwd) ma wəħu leyəhəy 9id 9əs iyo
buro yəryər.

12. həwdku ma wəħu leyəhəy buro ∂a∂er.

13. həwdku ma wəħu ka ħɪga bəri (konfʊr) ogəda.

14. toga cuba (šəbele) ma buro isku ħɪ∂i∂sən ba.

15. cuba iyo šəbele ma ħəga gəlbed (bəri, woqoyi,
konfʊr) ayəy ka ħɪgan cəmhuriyəda somalida.

16. ∂ʊlka somalida səməyskisu ma laba melod bu u
qəybsənyəhəy mɪse afər.

17. ∂ʊlka bəda u ∂ow ma wəħa la yɪ∂ahda həwd mɪse
ogo mɪse gʊbən.

18. ∂ʊlka bəda u ∂ow məħa la yɪ∂ahda.

19. ogədu ma tog ba mɪse wa buro isku ħɪ∂i∂sən.

20. ogədu ma bəri bəy ka ħɪgta gʊbənka mɪse konfʊr.

21. burəha isku ħɪ∂i∂sən e gʊbənka konfʊr ka ħɪga ma
wəħa la yɪ∂ahda ogo mɪse həwd.

22. burəha isku ħɪ∂i∂sən e gʊbənka konfʊr ka ħɪga
məħa la yɪ∂ahda.

23. gʊbənku ma gəlbed bu ka ħɪga ogəda mɪse woqoyi.

24. ∂ʊlka burəha yəryər lehi ma gʊbən ba mɪse wa ogo
mɪse wa həwd.

25. 9id 9əs ma wəħa la ka hela gʊbənka mɪse ogəda mɪse həwdka.

26. ∂ʊlka burəha ħəga konfʊred ka ħɪga ma wəħa la
yɪ∂ahda gʊbən mɪse həwd.

27. ∂ʊlka burəha yəryər iyo 9ida 9əs leh məħa la yɪ∂ahda.

28. həwdku ma konfʊr bu ka ħɪga ogəda mɪse gəlbed.

29. gʊbənku ma woqoyi bu ka ħɪga həwdka mɪse konfʊr.

30. ∂ʊlka konfʊr (woqoyi) ka ħɪga burəha məħa la yɪ∂ahda.

31. cuba ma buro isku ħɪ∂i∂sən ba mɪse wa tog.

32. cuba iyo šəbele wa məħəy.

33. cuba iyo šəbele ma ħəga gəlbed mɪse ħəga konfʊred
ayəy ka ħɪgan cəmhuriyəda somalida.

34. labada tog e ħəga cəmhuriyəda u ku hosəysa məra məħa
la yɪ∂ahda.

35. ∂ʊlka ɪmɪse melod bəynu u qəybɪn kərna.

36. eriyəda u horəysa iyo ta (labad, sədəħad, afrad)
wa məħəy.

37. gʊbənku (ogədu, həwdku) wa ħəge.

38. eriyəda afrad wa məħəy.

39. cuba iyo šəbele halkəy ku yalan.

dəris 2

1. gʊbənka daq bədəni ka ma bəħo. 2. gʊbənku wa ðʊl anu daq bədəni ka ma bəħo. 3. gʊbənku 9id bədən bu leyəhəy. 4. 9ida daq bədəni ka ma bəħo.

5. malɪnti ðʊlku ad bu u kʊlʊlyəhəy. 6. dəbəyša bəda aya so ðʊl marta. 7. dəbəyšasi həbenki bəy ðʊlka qəbocɪsa.

8. robku gʊbənka ku ma bədna. 9. wəħa la ka yaba inu sənədki lɪħ hiš o rob ah helo. 10. robkasi wəħu da?a biša ogtobər iyo marc.

11. gʊbənka ħəga konfʊred iyo ħəga gəlbed wəħa ka ħɪga buro ðaðer. 12. burəhasi wa kuwo ad gʊbənka u ka daq bədən.

kəlmədəha 9ʊsʊb

daq	'pasture, pasturage'
bədən	'much, many'
ka bəħ	'go out' ergo 'grow' (intransitive)
anu	See Note II
malɪn	'day'
kʊlʊl	'hot'
dəbəyl	'wind'
həben	'night'
qəbociso	'make cold for [someone]'
rob	'rain'
wəħa la ka yaba	'it is likely'
inu	See Note VII B
sənəd	'year'
hiš	'inch'

da?a	'fall, happen'
bɪl	'month'
ogtobər	'October'
marc	'March'
ka...bədən	'more than'

Notes

I. Sentence 1

A. bədəni. The final i is an article. It is placed on the final member of the construction, in this case daq bədən-i, the subject of the sentence.

B. ka ma bəh̆o. The ma indicates negative. The final o of bəh̆o agrees.

II. Sentence 2

anu. The an introduces verb phrases in the negative subjunctive. The u is third masculine singular, agreeing with gubənku.

III. Sentence 5

malɪnti. This form clearly modifies the entire sentence and should be translated as "during the day" or "in the daytime," etc.

IV. Sentence 6

A. dəbəyša bəda 'the sea breeze'

B. aya. ay is a verb phrase introducer.

C. so. a particle which indicates that the activity or location is toward the speaker.

V. Sentence 7

qəbociso. qəbo 'coldness' (from qəbow); ci 'making' X, so, benefactive, i.e., 'for' somebody.

VI. Sentence 8

ma bədna. A variant of bədən ma aha. The aha is negative present of the irregular verb "to be."

VII. Sentence 9

A. wəħa la ka yaba. 'what [it is that] one to surprises,' i.e.,"what is likely."

B. inu. in regularly introduces subjunctive clauses. The verb is helo, third singular masculine (the u on inu) subjunctive.

VIII. Sentence 12

kuwo. kuwa-u.

su?alo

1. gubənku ma mel 9id leh ba.
2. gubənku ma daq yər (bədən) bu leyəhəy.
3. gubənku malɪnti miyu dirənyəhəy (kululyəhəy).
4. gubənku ma qəbəwyəhəy (kululyəhəy) həbenki.
5. gubənka ma wəħa gəbocɪsa malɪnti dəbəyša bəda.
6. gubənka ma dəbəyša bəda ka tɪmada aya həbenki qəbocɪsa.
7. gubənku ma rob yər (bədən) bu hela.
8. gubənku ma wəħa u hela laba (afər, lɪħ) hiš o rob?a sənədki.
9. robkasi ma wəħu da? ogtobər iyo marc.

10. ma wəħa cɪra buro ∂a∂er (buro yəryər) o konfʊr iyo gəlbed (woqoyi iyo bəri) ka ħɪga gʊbənka.

11. burʊhu miyəy ka daq bədənyɪhin (yəryəryɪhin) gʊbənka.

12. gʊbənku miyu ka daq bədənyəhəy (yəryəhəy) burəha.

13. gʊbənku miyu daq bədənyəhəy mɪse wu daq yəryəhəy.

14. gʊbənku ma rob yər bu hela mɪse rob bədən.

15. gʊbənku ma wəħa u hela laba hiš o rob a sənədki mɪse liħ.

16. gʊbənku miyu kʊlʊlyhəy mɪse wu qəbəwyəhəy malɪnti.

17. dəbəyša bədu ma malɪnti bəy gʊbənka qəbocɪsa mɪse həbəynki.

18. burəhu ma woqoyi iyo konfʊr bəy ka ħɪgan gʊbənka mɪse woqoyi iyo bəri.

19. ma wəħa cɪra buro ∂a∂er o gʊbənka ah mɪse buro yəryər o konfʊr iyo gəlbed ka ħɪga gʊbənka.

20. burʊhu ma daq ka gʊbənka ka bədən mɪse ku ka yər ayəy leyɪhin.

21. gʊbənku miyu ka daq bədənyəhəy mɪse wa u ka daq yəryəhəy burəha.

22. gʊbənku wa eriya 9əynke ah.

23. ɪnte o rob ah ayəy heša.

24. robku hədmu da?a.

25. gʊbənka ħəga konfʊred iyo ħəga gəlbed məħa ka ħɪga.

dəris 3

1. ogədu buro ∂a∂ər bəy ledəhəy. 2. burəha ∂ərərkodu wəħa la ka yaba inu ga∂o lɪħ kun o fi∂.[1] 3. ogədu gʊbənka wəy ka daq bədəntəhəy. 4. ogədu wəħəy heša ɪla labatən hiš[2] o rob ah. 5. robkasi xususən wəħa u ku da?a ∂ʊlka ad u ∂er. 6. cilalki ogədu ad bəy u qələša. 7. rər guraga ogəda degənina cilalki wəy guran. 8. rər guragəni gʊbənka ama ∂ʊlka bəliyəda ləh bəy u guran.

Footnotes

[1] Andrzejewski, B.W. and Lewis, I. M., *Somali Poetry*, The Clarendon Press, Oxford, 1964, p. 16.

[2] *Ibid*.

kəlmədəha 9ʊsʊb

∂ərər	'height'
ga∂	'reach'
labatən	'twenty'
xususən	'especially'
cilal	'Jilal'
qələl	'dry up'
fi∂	'feet' (measurement)
rər	'group'
gur	'move'
rər gura	'nomads'

deg	'settle'
ama	'or'
bəliy	'shallow reservoir dug to a depth of a few feet and situated to catch run-off during rains'
sare	'height'
cog	'be (in a place), sta
∂a9	'happen'

Notes

I. Sentence 1

ledəhey. The d indicates feminine gender, agreeing with ogədu, a feminine form.

II. Sentence 2

A. ∂ərərkodu. ∂ərər--k-od-u. ∂ərər is obviously derived from ∂er 'high, tall.' This is a common derivational pattern in Somali.

B. fi∂. an acceptable variant is fʊ∂.

III. Sentence 7

ogəda degənina. 'and in the Ogo [those who] live [there].' degən--i--na. i is the article marking the end of the constituent.

IV. Sentence 8

bəliyəda. Some speakers say bələy instead of bəliy.

su?alo

1. ðərərka burəha ogədu ma wəħu gaða afər kʊn (lɪħ kʊn, sɪded kʊn) o fið.
2. ogədu ma daq ka gʊbənka ka bədən bəy ledəhəy.
3. gʊbənku miyu ka daq bədənyəhəy (yəryəhəy) ogəda.
4. ogədu ma wəħəy heša ɪla tobən (labatən, sodon) hiš o rob ah.
5. ma rob yər (bədən) ba ku da?a ðʊlka səre.
6. ma cilalki bu da?a robkasi.
7. ogədu miyəy qələša cilalki.
8. rer guraga ogəda degəni ma həlkasəy is ka cogan (guran) cilalki.
9. burəha ogəda ðərərkodu ma wəħu gaða lɪħ kʊn o fið mɪse sɪded kʊn o fið.
10. ogədu miyəy ka rob bədəntəhəy mɪse wəy ka rob yərtəhəy gʊbənka.
11. gʊbənku miyu ka daq bədənyəhəy mɪse wa u ka daq yəryəhəy ogəda.
12. ogədu ma wəħəy heša ɪla tobən hiš mɪse ɪla labatən hiš o rob ah.
13. mo rob bədən ba ku da?a ðʊlka ðer mɪse rob yər.
14. cilalki ogədu ma rob bəy heša mɪse wəy qələša.
15. cilalki rer guragu ma həlkasəy cogan mɪse wəy guran.
16. burəha ogəda ðərərkodu wa ɪnte.
17. ogədu ɪnte ɪn leg o roba ayəy heša.
18. robkən bədənkisu ħəgu ku da?a.
19. cilalki ogəda məħa ku ða9a.
20. cilalki rer guragu ħəgəy u guran.

dəris 4

1. həwdku wa ðʊlka burəha ka hosəya. 2. həwdku ðɪr bədən bu leyəhəy. 3. ðɪrtasi wa kuwa qodħəha leh. 4. mərka u robku da?o daq bədna wu leyəhəy. 5. mərka gʊgi rer guraga bədənkisu həlkan ayəy degan. 6. həwdku wəħu leyəhəy 9id 9əs iyo buro yəryər. 7. bəliyo ba həwdka la ka qoda. 8. bəliyədasi wəħa la qoda ɪntanu robku dɪ?ɪn. 9. bəliyəda wəħa lo qoda si anəy ħolʊhu hərad u ðɪmən.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ðɪr	'trees'
qodəħ	'thorn'
mərka	'when'
gu	'rainy season'
qod	'dig'
ɪn	'part of any whole, period of time'
ħolo	'livestock'
hərad	'thirst'
ðɪmo	'die'
gor	'time'
gorma	'what time, when'

Notes

I. Sentence 2

∂ɪr. Note the lack of an overt plural.

II. Sentence 4

A. mərka. 'time-the,' i.e., 'when.'

B. da?o. Subjunctive in a subordinate clause introduced by 'when.'

III. Sentence 5

rer guraga. gura from gur 'move.'

IV. Sentence 8

A. ɪntanu. ɪn-t-an-u introduces a negative subjunctive.

B. dɪ?ɪn. The negative subjunctive of da?a.

V. Sentence 9

lo. la-u.

su?alo

1. eriyəda burəha h̄əga konfʊred ka h̄ɪgta ma gʊbən ba
   la yɪ∂ahda.
2. həwdku ma h̄əga woqoyi (konfʊr) bu ka h̄ɪga burəha.
3. burəhu ma konfʊr (woqoyi) bəy həwdka ka h̄ɪgan.
4. həwdku ma ∂ɪr bədən (yər) bu leyəhəy.
5. ∂ɪrtasi ma kʊwa qodh̄a leh ba.
6. həwdku ma ∂ɪr bədən o qodəh̄ ləh bu leyəhəy.
7. kolku robku da?o ma daq yər (bədən) bu leyəhəy.
8. gʊgi rer guraga bədənkisu ma həwdkəy degan.
9. cilalki (gʊgi) rer guraga bədənkisu ma həwdkəy degan.

10. bəliyəda ma wəħa həwdka la ka qoda intanu robku dɪ?ɪn (mərku da?o).

11. əriyəda burəha konfʊr ka ħɪgta ma gʊbən ba la yɪðahda mɪse həwd.

12. həwdku ma woqoyi (konfʊr) bu ka ħɪga burəha.

13. həwdku ma ðɪr bədən (yər) bu leyəhəy.

14. həwdku ma wəħu leyəhəy daq yər mɪse daq bədən mərku robku da?o.

15. gʊgi rer guraga bədənkisu ma gʊbənkəy degan mɪse həwdka.

16. rer guragu həwdka ma wəħəy degan gʊga mɪse cilal̄ka.

17. bəliyəda ma wəħa la ka qoda həwdka mərka u robku da?o mɪse ɪntanu.

18. əriyəda burəha konfʊr ka hɪgta məħa la yɪðahda.

19. məħa həlka ka bəha.

20. wa ðɪr 9əynke ah.

21. gorma bu daq bədəni cɪra.

22. rer guraga bədənkodu məħəy qəbtan gʊgi.

23. wayo.

24. həwdku wa ðʊl 9əynke ah.

25. bəliyəda ħəge la ka qoda.

26. gorma la qoda.

27. məħa lo qoda.

dəris 5

1. konfʊrta hosəy wəy ka dʊwəntəhəy cəmhuriyəda ɪnteda kale.
2. labada tog e Šəbele iyo cuba aya cəmhuriyəda konfʊrteda məra.
3. mərka biyo la ka ma wayo.

4. ∂ʊlka Šəbele hərerɪhisa ahi kəymo bədən ma leh. 5. ∂ʊlkasi wa mid 9id leh. 6. ∂ɪr yəryərna wu leyəhəy. 7. toga cuba kəymo waweyn ba ħəga konfʊred ka ħɪga.

kəlmədəha 9ʊsub

ka dʊwəntəhəy	'it is different from'
hərerɪhisa	'its vicinity'
kəyn	'forest'
biyo	'water'
šeg	'tell'
gor wəlba	'always'
9əynke	'kind, sort, manner'

Notes

I. Sentence 1

A. ka dʊwən. 'different from'

B. ɪnteda. This item is in apposition to cəmhuriya.

II. Sentence 2

labada...cuba. This phrase is set off from the rest of the sentence, as is indicated by ay. The -a of aya is genderless and reflects the fact that agreement within the following clause--introduced by aya--will be handled without reference to what preceded.

III. Sentence 4

ahi. *ah* 'be' + *i* article. The head, *∂ʊlka*, is modified by *šəbele* *hərerɪhisa* *ah*. The end of that first constituent is marked by the article.

su?alo

1. ∂ʊlka u ku hoseya cəmhuriyəda somalidu miyu ka dʊwənyəhəy
   ∂ʊlka kale e aynu so šegnəy.
2. cuba iyo šəbele ma laba tog ba.
3. ma cəmhuriyəda ħəgeda u ku gəlbedsən (konfʊr) ayəy ku yalan.
4. ħəga u ku hosəysa ma biyəy ledəhəy gor wəlba.
5. eriyəda šəbele hərerɪhisa ahi ma bʊr9id bəy ledəhəy.
6. eriyədasi ma ∂ɪr bədən bəy ledəhəy.
7. ma kəymo wawəyn aya cuba (šəbele) hərerɪhisa ah.
8. kəyməhu ma woqoyi (konfʊr) bəy cuba ka ħɪgan.
9. ħəga cəmhuriyəda u ku hosəysa ma la mid ba mɪse wəy ka
   dʊwəntəhəy ∂ʊlka kale.
10. cuba iyo šəbele ma bura mɪse wa togəg.
11. ma wəħəy ku yalan ħəga cəmhuriyəda u ku hosəysa mɪse gəlbed.
12. eriyəda šəbele hərerɪhisa ahi ma ∂ɪr bədən bəy ledəhəy.
13. ma kəymo wawəyn ba cuba amba šəbele hərerɪhisa ah.
14. kəyməhu ma woqoyi bəy cuba ka ħɪgan mɪse konfʊr.
15. ħəga cəmhuriyəda u ku hosəysa sɪdəy u ka dʊwəntəhəy
    ∂ʊlka kale.
16. məħa məra.

17. ðʊlka šəbele hərerɪhisa ahi wa 9əynke.

18. məħa halka ka bəha.

19. cuba hərerɪhisa məħa la ka hela.

20. hərərte.

A NOTE ON SPELLING

So far a fair amount of the spelling used has reflected pronunciation. For example, the bare forms *ogo*, *aði* 'sheep and goats,' and *gu* all appear with a full vowel finally. However, with a suffixed article the final vowel of the stem has been spelled with a symbol for a reduced vowel. That is, *ogo* but *ogəda*, *aði* but *aðɪga*, and *gu* but *gugi*.

By this time in his study of spoken Somali the student should have begun to internalize the rules for vowel reduction. It seems reasonable, therefore, that the spellings in this book ought henceforth decreasingly to reflect pronunciation while the morphological realities ought to be made clear. Hence, the spellings will be *ogoda*, etc. As a result forms will be easier to find in the glossary.

In technical terms the new spellings will represent morphemes as they come from the lexicon, for the most part, but before the rules of the phonological component are applied. There are, of course, compromises. For example, items ending in the systematic phoneme *on*, e.g., *nɪm 'man,' are nonetheless spelled with final *n*, e.g., *nɪn*.

NOTE ON QUESTIONS: Up to this point as many comprehension questions as the authors were able to invent have been included in each lesson. The intention in each case has been to permit the selection of a question appropriate to the students' achievement.

The questions have been of three types: yes/no, short answer, and complete-sentence answer. Henceforth, only the last type will be included. By this time, however, both instructor and students should have acquired the knack of producing substantial numbers of comprehension questions from a limited amount of material without undue strain.

For those who have difficulty mass-producing questions, the following formulas may prove helpful. Given a simple equational sentence, such as: "The Juba is a river.", a number of yes/no questions may be produced by substituting some previously used vocabulary item for "river." Thus: "Is the Juba a sea, a chain of mountains, etc.?" and finally: "Is the Juba a river?"

Short-answer questions of the either/or variety are easily generated from the same material. For example: "Is the Juba a river or a chain of mountains?"

Lastly, questions of the form: "What is the Juba?" or "Name a river in the Somali Republic." may be used to elicit either short responses or complete-sentence answers.

Sentences of various types will better lend themselves to one or another type of question, but by using these suggestions as a guide, it should be possible to produce more than enough comprehension questions for any given lesson. For maximum benefit, students as well as instructors should invent questions to ask one another in class.

C. mərku robku da?o iyo mərka anu dɪ?ɪn

dəris 1

1. wəxtiyəda u robku daʔo iyo wəxtiyəda anu dɪʔɪn wəħəynu u qəybɪn kəra afər. 2. gugu wa mid wəxtiyəda u robku daʔo ka mid ah. 3. gugu wəħa u bɪlabma bɪša abril. 4. mərkasi wa mərka ay dəbəyša mənsunka la yɪðahda bɪlabənto.

5. gugi dog bədən ba bəħa. 6. ħoluhu wəxtigan bəy ðəlan. 7. 9anʊhu ad bəy u bətan.

8. gugi dədka bədənkisu həwdkəy degan. 9. qarna ogoda bəy degan. 10. wəxtigan ubəħ bədən ba so bəħa. 11. ðɪrtu wəy 9ələməysəta.

12. ðɪrta həwdka ka bəħda qodəħ bəy lehdəhəy. 13. ðɪrta wəħa ka mid ah gəlolka. 14. ħədkəha gəlolka məydəħdisa la ka soha. 15. aqəl somaliga wəħa la ku ðɪsa kebdo iyo wəħyalo kale. 16. alabtasina wəħa la ka səməya ħədkəha gəlolka.

kəlmədəha 9ʊsʊb

wəxti	'time'
mid	'one'
bɪlow	'start, begin'
abril	'April'
mənsun	'monsoon'
dog	'fresh grass'
ðəl	'give birth'
9ano	'milk'
dəd	'people'

qar	'some'
ubeħ	'flower, flowers'
9əlen	'leaf'
gəlol	'acacia tree'
ħəðɪg	'rope'
məyðəħ	'inner bark'
soha	'braid, plait'
aqəl	'hut'
ðɪs	'build'
kebed	'roof mat'
wəħ	'thing'
alab	'stuff'

Notes

I. Caption

A. *merku*. *merka*-*bu*. This item is obviously 'time-the.' However, it is also legitimately translated 'when.' Moreover, it often, as here, takes the subjunctive, *da?o*, indicating clearly that 'when' is the correct gloss. The *b* of *bu* is affirmative.

B. *anu*. *an* introduces a verb phrase in the negative. *u* is third singular masculine as is the *u* of *bu*.

II. Sentence 4

bɪlabənto. n is from m which has assimilated to t.

III. Sentence 11

9əleməysəta. Root is *9əleməyso*.

IV. Question 9

məg9əw. Imperative from *məgə9* 'name.'

su?alo

1. ɪmɪsa wəxti o u robku da?o iyo ɪmɪsa wəxti o anu
   dɪ?ɪn aya cɪra.
2. gugu wa məħəy.
3. gormu bɪlabma.
4. gorməy ħolʊhu ∂əlan.
5. gugi məħa ∂ʊlka ku bədən.
6. məħa wəxtiga bəħa.
7. rer guraga bədənkisu ħəgəy wəxtigan degan.
8. dɪrta həlkən ka bəħda wa cad ma.
9. mid məg9əw.
10. gedka məy∂əħdisa məħa la ka səməya.

dəris 2

1. guga wəħa ku ħɪga ħəgah. 2. dəbəyl ħəgahgu wa dəbəyl ħog leh. 3. wəħəy so ∂ə9da bɪša cun ama culəy. 4. ħəgahgi rob ma da?o. 5. kolka dəbəyšasi ∂ɪrta iyo dogaba wəy qələcɪsa. 6. mərka rer guragu burəha ogodu ayəy u guran. 7. dəbəyšasi bo∂ bədən bəy kɪ9ɪsa. 8. ∂ʊlka o ∂ən həbas bəy ka buħɪsa.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ħəgah	'a season of the year'
ħog	'strength'
cun	'June'
culəy	'July'
kol	'time'
bo∂	'dust' (in the air)
kɪ9ɪ	'raise, awaken'
∂ən	'all, complete'
həbas	'dust' (on the surface)
buħɪ	'fill'

Notes

I. Sentence 5

dogaba. *dog*-*ka*-*ba*. *ba* means 'both' whenever, as in this case, it follows the latter of two nouns joined by *iyo*.

II. Question 2

gormu. *gor*-*ma*--*ayu*.

su?alo

1. ħəgahgu wa məħəy.
2. gormu bɪlabma.
3. ħəgahgi rob miyu da?a.
4. dəbəyšasi ðɪrta iyo dogaba məħəy ku səməysa.
5. wəxtigan rər guraga qarki ħəgəy u guran.
6. dəbəyšu məħəy kɪ9ɪsa.

dəris 3

1. ħəgahga wəħa ku ħɪgta dəyr. 2. dəyrti wəħoga rob ah aya da?a. 3. robkani sɪda ku gugi da?a u ma bədna. 4. robkasi wəħu bɪlabma sɪbtəmbər ama ogtobər wəħa na u so9da ɪla disəmbər ama cenʊwəri bɪlowgeda. 5. wəħoga dog ah aya hədəna wəxtigan so bəħa. 6. robka dəyrtu wəħu ku bədənyəhəy ħebta woqoyi.

kəlməhəda 9ʊsʊb

wəħoga	'some'
so9o	'go, move'
bɪlow-	'beginning'
hədəna	'again'
ħeb	'coast'

su?alo

1. ħəgahga məħa ka dəmbeya.
2. dəyrti rob miyu da?a.
3. robkasi gormu bɪlabma.
4. gormu ðəmada.
5. robka bədənkisu ħəgu ka da?a.

deris 4

1. cilalku wəħu bılabma disəmbər ama cenʊwəri kolka ay dəyrtu ∂əmato. 2. cilalki rob bədni ma da?o ∂ʊlkʊna ad ayu u qəbowyəhəy. 3. doga iyo ∂ırtu ba wəy qələlan biyuhʊna ad bəy u yəradan. 4. wəxtigan rer guragu wəħəy ku so ∂owadan ∂ʊlka bəliyəda iyo berkedəha leh.

kəlmədəha 9ʊsʊb

∂əməy	'finish [it], end'
yərow	'be small'
so ∂owow	'approach'
berked	'catch-basin'

Notes

I. Sentence 1

∂əmato.

a. Subjunctive after kolka.

b. From ∂əməy which in turn is from the same root as ∂ən 'all, complete.' The form in the lexicon of the grammar, not the glossary of this book, is ∂m.

II. Sentence 4

berked. A catch-basin is man-made, usually of concrete. This term includes cement-bottomed balih-like reservoirs, the catch-basins built next to wells, and cisterns. In all cases berkeds are smaller than balihs. The latter are also man-made, but are not paved.

su?alo

1. cilalku gormu bɪlabma.
2. dəyrtu gorməy əəmata.
3. cilalki ma rob bədən ba da?a.
4. ma qəbəw ba mɪse wa kuləyl.
5. cilalki biyəha məħa ku əə9a.
6. daqa məħa ku əə9a.
7. cilalki rər guragu məħəy səməyan.

D. *wəña* *la* *ƙa* *ɓera* *u*

dəris 1

1. cəmhuriyada somalida inteda bədən wəh̄yalo bədən o la ka
bera ma cɪran. 2. h̄əga konfʊred e togəg u məran ba wəh̄a u ku
bədən la ka bera. 3. h̄əga woqoyi ðʊlku ɪnta bədən wu qələlənyəhəy
4. ðʊlkasi rob bədən ma helo. 5. togəg bərəha la ka wərabiyona ma
leh.

6. wəh̄yaləha yər e h̄əga woqoyi la ka bero wəh̄a ka mid ah
həðuðka. 7. arabɪxi iyo wəh̄oga xʊdrəd ahna wa la ka bera.
8. arabɪxida iyo həðuðka wəh̄a bera dədka tuloyinka degan.
9. tuloyinku wəh̄əy ku ðowyɪhin məgaloyinka.

10. wəh̄a 9untoda ad la u ka bera ɪnta u ðəh̄əysa hərgeysa
iyo borəme. 11. ɪnta yər e xʊdrəda ahna doh̄yoda hərerohoda aya
la ka bera.

kəlmədəha 9ʊsʊb

cɪr	'to be, exist'
bər	'garden, farm, crop plot'
wərabi	'give water to, irrigate'
həðuð	'sorghum'
arabɪxi	'maize, corn'
xʊdrəd	'fruit, vegetables, produce' (Arabic loan)
tulo	'village'
məgalo	'town'
9unto	'food'
ðəh̄əy	'be between'
doh̄	'valley'

Notes

I. Sentence 1

bədən. This item obviously covers the semantic territory of English "large" and "much/many." Correct translation requires that the appropriate aspect of bədən be used. The next occurrence, wəħyalo bədən is clearly an instance of the "many" aspect.

II. Sentence 2

u ku bədən. 'largest' or 'most.'

III. Sentence 3

ɪnta bədən. Literally 'part-the large,' i.e., 'the largest part.'

IV. Sentence 5

wərabiyona. The na is, as noted previously, suffixed to the final member of a constituent. The verb is in the subjunctive because the clause closed by the na is subordinate, modifying togəg.

V. Sentence 10

A. ad la u ka bera.

1. la u. The usual pronunciation of these items is lo, a contraction.

2. ad...u. Like bədən and yər this item has a range which spreads over two English semantic sets. Here it modifies a verb and should therefore be translated as 'mostly.'

B. ∂əħəysa. The word for 'middle, between' is ∂eħe. Both are derived from a root ∂ħ.

su?alo

1. alabəda la ka bero cəmhuriyada somalida ɪnteda bədən ħəge la ka bera.
2. wayo.
3. məħəy u qələləntəhəy ħaga woqoyi.
4. wəħyaləha la ka bero ħaga woqoyi məħa ka mid ah.
5. arabɪxida iyo həðuðka ħəge la ka bera.

dəris 2

1. ħəga konfʊred ay labada tog e cuba iyo Šəbele məran wəħa la ka bero wəħa u ku bədən muska. 2. muska ɪnta wədənka gʊdɪhisa la ku ɪstɪ9malo moyane ɪnta kale wəħa la u dɪra ðʊlka təlyaniga. 3. wəħ wədənka la ka bero o debeda la u dɪrana wəħa cɪra muska. 4. xʊdrəd ɪnta ħəga woqoyi la ka bero ka tiro bədən ka na no9ə9yo bədən ba la ka bera. 5. xʊdrəda wəħa ka mid ah təmanðoda iyo 9əmbəha iyo linta. 6. həðʊð iyo arabɪxina mel mel ba la ka bera.

kəlmədəha 9ʊsʊb

mus	'banana'
gʊde	'inside'
ɪstɪ9malo	'might use' (Arabic verb form)
moyane	'except'
dɪr	'send'
təlyani	'Italian'
debed	'outside'
tiro	'quantity'
no9	'kind,sort'
no9ə9 (plural)	
no9ə9yo (plural)	
təmanðo	'tomato'
9əmbe	'mango'
lin	'orange'

Notes

I. Sentence 1

A. The skeleton of this sentence is *wəħa muska*.

B. *wəħa la ka bero*. This clause is subordinate to and modifies *u ku bədən*, hence the subjunctive.

C. The clause ending with *məran* modifies the whole sentence. Its internal structure contains two constituents: (1) *ħəga konfured* and (2) *ay*...*məran*.

II. Sentence 2

A. The skeleton: *wəħa la u dɪra* (*ðulka təlyaniga*) *muska*: 'what is exported (to Italy) is bananas.'

B. *moyane*. 'except (for)' This item here follows the clause it subordinates.

C. *ɪstɪ9malo*. An unregenerate Arabic verb form with a Somali subjunctive ending. The root is *9ml* with a prefixed *st* which latter is roughly equivalent to the Hebrew *hithpalel*.

D. *ɪnta kale*. In some translations this phrase seems redundant and can tangle your English syntax, i.e., 'except for the amount...the other amount...' Hardly an English construction the authors agree.

III. Sentence 3

A. The skeleton: *wəħ- dəbeda la u dɪra*, *wəħa cɪra muska*: 'what is sent out, what it is is bananas.'

B. *wədənka*...*bero*. Modifies initial *wəħ*.

IV. Sentence 4

A. Skeleton: *xʊdrəd* [which] *la* *ka* [in the south] *bera* [than] *ɪnta*...*bero* [is] *ka* *tiro* *bədən* [and] *ka* *no9ə9yo* *bədən*.

B. *xʊdrəd*. The object of the final *bera*. Translation becomes difficult because in the English passive *xʊdrəd* becomes the grammatical subject and the main verb in the Somali shows up in English in a subordinate clause: "the produce which is grown there is..."

C. *ka* *tiro* *bədən*. This construction like *ad* *u*, 'very, mostly,' can be interrupted in the surface structure.

V. Sentence 5

mid. Though this form means 'one,' and though there follows three items, Somali rhetorical intuition finds the situation neither offensive or even remarkable.

VI. Sentence 6

mel *mel*. An indefinite plural.

su?alo

1. wəħa u ku bədən e la ka bero ħəga konfʊred wa məħəy.
2. məħa kale o la ka bera həlka.
3. ma ħəga woqoyi ba la ka bera no9ə9 bədən o xʊdred ah mɪse ħəga konfʊred.
4. muska ħəge lo dɪra.
5. wəħ la bero o kale o la dɪra ma cɪran.

E. ȟoləha ðəqašadoda

dəris 1

1. ħoləha ay somalidu ∂əqdan wəħa weye gela iyo a∂iga iyo lo?da. 2. gela iyo a∂iga wəħa ∂əqda rer guraga. 3. lo?da wəħa la ku ∂əga meləha gor wəlba la degənyəhəy. 4. gela iyo a∂iga ɪntoda bədən wəħa la ku ∂əqa həwdka iyo ogoda ħəgeda konfʊred.

5. ∂uləlkasi buro ∂a∂er ma leh. 6. gubənka iyo ogoda ħəgeda konfʊredna wəy ka daq bədənyɪhin. 7. gelu burəha ku ma gəlo li?ano wu ku 9əgaga.

kəlmədəha 9ʊsʊb

∂əq	'raise, rear'
gel	'camels'
a∂i	'sheep-and-goats'
lo?	'cows'
gəl	'enter'
li?ano	'because' (Arabic loan)
9əgag	'can't-walk-on-sharp-ground'

Notes

I. Caption

A. ħoləha. The word is ħolo. The final o is replaced in the spelling by ə because the occurence of the ə is not predictable from the stem.

B. ∂əqaša. Noun derived from the same root as ∂əq 'raise.' This noun in combination with ħoləha translates as "animal husbandry."

II. Sentence 1

weye. A form of *wa yəhəy*.

III. Sentence 3

gor...*yəhəy*. This clause modifies the locative *meləha*.

su?alo

1. ħoləha ay somalidu dəqdan wəħa məħəy.
2. rer guragu kuwəy ðəqan.
3. ku we la ku ħəya ðʊlka an la ku gurɪn.
4. aðiga iyo lo?da ɪntoda bədən ħəge la ku ðəqa.
5. wayo.

dəris 2

1. somalidu wəħəy lo?da tɪðahda 9əws iyo biya ku nol o ka ma fogəyan ðʊlka biyəha leh. 2. kolka ðʊlka berkedəha iyo baliyoda leh aya la ku ðəqa. 3. gelu bɪl bu omənan kəra aðiga iyo riyʊhuna mʊdo laba ɪla sədəħ todobəd ah.

kəlmədəha 9ʊsʊb

9əws	'grass'
fog	'far'
omənan	'thirst'
mʊdo	'period of time'
todobəd	'week'

Notes

I. Sentence 1

9əws ... nol. A "name" given to cattle, a common aphorism.

II. Sentence 3

A. omən. This word is derived from the same root from which the word for 'desert' is derived.

B. todobəd. A 'seventh,' i.e., a 'week.'

su?alo

1. somalidu məħəy tɪdahda lo?da.
2. lo?da ħəge la ku ðəqa.
3. lo?du ɪntəy biyo la?an kərta.
4. aðigu ɪntu omənan kəran.

F. bəhələha la ka helo

dəris 1

1. cəmhuriyada ħəgeda konfʊred iyo ħəgeda woqoyi məl ba wəħa ku nol bəhəlo ka la cad ah. 2. labadas qəybod midi wa ħəgeda woqoyi e an robka bədən helɪn biyəha bədna an ləhəyn. 3. həlka kalena wa ðʊlka labada tog leh e ħəga konfʊred ah. 4. ħəga konfʊred wəy ka daq iyo biyo bədəntəhəy ħəga woqoyi. 5. bəhələha biyəha bədən u bahən ba gesta la ka hela.

kəlmədəha 9ʊsʊb

bəhəl	'wild animal, fauna'
cad	'kind, sort'
qəyb	'division'
ləhəyn	'not to have' (negative infinitive)
bahən	'in need'
eg	'look at'

Notes

I. The substance of this lesson is indeed repetitive of the content already encountered. Lest such repetition be viewed as pointless, note that the content has been presented in a variety of syntactic constructions such that the syntax has been learned quickly and thoroughly.

II. Sentence 2

bədna. bədən ah na.

ləhəyn. Infinitive of 'have' which heretofore has appeared as leh, as sentence 3.

III. Sentence 5

u bahən 'need'

su?alo

1. bəhələha cəmhuriyada ku nol ħəge la ka hela.
2. ɪmɪsa melod ba cəmhuriyada la u qəybɪn kəra
   mərka bəhələha ku nol la ego.
3. melahasi wa məħəy.
4. həlke ḥeša biyəha bədən.
5. wayo.

dəris 2

1. ħəga woqoyi bəhələha ku nol o an kuwa biyu la?anta is ka ħecɪn kəra wəħa ka mid ah: libaħa iyo wərabeha iyo šəbelka iyo də9əwoda. 2. bəhələhasi ɪnta bədən həwdka iyo ogoda bəy cogan. 3. ogoda kuma bədna bəhələhasi li?ano ogodu wəy buro bədəntəhəy. 4. ɪnta yər e ogoda ku noli wəħəy cogan ħəgeda konfʊred. 5. kʊligod wəħəy ad u ku si bədənyɪhin həwdka. 6. wəħa kale o həwdka ku nol dayerka iyo gorəyoda iyo 9əwša iyo səkaroda. 7. səkaroda iyo dayerka ogoda iyo gubənkana wa la'ka hela. 8. gubənku ad bu u kʊlʊlyəhəy daq bədənna ma leh. 9. rero bədən o dəgənina ma cɪran, bəhələhana wəħ yər ba la ka hela. 10. kuwa wəħa ka mid ah də9əwoda iyo wərabeha iyo libaħa. 11. wəħa mel wəl ba la ka hela mʊlə9a iyo dib qəlo9a iyo 9aroda iyo məska.

kəlmədəha 9ʊsʊb

la?an	'without'
ħecɪ	'hold'
libaħ	'lion'
wərabe	'hyena'
šəbel	'leopard'
də9əwo	'fox' (female)
kʊli	'all'
dayer	'monkey'
gorəyo	'ostrich' (female)
9əwl	'gazelle'

səkaro	'dikdik' (female)
mʊlə9	'lizard'
dib qəlo9a	'scorpion'
9aro	'spider'
məs	'snake'
wəl ba	'every'

Notes

I. Sentence 1

A. *la?anta*. 'Without,' a preposition in English, continues in the established Somali tradition, e.g., *horəy*, *gʊde*, of appearing as a noun.

B. *mid*. In this kind of situation English rhetoric requires "few."

C. *də9əwo*. The masculine is *də9əw*. The feminine form is used generically, as it is for *gorəyo* 'ostrich' and *səkaro* 'dikdik.'

II. Sentence 2

cogan. The three verbs which translate "to be" are all different. That from which *yəhəy* and *ah* is derived means "to be something," similar to an Indo-European copula. *cɪr* refers to existence. *cog* means "be in a place," taking a locative. Note that in Sentence 9 an English speaker would expect *cog*, a verb of location. Somalis prefer to say that few settlements exist in the *Guban*. Production of such sentences by the most careful English speaker will result in errors for a considerable period. "Thinking Somali" after all takes a while to get the hang of.

III. Sentence 3

li?ano... See Pony, English.

IV. Sentence 4

noli. nol + i, the article.

V. Sentence 5

ad u ku`si bədənyɪhin. 'Even more than.'

Other sentences with related constructions:

1. ħolʊhu wəħəy (ad) ku bədənyɪhin woqoyi.

1a. 'There are many ħolo in the north.'

2. ħolʊhu wəħəy (ad) ku si bədənyɪhin bəri.

2a. 'There are more ħolo in the east.'

3. ħolʊhu wəħəy (ad) u ku si bədənyɪhin konfʊr.

3a. 'There are even more ħolo in the south than [anywhere else].

VI. Sentence 8

bədénna, 'much-and,' contrasts with bə́dəna, 'mostly.'

VII. Sentence 9

dəgənina. dəgən-i-na.

su?alo

1. bəhələha an biyəha bədən u bahənəyni wa məħəy.
2. ħəgəy ku nolyɪhin.
3. bəhəl kale o həwdka ku noli wa məħəy.
4. məħəy bəhəl yəri u ku nolyɪhin gubənka.
5. qar həlka la ka helo šeg.
6. bəhələha mel wəl ba la ka hela wa məħəy.

dəris 3

1. ∂ʊlka togəga agtoda ah bəhəlo no9 kale ah aya la ka hela. 2. bəhələhasi wa qar biyo bədən iyo daq wənagsən u bahan. 3. kuwa wəħa ka mid ah mərodiga iyo yəħaska iyo certa iyo wiyɪša iyo dayerka iyo dəmer dibədedka. 4. wəħa cɪra qar togəga agtoda iyo ħəga woqoyi ba la ka helo. 5. kuwa wəħa ka mid ah libaħa iyo šəbelka.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ag	'nearness'
wənagsən	'good'
mərodi	'elephant'
yəħas	'crocodile'
cer	'hippopotamus'
wiyɪl	'rhinoceros'
dəmer	'donkey'
dibəded	'outside,' i.e., 'not domesticated'
dəmer dibəded	'zebra'

Notes

I. Sentence 2

bəhələhasi. There have been several occurrences by now of sentences of this kind. They may be translated by " of those Xs..."

II. Sentence 4

cɪra. "There exist some animals which...are found." Note that *cog* is not used in this situation.

su?alo

1. ðʊlka togəga hərerəhoda ah bəhələha ku noli wa no9ma.
2. kʊwa qarkod məgə9əw.
3. bəhələha ħəga woqoyi iyo ħəga konfʊred ba ku noli wa kʊwe.

UNIT TWO:

rer miyiga

dəris 1

1. dəlka somalida dədka ku nol boqol ka i ba ɪla todobatəneyo aya rer miyi ah. 2. rer miyigu wa dədka badiyəha ku nol e ħoləha ∂əqda. 3. nološoda wəħəy ku ħɪ∂əntəhəy ħoləha ay ∂əqdan. 4. mel ∂ʊlka ay ku nolyɪhin ah o gor wəl ba rob heša ma cirto. 5. mərka kol ba meši u rob yəri ka da?o ayəy u guran. 6. ħoləha ay ∂əqdan wəħa weye gela iyo ɪdəha iyo riyəha iyo lo?da. 7. somalida bədənkodu gela iyo aðiga ayəy ∂əqdan.

kəlmədəha 9ʊsʊb

dəl	'country, land'
miyi	'Bush' as in "the Bush"
rer miyi	'nomads'
badiye	'interior'
wəl ba	'every'
nolol	'life'
ɪdəha	'sheep' (plural)
ləħ	'sheep' (singular)
ri	'goat' (singular)
riyo	'goats' (plural)

Notes

I. Sentence 1

A. *boqol* *ka* *i* *ba*. '(of) each/every hundred'

B. *todobatəneyo*. Since there has never been a census, this figure is not official but represents the educated guesses of a number of Somalis.

II. Sentence 5

kol *ba* *meši*. 'which-/what-ever place'

su?alo

1. somalida boqol ka i ba ɪnte ba rer miyi ah.
2. rer miyigu ħəgəy ku nolyɪhin.
3. məħəy ∂əqdan.
4. rer miyigu məħəy u guran.
5. ħoləha ay rer miyigu ∂əqdan wa məħəy.

dəris 2

aqəloda rər miyiga

1. aqəloda əy rər miyigu ∂ɪstan wa aqəlo əy kol ba meša əy u guran u rəri kəran. 2. aqəloda ɪnta la ka la ∂ɪgo aya awər la ku rəra mərka la gurəyo; mərka la degona ɪnta awərta la ka ∂ɪgo aya la ∂ɪsa.

3. aqəlodasi sɪdəy u ∂ənyɪhin wəħa la ka səməya ∂ɪrta iyo 9əwska iyo durka wədənka ka bəħa. 4. ∂ɪrta məy∂əħdoda wəħa la ka səməya ħə∂kəha; laməhodana wəħa la ka səməya udbo iyo ∂ɪgo. 5. 9əwsəska wəħa la ka səməya no9yoda 9əwska mid ka mid ah. 6. alolkana durka la ka səməya. 7. məy∂əħda kebdəhana wa la ka səməya. 8. ∂ɪgəha sɪda qansoda aya la u səməya o ∂ʊlka la ku taga. 9. udbʊhu hosta bəy ka ħeciyan. 10. kebdəha ∂ɪgəha dʊša la ka sara; 9əwsəsku iyo alolada wəħa la ka sara hərerəha. 11. aqəloda šɪraq ama san ba dʊša la ka sara si əy robka u 9eliyan.

kəlmədəha 9ʊsʊb

rər	'load'
u rər	'tote'
ka ∂ɪg	'unload'
ka ḷa ∂ɪg	'take apart'
awr	'male camel'
dur	See Note III
lan	'branch'
lamo	'branches'

udub	'pole'
udbo	'poles'
əɪg	'curved pole'
9əwsəs	See Note V A.
alol	See Note VI
kebdo	See Note VII
qənso	'bow' (verb)
dʊl	'back, dorsum'
tag	'cause to stand up, raise'
sar	'be above, on top of'
šɪraq	'canvas'
san	'hide' (noun)
si...u	'so that'
9eli	'keep away'

Notes

I. Sentence 1

A. aqəl. This term is used generally to refer to dwellings. It is also used in reference to the portable hut that is characteristically Somali. They are about five feet high and designed primarily for sitting and lying down.

B. rəri. Infinitive of rər 'to load.' Here the meaning also includes the notion of carrying, hence the gloss 'tote.'

II. Sentence 2

A. ka la ∂ɪgo. Pieces or parts are removed from something and put down (the meaning of ∂ɪg) separately, i.e., "to take apart." The clause ɪnta la ka la ∂ɪgo means "the parts [which] one takes apart."

B. awər. Plural of awr.

C. ku rəra. 'Loaded onto.'

III. Sentence 3

dur. A tall, jointed grass somewhat similar to bamboo. It is round in cross-section, ten to eleven feet tall and grows in clumps up to eight feet in diameter. dur is flexible before being cut but hard and wood-like when dried.

IV. Sentence 4

∂ɪgo. These are curved poles whittled from curved branches of certain trees.

V. Sentence 5

A. 9əwsəs. Mats made of bunches of a certain kind of grass tied together with ropes which are sometimes dyed.

B. no9yo. Previously other plurals of this item have been seen, i.e., no9ə9 and no9ə9yo.

VI. Sentence 6

alol. Mats made of reeds tied together with ropes and strips of hide.

VII. Sentence 7

kebdo. Singular kebed. These are heavy, flexible roof mats woven from the inner bark of certain trees. They are also often used as padding under loads on camels.

VIII. Sentence 10

A. dʊša. From dul-ta. The back or dorsal side of an animal is that visible, hence the top thereof.

B. sara. While this item is usually glossed as 'on top of,' it means at base something like "be above." A form derived from the same root is sare which can refer to a building taller than a man, i.e., above him.

In this sentence the placing of mats on the inside and outside of the huts is referred to with the verb sar. The notion is that the mats are placed onto the sides of the hut.

su?alo

1. aqəloda əy rer miyigu ∂ɪstan wa cadma.
2. aqəlodod məħəy kʊ səməyan kolkəy guran.
3. wəħyaləha aqəloda la ka səməya wa məħəy.
4. ħə∂kəha məħa la ka səməya.
5. 9əwsəska məħa la ka səməya.
6. alolodа məħa la ka səməya.
7. kebdəha məħa la ka səməya.
8. ∂ɪgəha sɪde la u səməya.
9. ∂ɪgəha məħa ħeciya.
10. ∂ɪgəha məħa dʊša la ka sara.
11. 9əwsəska iyo aloloda ħəge la sara.

dəris 3

nološoda

1. rer miyigu wəħəy tosan arorta hore; kolkasi bəy ħoləha malan. 2. rəgu gela ayu lɪsa; dʊmərkuna a∂iga. 3. lo?da dʊmərku iyo rəgu ba wəy lɪsan. 4. kolka əy 9anəha ∂əman o ay šahana, hədi əy həystan, kərsedan, ayəy ħoləha dəreriyan.

5. gela wəħa ra9a rəg a∂igana dʊmər. 6. ɪnəmoda yəryərina wəħa la ka yaba inəy mərmər a∂iga ra9an. 7. lo?da rəg ama dʊmər ba ra9a.

8. gelu meləha fog ayu u daq təga, a∂igu se ma fogado. 9. ɪdəha iyo riyəha wa la is ku ra9a wana la is ku ∂əqa. 10. ħoləha wəħa la so hoya 9əd9əd ∂a9a; kolkasa hədəna la mala.

11. həbenki wəħa la 9ʊna hɪlɪb ama arabɪxi ama hə∂u∂ ama bəris. 12. arabɪxida iyo hə∂u∂ka iyo bəriska wəħa la ku dəra sʊbəg iyo 9ano.

kəlmədəha 9ʊsʊb

tos	'arise, get up'
aror	'morning'
mal	'[to] milk'(See Note IB)
rəg	'men'
lɪsa	'[to] milk' (See Note IB)
dʊmər	'women'
∂ən	'[to] drink [milk only]'
šah	'tea'
hədi	'if'

kərso	'cook for oneself'
kəri	'cook'
dəreri	'shoo out'
ra9	'go with, accompany, herd (animals)'
ɪnən	'boy'
ɪnəmo	'boys'
in-	'that' (introduces subjunctive c∂auses)
təg	'to go'
so hoy	see Note V.A
9əd9əd	'sun'
∂a9	'fall, set'
9ʊn	'to eat'
hɪlɪb	'meat'
bəris	'rice'
ku dər	'add'
sʊbəg	'ghee'

Notes

I. Sentence 1

A. hore. Our ol' friend hor 'in front of' is back, this time to mean 'early.' Assuming overlapping semantic sets, it should be possible to trace the derivation of 'front' through 'first' to 'early.'

B. malan. This item refers to milking for one's own purposes, whether to use or discard is irrelevant. The point is that there is some intention regarding the product of the milking.

In contrast *lɪs* refers only to the physical act of removing the milk from the animal. There is no implication of some intention on the part of the milker to use the milk.

II. Sentence 2

rəg and *dʊmər*. Both of these words are collectives and as such take singular inflections on verbs.

III. Sentence 6

A. *ɪnəmo*. The singular is *ɪnən*. The word for young girl consists of the same segmentals but has a different stress pattern.

B. *yəryəri*. A plural of *yər*. The final *i* is an article.

C. *mərmər*. Indefinite plural of *mər* 'time.'

IV. Sentence 8

fog. Obviously derived from the same root as the *fogado* which appears later in the sentence.

V. Sentence 10

A. *hoya*. The verb *hoy* includes the notions of bringing and of providing shelter for the night. Shelter, however, need not include a roof in Somali; rather there must be protection from *bəhəlo*, i.e., walls or fences. Indeed, the livestock are brought within an enclosure or compound surrounded by fences woven of thorn bush branches.

B. *9əd9əd* *∂a9a*. 'the setting [of the] sun.'

su?alo

1. rer miyigu gorməy tosan.
2. dəbetəna məħəy seməyan.
3. aya lɪsa gela.
4. lo?da aya lɪsa.
5. aðiga aya lɪsa.
6. kolkəy ħoləha lɪsan məħəy seməyan.
7. arorti məħəy 9ʊnan.
8. həbenkina məħəy 9ʊnan.
9. gela aya ra9a.
10. aðiga aya ra9a.
11. lo?dana aya ra9a.
12. ħolehe ba mel fog u daq təga.
13. aðiga miya la is ku ðəqa mɪse wa la kala ðəqa.
14. ħoləha gorma la so hoya.
15. mərka məħa kale o la seməya.

dəris 4

sɪda sʊbəga la u səmeya u

1. sʊbəga wəħa la ka səməya 9anəha aðiga iyo 9anəha lo?da. 2. mərka ħoləha la ka so lɪso aya 9anəha ðil la ku šʊba o mel la ðɪga ɪla ɪnta əy ðənanəyan. 3. kolka əy gaðoðan aya la lʊla ɪla əy 9anəha iyo bʊr9ədku ka la so9man. 4. mərka aya bʊr9ədka o dʊša fəðiya la ka so gura hanta. 5. bʊr9ədka aya la ururiya ɪla u bəto. 6. dəbədedna wa la šila kolkasa isəga o sɪħɪn ah han kale ama teneg la ku šʊba. 7. sʊbəgasi ma ħumado o mərka la dono aya 9ʊntoda la ku dərsən kəra. 8. rər miyiga aya sʊbəga ɪntɪsa bədən səməya dəbədedna məgaloda ka ibiya.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ðil	'small han' (See Note I)
šʊb	'pour'
ðɪg	'to put, put down, settle'
ðənan	'[to] sour'
gaðoðan	'curdled'
lʊl	'[to] shake'
bʊr9əd	'butter'
ka la so9man	'separate'
fəði	'sit'
han	See Note I
ururi	'collect'
bədo	'become many, much'

dəbəded	See Note III
šil	'fry'
ɪsəga	'he'
sɪħɪn	'liquid fat processed from butter
teneg	'tank, tin' (English loan)
ħʊmado	'become bad'
don	'want'
ibi	'sell'
9anəha ∂əyda	'fresh milk'

Notes

I. Sentence 4

han. These items are vessels woven of grass and made watertight by a combination of very tight weaving and some kind of sealer. *Han* are not made to stand by themselves but rather to fit in specially constructed racks. *Han* share this feature with the ceramic wine jugs common to the eastern Mediterranean, especially Greece. *Han* are used to transport liquids as well as to store them. There are special racks for *han* which are tied to a camel's back. The senior author has seen camels loaded with two to six large *han* on each side, the rack resting on one or more *kebeds*.

II. Sentence 5

bəto. From same root as *bədən*. The linguists in the class should formulate a derivation.

III. Sentence 6

A. *dəbədedna*. *dəbəd* 'after,' *ed* 'here,' *na* 'and,' i.e., 'and afterwards.'

B. *ɪsəga*. This is one of the few instances in which a full-fledged independent pronoun appears. It refers to *bʊr9əd*, a masculine form.

IV. Sentence 7

ħʊmado. From same root as *ħʊn* 'bad, evil.'

su?alo

1. sʊbəga məħa la ka səməya.
2. 9anəha ðəyda ah məħa la ku səməya.
3. kolkəy 9anʊhu ðənanan məħa la ku səməya.
4. bʊr9ədka məħa la ku səməya.
5. kolka bʊr9əd bədən la ururiyo məħa la ku səməya.
6. sʊbəga bədənkisa aya səməya.
7. məħəy ku səməyan.

dəris 5

aħməd iyo awrka

1. eg aħməd. 2. eg aħməd o ordaya. 3. orod, aħməd, orod. 4. aħməd ad bu u ∂erəya. 5. aħməd wa ɪnən weyn.

6. eg awrka. 7. awrku wu wəynyehəy. 8. eg aħməd o awrka ku so ordaya. 9. eg aħməd o awrka dɪlaya. 10. eg awrka o aħməd həratiyey. 11. eg aħməd o is ku kadcəy.

kəlmədəha 9ʊsʊb

orod	'run'
∂erəy	'be fast, quick' (See Note I)
dɪl	'hit, beat'
hərati	'kick' (verb) (See Note II)
kadi	'urinate'

Notes

I. Sentence 4

∂erəya. This verb applies only to running and walking. It is not normally used in the imperative, which is rendered instead by the verb orod, 'run.' To be fast or quick in performing a task is ku ∂erəy.

II. Sentence 10

həratiyəy. This verb may be used only when the kicking is done by an animal. It is in the past tense even though the preceding portion of the story is told in the present continuous. Placing the verb in the present would imply that the camel spent some measurable period of time kicking and trampling poor Ahmed, which fortunately was not the case. Delivery of a single kick, however, is regarded as taking no time and cannot therefore be spoken of in the present tense. Such tense mixing within a narrative is not offensive to Somalis as it is to English speakers.

III. Sentence 11

kadcey. This verb is usually used in the past tense even when the meaning is present.

UNIT THREE

dinta dedka somalida

dəris 1

1. dinta dədka somalidu wa dinta ɪslamka. 2. dəwləda somaliduna wəħəy ku ∂ɪsəntəhəy dinta ɪslamka. 3. ruħi din kale həystana wa la u ogolyəhəy inu dintisa ku 9abʊdo dəlka somalida. 4. dədka somalyed e an dinta ɪslamka həysani ad bəy u yəryɪhin. 5. ɪnta yər e an mʊslinka ahəyni wa krɪstan. 6. ɪntasina wəħəy ku bədənyɪhin cəmhuriyada ħəgeda konfʊred 7. dədka dimeha kale həysta bədənkodu wa acnabi.

kəlmədəha 9ʊsʊb

din	'religion'
ɪslam	'Islam'
dəwled	'government' (Arabic loan)
ruħ	'person'
ogolow	(1) 'allow,' (2) 'accept'
9abʊd	(1) 'worship' (2) 'practice [one's religion]'
mʊslin	'Moslem' (singular and plural)
ahəyn	negative infinitive of "to be"
krɪstan	'Christian'
acnabi	'foreign, foreigner'
kuwasi	'those ones'

Notes

I. Sentence 2

ðɪsən. Adjective from *ðɪs* 'build.'

II. Sentence 3

ruħ. The Afro-Asiatic root from which this item comes means 'breath' or 'wind.' In Genesis the *ruħ* of God moves over the waters of Chaos.

III. Sentence 4

həysani. *həysan* = *i* 'the.'

Same for *ahəyni*: *ahəyn* = *i* of Sentence 5.

IV. Sentence 7

diməha. Plural of *din*, from **dim-*

su?alo

1. dinta dədka somalidu wa məħəy.
2. cəmhuriyada somalida ma wəħa coga dəd an mʋslin ahəyn.
3. kuwasi miyəy ʟədənyɪhin.
4. ma somali ba bədənkodu mɪse wa acnabi.
5. dintodo wa məħəy.
6. ɪnəy dintoda 9abʋdan miya lo ogolyəhəy.
7. cəmhuriyada ħəgede bəy bədənkodu ku nolyɪhin.

dəris 2

səladəha la tʊkəda u

1. mʊslinku wəħəy tʊkədan šən cer malɪnti wəl ba.
2. səlad wəl ba mərka la tʊkənəyo wəħa la u cesta məka.
3. mərka la tʊkənəyona la is u ma ogola ɪn la hədlo. 4. quranka
o qʊ∂ ah ba la axriya. 5. nɪnka səlada dədka tʊkiya wəħa la
yɪ∂ahda ɪmam. 6. ɪmamku wəħu is taga dədka kale e tʊkənəya
hortoda. 7. dədka kale e tʊkənəyana səf ayəy is u tagan ɪmamka
dəbədisa. 8. ɪmamka aya səlada bɪlaba isəgana ∂əməya.

kəlmədəha 9ʊsʊb

səlad	'prayer' (Arabic loan)
tʊko	'pray'
cer	'time'
ceso	'face, turn'
məka	'Mecca'
la...ogola	See Note IV
hədəl	'talk, speak'
quran	'Koran'
qʊ∂ ah	'alone, only'
axri	'read'
nɪn	'man'
tʊki	'lead in prayer'
ɪmam	'imam' (leader of prayers) (An Arabic word)
səf	'line'

Notes

I. Because an English translation reflects the Somali grammar so poorly, a literal translation is provided. The problems come from the grammatical properties of English words like "pray" and "prayers," which have stereotyped usages not at all reflective of the Somali.

II. Sentence 1

   A. *mʊslin*. Some sophisticated speakers who know Arabic reasonably well would prefer here *muslimin*, a purely Arabic form. The form *mʊslin*, however, shows signs of being borrowed quite a long time ago and of being "naturalized" into Somali sound patterns. That is, final Arabic *m* has become Somali *n*, etc.

   B. *šən cer*. The root from which *cer* is derived is not known. This phrase is a standard one and is glossed as a unit in the existing dictionaries.

   C. *malɪnti wəl ba*.

      1. We have seen many such "adverbs of time" in the lessons to date. One should be able to handle them well by now. The linguists in the class should be able by now to draw trees of such sentences, ignoring the cleft for the moment, with such "adverbs." Note the similarity in "case" with locatives. What cases are used in Indo-European languages to signal such constructions? (Accusatives in *centum*; locative in Sanskrit.) Note the "case marker" on *malɪn*.

2. We will continue to write *wəl ba*, reflecting morphemic facts, though clearly it is a phonological unit and in some cases a derived morphemic unit, i.e., a compound.

III. Sentence 2

A. *səlad* appears almost always in the singular. In English usage requires plural: "prayers."

B. *wəl ba*. The "every" goes with *səlad* rather than with *mərka*.

IV. Sentence 3

la is u ma ogola. This clause is a unit and should be learned as such. In questions *miya* is interchangeable with *ma*. (See Question 3.)

V. Sentence 4

A. *o qʊə ah*. The form *qʊə* is a noun, 'alone.'

B. *ba*. While this form has occurred frequently, we have avoided discussing it. In this situation it simultaneously marks the end of a constituent, introduces a verb phrase--with *a* the subject marker, and by its placement emphasizes that which precedes it.

VI. Sentence 5

A. *tʊkiya*. This is not the same verb as *tʊko*. Rather it is a transitive verb which is untranslatable into English. We use the circumlocution "lead in prayer" or "lead the prayers." In this instance the construction *səlada dədka* is the object of *tʊkiya*.

B. *ɪmam.* That this item is an Arabic word, not a borrowing, is evidenced by the final *m*. English makes use of such foreign words which are notable as such because some effort is made to maintain the phonology of the foreign item, e.g., *raison de être*. Even though the pronunciation may not be recognizable to a French speaker, the phonology is clearly not English. Other items, like *pueblo* in the southwest, are often Anglicized, e.g., [puw-ɛ́blo], and are, thus, genuine borrowings.

VII. Sentence 8

∂əməya. From the same root as *∂ən* 'complete' (adjective).

Questions

1. ɪmɪsa cer ayəy mʊslinku tʊkədan malɪnti wəl ba.
2. mərkəy tʊkənəyan ħəgəy dədku u cestan.
3. ɪn la hədlo miya la is u ogolyəhəy mərka la tʊkənəyo.
4. nɪnka səlada dədka tʊkiya məħa la yɪ∂ahda.
5. ɪmamku həlke aya u is taga.
6. dədku həlke ayəy is tagan.
7. ke səlada bɪlaba o ∂əməya.

dəris 3

wəysəysiga

1. ɪntanu ruh̄u səlada bɪlabɪn wa inu cɪ∂kisu nədif ahada. 2. kolka hore wa inu cɪ∂kisa o ∂ən məy∂a 9ədəydana dəbədədna wəysəysiga bɪlaba.

3. wəysəysiga wəh̄a u ku horəysa ɪsticoda. 4. kolku ruh̄u so ɪsticodo wa inu fəroh̄əša. 5. dəbədədna wa inu gə9əntisa mɪdɪg məy∂a gə9ənta bɪdɪh̄na ku h̄ɪgsiya. 6. hədəna wa inu weciga iyo ∂əgoha məy∂a . 7. kolku ɪntas ∂əməyo wa inu lʊgta mɪdɪg məy∂a dəbədədna lʊgta bɪdɪh̄.

8. kolku lʊgəha məy∂əyo wa inu ɪla cɪlɪbka məy∂a. 9. kolku gə9məha məy∂əyona wa inu ɪla sʊh̄ʊlka məy∂a. 10. weciga mərku ruh̄asi məy∂əyona wa inu lʊqlʊqda.

kəlmədəha 9ʊsʊb

wəysəysi	'act of ritual washing'
cɪ∂	'body'
nədif	'clean' (Arabic loan)
ahada	See Note II B
məy∂	'wash'
9ədəy	See Note II E
ɪsticodo	'wash one's crotch'(Arabic) 3rd sing. masc. subjunctive
fəroh̄əša	See Note III
gə9ən	'hand, arm'
mɪdɪg	'right' (direction)

bɪdɪħ	'left' (direction)
ku ħɪgsi	'do next'
hədə	'then'
weci	'face'
∂eg	'ear'
lʊg	'leg, foot'
cɪlɪb	'knee'
sʊħʊl	'elbow'
lʊqlʊq	'gargle'

Notes

I. Caption

wəysəysi is a ritual washing to purify one before prayer. It is not designed to clean. Hence the sense of sentences 1 and 2.

II. Sentence 1

A. ɪntanu. ɪnta anu.

B. ahada. Third singular habitual of "to be."

C. wa inu. 'must'

D. məy∂a. Note that after wa inu the verb appears in the present indicative.

E. 9ədəy. This item refers to a kind of tree. Twigs of about a quarter inch in diameter and about half a foot long are used as tooth cleaners. One end is placed in the mouth, softened and chewed until it becomes frayed. The fibers are inserted between the teeth, whence they remove the trash. Metaphorically, 9ədəy has come to refer to teeth cleaning as well as to the tree itself.

III. Sentence 4

fəroħəša. *fəro* 'fingers,' *ħəl* 'wash,' *ta* 'article.'

IV. Sentence 5

gə9ən. Plural *gə9mo* as in Sentence 9.

su?alo

1. məħəy dədku seməyan ɪnta anəy tʊkən.
2. wayo.
3. kolka la wəysəysənəyo ħəge la u ku horəysiya.
4. həlke la ku ħɪgsiya.
5. kolka la məyðo gə9məha (weciga iyo ðegəha, lʊgəha) həlke la ku ħɪgsiya.
6. məħa la səməya kolka weciga la məyðəyo.

dəris 4

1. səlad kasti wəħəy ka kobəntəhəy laba ama sədəħ ama afər rək9ədod. 2. rək9ədi wəl ba qofku merku t kənəyo məka ayu u cesta. 3. gə9əntisa mɪdɪg bu tisa bɪdɪħ sara o quranka surədɪhisa mid axriya. 4. mərkasu fororsəda. 5. mərkasu cɪlbo cogsəda o foda laba cer ∂ʊlka tabsiya. 6. ɪnta u fororo Allahu akbar bu ku 9əl9əliya. 7. fororsiga sədəħad dəbədis wu istaga o rək9əda ħɪgta bɪlaba. 8. rək9ədi wəl ba surəd goni ah bu axriya.

kəlmədəha 9ʊsʊb

kasti	'each'
ka kobən	'consist of' (See Note I)
rək9əd	'portion of a prayer' (Arabic).
surəd	'sura' (See Note III A)
fororso	'bow'
cɪlbo cogso	'kneel'
fod	'forehead'
tabsi	'touch (forehead to ground)'
Allahu akbar	See Note IV
9əl9əli	'repeat' (several times)
foror	'bow' (noun)
goni	'the fact of being alone, separate'

Notes

I. Sentence 1

kobən. From *kow* 'one.' The phrase *ka kobən* the one "en-one-d," i.e., "one by one." By extension here with *səlad kasti* the clause is translated as "consists of."

II. Sentence 2

mərku. From *mərka(sa) bu*.

III. Sentence 3

A. *surəd*. The Quran/Koran is written in sections which are very roughly equivalent to the verses of the English Bible. Each such section is called in English a sura.

B. *axri*. This item is translated as "read" but it includes the meaning of "speak" as did older English *reden*. That meaning is still present in "read" in such constructions as "give a reading" or, as is sometimes said of an actor, "he reads his lines well."

IV. Sentence 4

fororso. This form is the verb which translates as "to bow," just as *fəðiso* means "sit down." The form *foror* of sentence 6 must also be translated as "bow." The translation of *fəði* is "sit" as opposed to "sit down." "Bow" presents what appears to be a problem because there is no way in English to show an overt difference to reflect the overt difference between *fororso* and *foror* as there is between *fəði* and *fəðiso*.

V. Sentence 6

Allahu akbar. An Arabic phrase, "Allah [is] greatest."

VI. Sentence 7

ħɪgta. This term ɪs translated here as "next." It means "contiguous" and, therefore, "next."

su?alo

1. səlad kasti ɪmɪsa qəybod bəy ledəhəy.
2. qəybəha məħa la yɪ∂ahda.
3. qofka tʊkənəya ħəge bu u cesta.
4. miyu istaga mɪse wu cɪlbo cogsəda mərka u rək9əd kasta bɪlabayo.
5. gə9mɪhisa məħu ku səməya.
6. ɪnta u tagənyəhəy məħu axriya.
7. ɪmɪsa cer bu fororsəda ɪnta u tagəyəhəy.
8. mərka məħu səməya.
9. ɪmɪsa cer bu forosəda mərka u cɪlbo cogo.
10. məħəy bu ku 9əl9əliya mərka u fororsənəyo.
11. mərka u sədəħ cer fororsədo məħəy bu səməya.
12. ma sur^{ə}d qʊ∂ ah bu axriya mɪse rək9ədi ba mid goni ah.

dəris 5

səladəha la tʊkəda u

1. səlada u horəysa wəħa la tʊkəda arorta hore ɪnta anu əy 9əd9ədu so bɪħɪn. 2. səlada wəħa la yɪ∂ahda səlada sʊbəħ wana laba rək9ədod. 3. səlada labad wəħa la tʊkəda dʊhʊrki. 4. səlada wəħa la yɪ∂ahda səlada dʊhʊr wana afər rək9ədod. 5. səlada sədəħad wəħa la tʊkəda 9əsərki kolkəy sa9ədu afərta iyo bə∂ka iyo meləha təhəy. 6. səladani wa sədeħ rək9ədod wəħana la yɪ∂ahda səlada 9əsər. 7. səlada afrad wəħa la tʊkəda 9əd9əd ∂a9a o wa afər rək9ədod wəħana la yɪ∂ahda səlada meqrɪb.
8. səlada šənad wəħa la tʊkəda həbenki kolkəy sa9ədu ɪla sɪdəda təhəy. 9. səlada wəħa la yɪ∂ahda səlada 9ɪša wana afər rək9ədod.

kəlmədəha 9ʊsʊb

aror	'morning'
so bɪħɪ	'come up'
subəħ	'morning' (Arabic loan)
dʊhʊr	'noon' (Arabic loan?)
9əsər	'late afternoon' (Arabic loan)
sa9əd	'hour, watch (timepiece)'
bə∂	'half'
iyo meləha	'about' Lit.: 'and [such] places'
∂a9	'fall'
meqrɪb	'dusk'
sɪded	'eight'

9ɪša	'dinner time, evening mealtime' (Arabic loan)
la eg	'be equal to, resemble (in any quantifiable measure)

su?alo

1. gorma səlada u horeysa (ta labad, ta sədeħad, ta afrad, ta šənad) la tʊkəda.
2. məħa la yɪðahda.
3. ɪntəy la egtəhəy.

dəris 6

meləha la ku tʊkəda u: məsacɪdoda

1. mʊslinka wa la u ogolyəhəy meša əy donəyan ba ɪn əy ku tʊkədan hədi əy mešasi nədif təhəy. 2. lakin wəħa wənagsən hədi u məsacɪd u ∂owyəhəy ɪnəy ku tʊkədan.

3. dʊmərku ɪnta bədən ma təgan məsacɪdoda lakin mərka əy təgan ħəga u ku dəmbəysa ayəy ku tʊkədan. 4. ɪnta bədən aqəlododa ayəy ku tʊkədan.

5. məsacɪdoda qarna wa daro qarna maha. 6. dədka anəy məsacɪdo u ∂owəyni wəħəy ku tʊkədan melo səlada la u wagerəy. 7. ɪnta əy mel nədifiyan ayəy ∂əgħən iyo lamo yəryər hərerəha ka ∂ɪgan. 8. məsacɪdoda la is u ma ogola ɪn kəbo la la gəlo. 9. wəħa la ka yaba ɪnəy kəbʊhʊ wɪsɪx so qatan.

kəlmədəha 9ʊsʊb

məsacɪd	'mosque'
wa la u ogolyəhəy	'it is permitted'
lakin	'but'
wənagsən	'good'
dəmb-	'back'
qar	'some'
dar	'building'
maha	See Note III
wager	'fence off'
∂əgəħ	'stone'
kəb	'shoe'
gəl	'enter'

wɪsɪx	'dirt'
so qad	'hold, have, seize'
həd	'time'
həd iyo cer	'always'
ku wacɪb	'compulsory, obligatory'

Notes

I. Sentence 1

hədi əy. As writers of English we have the advantage of several hundred years of orthographic tradition. That tradition sometimes distorts the facts of the language. It is certainly not consistent. But it is there, and being so, we can curse it roundly for its inadequacies. Nonetheless, it provides a set of guidelines which we follow, albeit sometimes defiantly, because to do otherwise marks us as illiterate, among other things.

Put yourself now in the position of a linguist whose job it is to develop an orthography for a language previously unwritten for all but the deviantly bright few whose interests may have led them to try to write in their own tongue.

There are no general principles which obtain for the developing of orthographies. We used to think there were, or at least there was one: write phonemically. The result of a decade and more of work in transformational-generative grammar has proven what was clear even to some taxonomists, namely that phonemic transcription is what is needed least. The great need is for base forms from which surface structures can be derived by eyeball at an instant. That much is easy.

But now take a look at the sequence above: *hədi* *əy*. No Somali in his right mind is going to say *hədi* *əy*. Rather, if his diction is good, he will utter *həḍəy*. Note that this contraction is phonologically obligatory, unlike English *don't* which is an optional variant of *do* *not*.

What should be displayed by an orthography which comes without benefit of tradition, grammar or phonology? The writers of this textbook are periodically beset by acute anxiety attacks on this issue. We find on occasion after a lesson has been printed that we have not always caught contractions. On the other hand, since surface Somali contracts and contracts, the grammar is often obscured. We shall probably continue to write out strings of particles in base forms even though some Somalis, and some Somali language scholars, may well shout "fake" at some of the sentences as they are presented here. We seek the student's indulgence, exhorting that you pay close heed to your instructor's pronunciation of sentences. And, don't be too surprised if we continue to make mistakes.

Finally, we give thanks to Allah that we are not here responsible for developing an orthography for standard, widespread use by Somali speakers either here or in the Republic.

II. Sentence 2

u *∂owyəhəy*. 'Near-by--being.' The subject for *yəhəy* is the naked *u* which follows *hədi*. Surface phonology would render it as *hədu*.

III. Sentence 5

maha. From ma aha.

IV. Sentence 6

ðowəyni. From ðow plus əyn, the negative infinitive of the dependent, or subordinate, form of "to be," plus i, an article marking the end of the constituent which is in apposition with the əy of wəħəy.

su?alo

1. meləha əy wənagsəntəhəy ɪnəy mʊslinku ku tʊkədan məħa la yɪðahda.
2. məsacɪdodu kʊligod ma dara.
3. məsacɪdoda an darəha ahəyn sɪde la u səməya.
4. məħan la is u ogoləyn ɪn məsacɪdoda la la gəlo.
5. wayo.
6. mʊslinka ma ku wacɪb ba ɪnəy həd iyo cer məsacɪd ku tʊkədan.
7. ħəge kale o ayəy ku tʊkən kəran.

dəris 7

məsacɪdoda

1. məsacɪdoda sɪda darəha kale aya leben ama ∂əgəħ la ka ∂ɪsa. 2. məsacɪdka kolka dəbeda la ka cogo wəħa la ku gərta mɪnarədisa ∂er. 3. mɪnarədu wa həlka la ka adɪmo. 4. wəħa həlka is taga nɪnka mʊ?adɪnka la yɪ∂ahdo e kolka ay səladu cogto dədka is u ku ye∂a.

5. məsacɪdka gʊdɪhisu məqsino ma leh, kʊrasi talana ma cɪrto. 6. wa məqsin ad u weyn o tirər leh o ay dermoyɪn ama qadifədo ku goglənyɪhin. 7. məsacɪdodu wəħəy lehyɪhin qəsəbədo biyəha la ku wəysəysənəyo la ka šʊbto. 8. kuwa an qəsəbədha ləhəynina wəħa la ∂ɪga fostoyɪn biyo ka buħan.

9. məsacɪdoda wəħa la u ∂ɪsa si əy məka u ku cədan.

kəlmədəha 9ʊsʊb

leben	'brick'
debed	'outside'
cog	'be (in a place at a time)'
gəro	'know'
mɪnarəd	'minaret'
adɪm	'call to prayer' (verb) (Arabic loan)
mʊ?adɪn	English form is 'muezzin'
ye∂	'call by shouting'
gʊde	'inside'
məqsin	'room'
kʊrsi (pl. kʊrasi)	'chair' (Arabic loan)

tir	'pillar'
dermo	'mat'
qadifəd	'carpet'
gogol	'lay something out (on the ground/floor)'
qəsəbəd	'pipe'
biyo	'water'
šʊb	'pour'
∂ɪg	'put'
fosto	'tin'
buħ	'be full'
yal	From al, 'be located'

Notes

I. You will note that the syntax of some of these sentences is more complicated than that seen previously. If you can't translate the sentences, don't worry. Explanations will come later.

II. Sentence 6

məqsino. Some speakers use məxsin.

su?alo

1. məħa la ka seməya məsacɪdoda.
2. məħa la ku gərta məsacɪdoda.
3. mɪnarədu wa məħəy.
4. dədka ya səlada u ku ye∂a.
5. məsacɪdka gʊdɪhisu sɪde ayu u egyəhəy.
6. məħa la ku seməya biyeha məsacɪdoda yal.
7. məsacɪdodu ħəgəy u cedan.

dəris 8

wəħyaləha ay dintu ħaraməyso

1. wəħyaləha ay dintu ħaraməyso wəħa ka mid ah xəmriga 9abistisa iyo xansirka 9ʊnistisa. 2. nɪnka mʊslinka ah wəħa la u dida ɪnu xəmri ku saxramo o u kolka səladisa ɪlawo ama u xəldo kolka u tʊkənaya. 3. hɪlɪbka xansirkana la u ma ogola mʊslinku ɪnəy 9ʊntan li?ano xansirku wəħu ləhyəhəy 9udʊro bədən.

4. eyda tabəšododuna wa ħaran xususən afkodu iyo dʊšodu mərkəy qoyənyɪhin. 5. nɪnki əy tabtan wa ɪnu todoba cər gə9mɪhisa sabun iyo 9id ku məyda.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ħaran	'something prohibited' (Arabic loan)
xəmri	'alcohol' (Arabic loan)
9abis	'drinking' (Noun from 9ab 'drink')
xansir	'pork' (Arabic loan)
9ʊnis	'eating' (Noun from 9ʊn 'eat')
did	'refuse, forbid'
saxrama	'become drunk'
ɪlawo	'forget' (From ɪlow)
xələd	'error, mistake (noun); make a mistake (verb)'
hɪlɪb	'meat'
9ʊdʊr	'sickness'

ey	'dog'
tabəšo	'touching' (Noun from tabo 'touch')
xususən	'especially'(Arabic loan)
af	'mouth'
dʊl	'top, back'
qoyən	'wetted'
sabun	'soap'

Notes

I. wəħyaləha. The singular, wəħyal, is derived from wəħ plus yal. The wəħ is the same as that found in constructions like wəħa la yɪðahdo. The yal is homophonous with a frequently used plural marker.

II. ħaraməyso. This form is a verbalized noun similar in process of derivation to horəya. The noun is of Arabic origin, in which language the root ends in m. In this case the final n of ħaran is strictly a Somali derivation.

su?alo

1. wa məħəy sədeħ wəħ o ay dinta ɪslamdu ħaraməyso.
2. məħa mʊslinka la u ku didəy ɪnəy hɪlɪbka xansirka 9ʊman.
3. məħa mʊslinka la u ku didəy ɪnəy xəmriga 9aban.
4. məħəy təhəy ɪna u səmeyo hədi u ruħ ey tabto.

dəris 9

1. bɪša rəmədan wa bɪša əy mʊslinku soman. 2. bɪša o ðən la is u ma ogola ɪn malɪnti wəħ la 9ʊno. 3. dədku wəħəy wəħ 9ʊnan həbenki.

4. 9ʊntoda u dəmbəysa wəħa la 9ʊna arorta hore ɪnta an la adɪmɪn. 5. 9ʊntoda u dəmbəysa wəħa la yɪðahda suħʊr. 6. suħʊrta ka dəmbona wa la qətənada malɪnti o ðən ɪla əy 9əd9ədu ðə9do. 7. ħɪta ɪn sɪgar la 9abona la is u ma ogola. 8. malɪnti meləha wəħ la ka 9ʊno o ðən dəwloda ħɪða. 9. sa9ədəha la šəqeyona wa la yərəya.

10. kolka əy gələbti 9əd9ədu ðə9do aya wəħ la 9ʊna. 11. mərka hore wəħa la 9ʊna 9ʊnto yər. 12. 9ʊntoda yər wəħa la yɪðahda afur. 13. afurka ka dəmbona wəħi la dono aya la 9ʊna.

kəlmədəha 9ʊsʊb

bɪl	month'
rəmədan	Ramadan
som-	'to fast'
dəmbəysa	See Note II B
qədi	'give nothing to eat' Note III B
ħɪta	'even' (Arabic loan)
sɪgar	'cigarette'
9ab	'drink'
ħɪð	'to close'
šəqey	'to work'
gələb	'afternoon'
don	'want, desire'
fʊr	'open' (verb)

Notes

I. Sentence 2

Note that in this case the clause dependent on ogola is introduced by the subordinating conjunction ɪn.

II. Sentence 4

A. ɪnta an. By now you recognize that 'before' includes the particle an which introduces negative clauses. Consequently adɪmɪn which is dependent on an is in negative.

B. u dəmbəysa. This clause is translated 'after.'

III. Sentence 6

A. ka dəmbo. 'the last-ened' but translated as 'after.'

B. qətənada. 'given nothing to eat,' from qədi.

IV. Sentence 7

ɪn...9abona. This is the same construction as in Sentence 2 with the ɪn clause coming first. Note that in Somali one "drinks" cigarettes.

su?alo

1. rəmədan wa məħəy.
2. wəxtiyoda an la is u ogoləyn ɪn wəħ la 9ʊno ama wəħ la 9abo wa məħəy.
3. kolke la is u ogolyəhəy ɪn wəħ la 9ʊno.
4. 9ʊntoda u ku dəmbəysa gorma ba la 9ʊna.
5. 9ʊntoda u dəmbəysa məħa la yɪðahda.
6. suħurta dəbəded məħa la səməya.

3

7. 9ʊnɪsta iyo 9abɪsta moyi e məħa kale e an la is u ogoləyn malɪnti.

8. meləha la ka 9ʊnteya miyəy fʊrənyɪhin malɪnti.

9. məħəy dəwlodu ku səməysa wəxtiga la šəqeyo.

10. gorma be hədəna wəħ la 9ʊna.

11. 9ʊntoda u horəysa gələbti məħa la yɪðahda.

12. ma 9ʊnto yər ba mɪse wa mid weyn.

13. afurka ka dəmbow məħa la 9ʊna.

dəris 10

wəxtiyoda dinta la is u fəsoħo

1. 9idʊhu wəħəy ka mid yɪhin wəxtiyoda dinta la is u fəsoħo.
2. mid wəħa la yɪ∂ahda 9id əlfɪdər o wa mərkəy bɪša rəmədan ∂əmato.
3. 9ida kalena wəħa la yɪ∂ahda 9id əladħa o 9id əlfɪdrɪga ayəy laba bɪlod iyo bə∂ ka dəmbəysa.

4. 9id wəl ba wəħa la is fəsəħa laba 9ɪšo. 5. labada 9idod qof wəl bi ∂ərkisa u ku wənagsən ayu so ħɪ∂a malɪntina rer wəl ba nef a∂i ah ayəy qəlan o 9ʊnto wənagsən ba la 9ʊna.

6. malɪn kale o la is fəsəħa wa mɪ9racka. 7. mɪ9racku wa malɪnti u nebigu səməda qabtəy e u ɪlahəy so arkəy.

8. malɪnta kale e la is fəsəħana wa malɪnti u nebigu ∂əšəy. 9. malɪnta u nebigu ∂əšəy 9id əlməwlɪdna wa la yɪ∂ahda.

kəlmədəha 9ʊsʊb

fəsəħ	'leave, permission, vacation'
9id	Defined in the text
wəxti	'time' (Arabic loan)
əlfɪdər	See Note II
∂əm-	'end'
əladħa	See Note II
9ɪl	'day'
∂ər	'clothes'
so ħɪ∂	'put on'
nef	a single head of livestock

qəl-	'kill, slaughter'
mɪ9rac	Defined in the text. (Arabic loan)
nebi	'prophet'
səmo	'heavens' (Arabic loan)
qab	'go,' in this case
ɪlahəy	God
so arag	'see'
∂əlo	'be born'
məgə9	'name'
əlməwlɪd	See Note II
so gəl	'enter, begin'
qad	'take, lift, carry'

Notes

I. Caption

A. The caption might have read fəsəh̆yoda dinta 'holidays-the religion-the.'

B. la is u fəsoh̆o. The sense can be rendered only by the passive in English: 'one is permitted' or 'one is given leave.'

II. Sentence 2

əlfɪdər. This is an Arabic word as are əladh̆a, Sentence 3, and əlməwlɪd, Sentence 9. The initial əl is the Arabic article. In Arabic it is regularly prefixed to the noun. It is so prefixed here, following Arabic practice.

su?alo

1. 9iduhu wa məħəy.

2. ɪmɪsa 9idod ba cɪra.

3. məgə9yədodu wa məħəy.

4. 9id əlfɪdrɪgu gorməy so gəša.

5. 9id əladħa gorməy so gəša.

6. dədku məħəy səməyan 9idəha.

7. mɪ9racku wa məħəy.

8. malɪn kale o fəsəħ la qadta wa məħəy.

9. malɪnta u nebigu ðəšəy məħa kale e la yɪðahda.

UNIT FOUR

tə9linta

dəris 1

1. somaliya 9ərurtu kolka əy šən ɪla lɪħ cɪr təhəy aya la ku dəra məl9amədа. 2. kolka əy ɪn əy laba sənədod u ku yərtəhəy məl9amədəha ku cɪran aya ɪskuloda la ku dəra. 3. wəħa cɪra sədeħ ɪskul o u mid wəl bi afər sənədod qadto. 4. ka la ku bɪlabo wəħa la yɪðahda ɪləmentəri ka ku ħɪgana wəħa la yɪðahda ɪntərmidiyed. 5. ka sədəħadna wəħa la yɪðahda səkəndəri.

6. kolka əy ɪnta ðəməyən, ardəyda doneysa ɪn əy camɪ9əd gəlan dibəda aya la u dɪra. 7. wəli camɪ9ədo la ka ma ðɪsɪn cəmhuriyada somalɪda. 8. kuwa u ku tə9lin wənagsən ayumba la dɪra.

kəlmədəha 9ʊsʊb

tə9lin	'learning, education'
9ərur	'children' (collective)
cɪr	'exist'
cɪr yəhəy	'[to] be x years old'
məl9aməd	'Quranic school'
sənəd	'year'
ɪskul	'school'
ardəy	'student'
camɪ9əd	'university'
wəli	'yet'
ayumba	'only'
da?	'age'
no9	'kind, type'

Notes

I. Sentence 1

A. somaliya. A locative, modifying whole sentence.

B. 9ərurtu. The "subject" of both clauses, a nominative absolute.

C. kolka. Introduces embedded clause ending with tənəy.

D. aya. Introduces the main clause. The -a of aya is in apposition with 9ərurtu.

II. Sentence 2

A. kolka əy... məl9amədəha ku cɪran... The main subordinate clause.

B. ɪn əy...yərtəhəy. Embedded within the "when" clause, though translated in English by "at least two years."

C. u ku yərtəhəy. The superlative of yər which has been verbalized, i.e., been made a verb phrase, of sorts.

III. Sentence 4

A. ka la... This ka is the article which serves to nominalize the verb phrase la ku bɪlabo to read "That with which it is begun..."

B. ka ku ħɪgana. Again a nominalized verb phrase: "That which touches...," i.e., "The next." The -na is "and."

IV. Sentence 5

ka sədəħadna. ka is again an article.

V. Sentence 6

donəysa. Note that the verb dependent on donəysa is in an embedded subordinate, and subjunctive, clause, English makes "want" sometimes act like a modal: "The student who wants to go..."

VI. Sentence 8

A. kuwa. The "object" of dıra.

B. tə9lin wənagsən. This is one of the few noun phrases encountered which is at all similar to an Indo-European adjective-noun construction. The order of the elements, however, is odd from an ethnocentric Germanic point of view. But it gets worse; see note below.

C. u ku wənagsən. A simple superlative, "the best," with an intervening noun. The derivational history of this string is not now known.

D. ayumba. The last element is the string modifying kuwa.

su?alo

1. kolka məl9aməd quranta la ku dəro, 9ərurta somalida da?dodu wa inte.
2. intəy həlka cogan.
3. məl9aməd quranta dəbəded ħəge 9ərurta la ku dəra.
4. ımısa no9 aya ıskuloda cıra.
5. ka la ku bılabo məħa la yı∂ahda.
6. ıskulka labad məħa la yı∂ahda.
7. ıskulka sədəħad məħa la yı∂ahda.
8. camı9ədo miyəy cıran cəmhuriyada somalida.
9. məħəy səməyan ardəyda donəysa ınəy camı9əd gəlan.
10. ardəyde la u dıra dibədəha.

dəris 2

məl9amədəha

1. məl9amədəha wəħa la ku ðɪga quranka iyo af 9ərbedka.
2. ardəyda wəħa la bəra sɪda af 9ərbedka la u qoro la u axriyona.
3. hebləha iyo ɪnəmoda məl9amədo ka la goni ah aya wəħ la u ku
ðɪga. 4. ɪnta anu ɪskulka gəlin ɪlme wel bi laba sənədod bu
məl9aməda ku cɪra. 5. məl9amədəha dəwlədu ma leh e wəħa fʊrta
rəg ama dʊmər af 9ərbedka iyo quranka ad u yəqan. 6. wəħəy
ardəyda ka qadan lə9əg an ad u bədnəyn.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ðɪg	'teach' (See Note IV)
quran	'Quran'
af	'language, mouth'
9ərbed	'Arab'
bər	'teach' (See Note IV)
qor	'write' (See Note IV)
həblo	'girls' (This noun has no singular)
ɪnəm-	'boy'
goni	'alone' (ka la goni ah 'separated')
ɪlme	'child'
aqan	'know'
həysta	'have' third, singular feminine, present
le9əg	'money'
bɪħɪ	'pay'
wada	'together'

Notes

I. Sentence 1

məl9amədəha. Note that this item modifies the entire sentence. That is, it has its own P-marker. It is here a locative absolute and marked with a non-nominative case ending. You have probably noticed that the first word in Sentence 2, *ardəyda*, for example, is also an absolute, in this case an accusative standing in apposition with the following *wəħ-*.

II. Sentence 5

dʊmər *af*. Note that these two items are not members of the same constituent, though there is no overt marker of the boundary.

III. Sentence 6

an *ad* *u* *bədnəyn*. This construction strikes the present writer as almost too cute. The *ad* *u* previously has been seen as a modifier of adjectives. It is such here as well; the adjective in this case is *bədən*. In this case the second vowel is suppressed to form *bədn* which appears here joined with the negative infinitive of 'be.'

IV. Some derivational patterns

Somali verbs, like those in other languages, exhibit variations in the forms of their roots, which variations often correspond to variations in meaning. Sometimes the variations in form occur not in the roots themselves but in additional forms which occur simultaneously with the roots. Some examples of verbs in this lesson follow.

1.	∂ɪg	'teach (a subject)'
	u ∂ɪg	'teach (students)'
	∂ɪgo	'learn'
2.	qor	'write'
	qoro	'write (for oneself)'; i.e., 'take notes'
3.	bər	'teach (students)'
	bəro	'learn'

su?alo

1. məl9amədəha məħa la ku ∂ɪga.
2. həbləha iyo ɪnəmoda ma məl9aməd ba wəħ la
   u ku wada ∂ɪga.
3. ɪnta anu ɪlementəri ɪskulka gəlin ɪnte bu
   ɪnən wəl bi məl9aməda ku cɪra.
4. məl9amədəha ma dəwləda leh.
5. aya məl9amədəha həysta.
6. ardəydu ma lə9əg bəy bɪħɪyan.

dəris 3

ɪləmentəri

1. ɪləmentəri ɪskulka wəħəy ardəydu gəlan kolka əy da?dodu sɪded iyo meləha təhəy wəħənəy ku cɪran afər sənədod. 2. ɪskulkan wəħa la ku bɪlaba ħɪsabta iyo af ɪngɪrisiga iyo coqrafiga iyo tarixda. 3. cəmhuriyada ħəgeda woqoyi ɪskulodan wəħ wəl ba af 9ərbedka aya la ku ðɪga. 4. ħəgeda konfʊredna ɪnta bədən wəħa la ku ðɪga af təlyaniga. 5. ɪskulodan ardəyda lə9əg la ka ma dono.

kəlmədəha 9ʊsʊb

sɪded	'eight'
meləha	See Note I A
ħɪsab	'mathematics' (Arabic loan)
tarix	'history' (Arabic loan)
don	'requires, needs'

Notes

I. Sentence 1

A. iyo meləha. 'About.' Note that in Somali 'about' means nearby in space in contrast to English where "about" has come to be a synonym for "approximately" which in the minds of only very few speakers is recognized as a spatial term. The English term is very highly abstracted. The Somali term may be also for many speakers. However, its obvious reference to physical space is the kind of thing which affirms in the minds of the ethnocentric members of our society that "prim-

itives" live close to the ground. In your retort mention the etymology of *approximate*.

B. *wəħənəy*. This form is a contraction of *wəħ* + *na* + *əy*. Ironically, after the contraction a phonological rule inserts a vowel between the *ħ* and *n*.

su?alo

1. iyəga o ɪmɪsa cɪr ah ayəy ardəydu ɪləmentəri ɪskulka gəlan.
2. həlkà ɪntəy cogən.
3. ɪləmentəri ɪskulka məħa la ku ðɪga.
4. cəmhuriyada ħəgeda woqoyi afka wəħ wəl ba la ku ðɪga wa məħəy.
5. konfʊr afka wəħ la ku ðɪga wa məħəy.
6. ɪləmentəri ɪskulka miya lə9əg la is ka dona.

dəris 4

ɪntərmidiyəd

1. ɪskuloda ɪntərmidiyədku wa afər sənədod. 2. ɪskuloda wəħa la ku ðɪga wəħyalɪhi ɪləmentəriga la ku ðɪgi cɪrəy saynɪska o həlkan la ku bɪlabo moyane. 3. wəħyaləha la ðɪgo o ðənna həlkan wəħa la ku ðɪga af ɪngɪrisiga ama af təlyaniga. 4. ɪskuloda qarkod wəy ka fogyɪhin məgaloyɪnka ardəydana 9ʊnto ɪyo mel əy səħdan ɪskulka aya la ku siya. 5. ɪskuloda ardəyda lə9əg aya la ka qada.

kəlmədəha 9ʊsʊb

saynɪs	'science'
səħo	'sleep' (verb)
si	'give'

Notes

I. Sentence 2

A. wəħyalɪhi. Object of ðɪga, in apposition with wəh which proceeds ðɪga. Subject of ðɪgi cɪrəy.

B. moyane. Note this item follows what in English would be its "object."

II. Sentence 3

ðənna. ðən followed by na 'and.'

su?alo

1. ɪntərmidiyəd ɪskulku ɪntu ku ðəmada.
2. məħa halka la ka ðɪga.
3. ɪntərmidiyəd ɪskulka məħa la ku bɪlaba.
4. afke wəħ wəl ba la ku ðɪga.
5. ɪskulodasi o ðəmi ma məgaloyɪn bəy u ðowyɪhin.
6. məħa la siya ɪnəmoda ɪskuloda an məgalyɪnka u
   ðowəyn ku cɪra.
7. ɪskuloda ma lə9əg ba la is ka qada.

dəris 5

ɪskuloda səkəndəriga

1. cəmhuriyada ħəgeda woqoyi wəħa ah lɪħ ɪskul o səkəndəri ah. 2. mid wa 9əmud, midna wa šeyx, labana wa hərgeysa, labana wa bur9o. 3. labada bur9o ah mid ba kuwa šəqəda gə9ənta la ku bərto ah. 4. labada ɪskul e hərgeysa ah iyo labada bur9o ah midkod ɪnəmoda iyo həbləha aya wəħ ku wada ∂ɪgta. 5. ɪskuloda wəħ wəl ba af ɪngɪrisiga aya la ku ∂ɪga. 6. mə9əlɪminta ɪskuloda ka ∂ɪgana qar aya əcnabi ah. 7. ɪskuloda 9əmud iyo šeyx ardəydu wa inəy ɪskulka seħdan wəħna ka 9ʊnan. 8. ɪskuloda kale məgaloyɪnka hərgeysa iyo bur9o ayəy ka ∂ɪsenyɪhin o ardəydu rerəhoda ayəy la seħdan.

kəlmədəha 9ʊsub

9əmud	'Amoud' (a town)
šeyx	'Sheikh' (a town)
bur9o	'Burao' (a town)
šəqə	'work' (noun)
mə9əlɪn	'teacher' (Arabic loan)
mə9əlɪmin	'teachers'

Notes

I. Sentence 3

A. labada bur9o ah. This constituent is a partitive absolute, 'of the two schools,' containing a relative clause, [o] bur9o ah, '[which] are [in] Burao.' The non-nominative case marker is affixed to the head of the construction.

B. The skeleton of the sentence is labada...mid ba kuwa ah, [of] the two, one [is] that [which]. The clause šəqeda... bərto modifies kuwa.

II. Sentence 4

midkod. 'One of each of the two sets'

III. Sentence 5

aya la ku ∂ɪga. A variant of this construction might be wa la...∂ɪga.

Typically the literature on Somali grammar explains that there is no passive formation or construction in the language. Rather the construction with la plus a verb is cited as an "impersonal" construction that may be translated by an English passive. It would appear, however, that the construction wa la verb is a genuine passive. Of course, the verb phrase introducer may take a form different from wa, as in the instance noted here, namely, aya. Further, there is evidence to suggest that the ending of the verb will signal tense. Thus, wəħ wa la ∂ɪga, 'what is taught,' but wəħ wa la ∂ɪgo, 'what was taught.'

There are still many difficulties with this analysis, including the question of the sequencing of tenses. That is, while English may require present or past depending on the tense sequence, quite different constraints may be operating in Somali. Meantime, continued attention by the student to the construction wa la verb and to its variants is required.

IV. Sentence 8

rerəhoda. There are two possible interpretations of this form. One is locative the other instrumental. The locative requires that *rer* be used metaphorically and rendered as 'home.' The instrumental, on the other hand, requires no metaphor and might translate simply as 'by their *rers*.'

The selection of the instrumental, or agentive, interpretation rests, of course, on the correctness of identifying *ayəy la seȟdən* as a genuine passive, on the one hand, and, on the other, of assuming that *seȟo* is either transitive or superficially so.

(A superficially transitive case might include the English "This yacht sleeps four." The fact that there is no proper passive,"Four are slept by this yacht," may indicate that the apparent transitivity of *sleep* is yielded into the surface structure by an earlier rule which may delete a locative marker, e.g., "in," and thereby effecting homonymity with a nominative. That output could then be acted upon by the verb agreement rule so that "yacht" is apparently the subject of *sleeps*. Further discussion of this matter is properly to be found in a technical paper.)

su?alo

1. ɪmɪsa səkəndəri ɪskul ba cɪra ȟəga woqoyi.
2. məgaloyɪnkə bəy ku yalin.
3. səkəndəri ɪskuloda ku yala bur9o midkod wa 9əynkə.

4. səkəndəri ɪskuloda ku yala ħəga woqoyi qarkod ma həbləha iyo ɪnəmoda wəħ ku wada ðɪgta.
5. kuwasi wa kuwe.
6. afke wəħ wəl ba la ku ðɪga.
7. mə9əlɪmintu kʊligod ma somali ba.
8. ɪnəmoda šeyx iyo 9əmud coga ħəgəy səħdan ħəgəyna wəħ ka 9ʊnan.
9. ɪskuloda kale ħəgəy ku yalin.

dəris 6

1. cəmhuriyada ħəgeda konfʊred wəħa ah todoba ɪskul o sekənderi ah. 2. ɪskuloda mid wəl bi wəħa u qadta afər sənədod. 3. ɪskuloda bədənkodu wəħəy ka ∂ɪsənyɪhin mʊqdɪšo ∂eħdeda ama hərerəheda. 4. ɪskuloda qarkod dəwlədo kale o an dəwləda somalida aheyn aya ku šʊqʊl leh. 5. dəwlədəhasi wəħəy ɪskulodasi u bahənyɪhin o ∂ən iyəga ba kena. 6. wəħyaləha wəħa ka mid ah mə9əlɪminta lə9əgtoda iyo bugagta iyo ɪskuloda ∂ɪsidoda.

kəlmədəha 9ʊsʊb

mʊqdɪšo	Mogadiscio
∂əħ	'center, middle'
šʊqʊl	See Note III
bạhən	'needed'
bug	'book'

Notes

I. Consider the following forms:

(1) bədənkodu (Sentence 3)

(2) ∂ɪsənyɪhin (Sentence 3)

(3) bahənyɪhin (Sentence 5)

Forms such as (1) and (2) and probably (3) share a common derivation, namely the suffixing of -ən to a root. While the derivational process may be common, obviously the translations into English do not reflect that commonality. The source of that difficulty stems from the fact that languages vary in the assignment of grammatical categories to what are

probably the same configurations of semantic features. See below for further discussion.

II. Consider the following forms:

(1) bədənkoda

(2) qarkoda

Both are clearly nouns, as is evidenced by the suffixation of possessives, gender markers, articles and such. The first translates into English as 'much/many,' the second as 'some.' Neither are nouns in English. Moreover, while in English we may at times construct "the many," we cannot ordinarily produce "his some" and the like without discomfort. But, such constructions are not only possible in Somali, but also they are not pain producing. Again one is face to face with the fact that the grammatical categories to which some semantic elements belong vary from language to language.

III. Sentence 4

šuqul. In the Literal this item is translated as 'part.' The verb from which it is derived means "work." The construction found here is a common one, so that "to have šuqul in something" is "to have a part in" it. That there is a semantic derivation is almost discernible to the naked but trained eye. The substance of the derivation, however, remains unknown.

su?alo

1. cəmhuriyada həgeda konfʊrəd ɪmɪsa ɪskul o sekənderi ah aya ka ∂ɪsən.
2. midki ba ɪntu qadta.
3. ɪskuloda bədənkodu həlkəy ka ∂ɪsənyɪhin.
4. aya ɪskulədа qarkod ku šʊqʊl ləh.
5. dəwlədəhasi məħey bɪħiyan.

dəris 7

1. ɪskuloda səkəndəriga ah e cəmhuriyada ħəgeda konfʊred ka ∂ɪseni wəy ka yəre dʊwənyɪhin kuwa ħəga woqoyi ka ∂ɪsən. 2. ɪskuloda ħəga woqoyi ka ∂ɪsən af təlyaniga la ku ma ∂ɪgo kuwa ħəga konfʊredna wa la ku ∂ɪga. 3. ɪskulo əy dəwlədo kale o an dəwləda somalida ahəyni ku šʊqʊl lehyɪhin ma cɪran ħəga woqoyi. 4. dəwləda təlyaniga iyo ta misr iyo ta ruška iyo ta mərəykənka aya ħəga konfʊred ɪskuloda qarkod ku šʊqʊl leh. 5. kolka af təlyaniga iyo af ruška aya ɪskuloda qarkod la ka ∂ɪga kuwa woqoyina la ka ma ∂ɪgo.

kəlmədəha 9ʊsʊb

yəre	'a little, somewhat'
ka dʊwən	'different from'
misr	'Egypt'
ruš	'Russian'
mərəykən	'American'
kolka	'therefore'
la mid	'same'
9awi	'help'
afəf	plural of af

Notes

I. Sentence 1

∂ɪsəni. The final i is the article which nominalizes all the preceding string.

II. Sentence 2

∂ɪgo. This form is in the negative, hence the final o.

III. Sentence 3

A. The skeleton of this sentence is *ɪskulo* *ma* *cɪran*.

B. *aheyni*. This form is the negative infinitive of "to be" plus a final article *i*.

C. *ħəga* *woqoyi*. Another locative.

IV. Sentence 4

ta. This form is obviously the feminine gender marker plus an article. It functions as a pronoun and avoids the repetition of *dəwləda*.

V. Sentence 5

kolka. The translation "therefore" is clearly an extension of the meaning 'at that time.'

su?alo

1. səkəndəri ɪskuloda ħəga konfʊred ma la mid ba kuwa ħəga woqoyi.
2. afke ħəge woqoyi la ka ∂ɪga.
3. dəwləde ba 9awisa ɪskuloda ħəga woqoyi.
4. wa kuwe dəwlədəha kale e 9awiya ɪskuloda ħəga konfʊred.
5. ɪskuloda qarkod afəfka la ∂ɪga wa meħəy.

UNIT FIVE:

tarixda

Much of the information in this section is the informant's own account of Somali history, an account occasionally more valuable for its psychological and cultural insights than for its factual accuracy. Points upon which the informant differs radically from the more widely accepted version are mentioned in the notes.

In cases of uncertainty about historical data, recourse was had to one or more of the following sources, whence the student is directed for a more detailed and detached recounting of Somali history.

Andrzejewski, B.W. and Lewis, I.M., *Somali Poetry*, Clarendon Press, Oxford, 1964, pp. 7-15.

Hess, Robert L., *Italian Colonialism in Somalia*, University of Chicago Press, Chicago, 1966.

Lewis, I.M., *The Modern History of Somaliland*, Frederick A. Praeger, New York, 1965, pp. 18-91.

dəris 1

1. wəħi ka horəyəy qərnigi tobnad dədka somalida wəħ yər o qorən aya la ka həya. 2. wədənka ay ɪmɪnka dədka somalida o keliyɪhi ku nolyɪhin ɪla ðowan dəd kalena wəy ku nolɪn cɪren. 3. dədkasi wəhəy ahayen dəd ka yɪðahdo galada iyo zʊnucta. 4. galadu wəħəy cogen həwd iyo gəlbed. 5. zʊnuctuna ħəga konfʊred e togoga agtoda ah. 6. ħebtana wəħa cɪrəy degmoyɪn 9ərəb ah. 7. wəħəy 9ərəbtu qortəy wəhəy tusəyan ɪn geska afrɪka somaliyi ku noləyd qərnɪgi tobnad.

kəlmədəha 9ʊsʊb

qərni	'century'
tobnad	'tenth'
ɪmɪnka	'now'
keli	'only'
nol	'live'
ðowan	'recently'
gala	See Note II A
zʊnuc	'Negroes' See Note II B
degmo	'settlement'
tus	'show'

Notes

I. Sentence 1

A. The skeleton of this sentence is *wəħi aya la ka həya*.

B. *ka* ... *tobnad*. 'before the tenth century.' The *ka* is required as a preposition since *horəyəy* is a verb.

C. *ka həya*. The object of the *ka* is *dədka somalida*.

II. Sentence 3

A. *galada*. The contemporary Galla live in south eastern Ethiopia, with some incursions into the Ogaden. The Somali term *gala* refers here to those people. The word is also employed to refer to non-Muslims.

B. *zʊnuc*. This term, an Arabic loan, refers to Negroes, especially the Bantu, some of whom still occupy parts of southern Somalia. The form here is the plural. The singular is *zɪnc*. A common English variant is *zanj*.

III. Sentence 7

A. *wəħa*...*qortəy*. This clause is in apposition with the *əy* of the following *wəħəy*, the *əy* of which is the subject of *tusəyan*.

B. *noləyd*. The subjunctive of "to be" appears here suffixed to *nol*.

IV. Question 2

nošəhəy. From *nol* + *təhəy*. *Nol* is one of the verbs which sometimes occurs as a complement to "to be."

V. Question 3

oðen. This form is the infinitive of the verb which appears in Sentence 3 as *yɪðahdo* and in Question 4 as *yɪðahda*.

su?alo

1. dəlka somalida wəħ ma la ka qorəy qərnigi tobnad hortis.
2. dəd kale ma ku nolɪn cɪrəy wədənka ɪmɪnka somalida o keliyɪhi ku nošəhəy.
3. dədka məħa la oðən cɪrəy.
4. dədka galada la yɪðahda ħəgəy bəy ku nolɪn cɪrən.
5. ħəgəy bəy zunuctuna ku nolɪn cɪren.
6. degmoyɪnka 9ərəbtuna ħəgəy bəy ahəyen.
7. qərnigi tobnad ħəgəy bəy somalidu deganəyd.

dəris 2

1. qərnigi todobəd horti 9ərəb iyo tʊrki aya degəy ħebta dəlka somalida. 2. dədkasi dinta ɪslamka ayəy somalida u kenen. 3. dədka acnəbiga ah 9ərəbta aya u ku bədnəyd. 4. wəħəy ∂ɪsen məgaloyɪnka zəylə9 iyo berbera o ħəga woqoyi ah iyo mʊqdɪšo iyo brawe iyo mərka o ħəga konfʊred ah. 5. məgaloyɪnkasi wəħəy ahəyen melo bayə9 mʊštarka ka ∂eħeyəy ħəbəšida iyo 9ərəbta iyo somalida u mʊhim ah. 6. dədka acnəbiga ah e bayə9 mʊštarka ahi wəħəy ibsən cɪrən ħolo iyo hərgo iyo foħ. 7. wəħəyna ibɪn cɪren ∂ər iyo tɪmɪr iyo hʊb.

kəlmədəha 9ʊsʊb

todobəd	'seventh'
tʊrki	'Turks'
ken	'bring'
acnəbi	'foreign'
məgalo	'town'
bayə9 mʊštari	'trade, trader'
ħəbəši	'Ethiopians'
mʊhim	'important'
ibso	'buy'
ib	'sell'
hərəg	'hide, skin'
foħ	'incense'
∂ər	'clothes'
tɪmɪr	'dates'
hʊb	'weapons'

Notes

I. Sentence 5

mʊhim. This form, which appears also in Question 5, is one of the few that ends in m. This state of affairs appears at first to contradict the rule that underlying m goes to n before pause. Though the details are properly the subject of a paper, suffice it to say that this apparent contradiction turns out not to be one.

II. Sentence 6

ahi. The final i is an article.

III. Question 1

ayo ba. This combination is pronounced [aya].

IV. Question 3

bədna. From bədən aha.

su?alo

1. qərnigi todobad horti ayo ba degəy ħebəha dəlka somalida.
2. məħəy u kenen somalida.
3. dədka acnəbiga ah kuwe ba u bədna.
4. məgaloyɪnke bəy ∂ɪsen.
5. məħəy məgaloyɪnkasi mʊhim u ahəyen.
6. dədka acnəbiga e bayə9 muštarka ahi məħəy məgaloyɪnka ka ibsən cɪren.
7. iyagu se məħəy ibɪn cɪren.

dəris 3

zəylə9

1. məgaloyɪnka ħəbta ku yala e ħəga woqoyi e la ka bayə9
mʊštrəyn cɪrəy beryɪhi hore wəħa u ku mʊhimsənəyd zəylə9.
2. bayə9 mʊštarka ðʊlka 9ərəbta iyo ðʊlka ħəbəšida ka ðəħeyəy
bədənkisu həlkan ayu so məri cɪrəy. 3. somalidu wəħyaləha
əy debeda u dɪrtana bədənkoda həlkan ayəy ka dɪri cɪren.

4. zəylə9 wəħəy 9asiməd u ahəyd dəwlədi mʊslinka ahəyd
e 9ədəl la oðən cɪrəy. 5. dədka degənina wəħəy u bədnəyen
9ərəb iyo somali iyo dənakil.

6. berigi dəmbe ticarədi həlka ka so9otəy cəbuti ba la
wəregtəy. 7. fərensiska aya deked wənagsən ka ðɪsəy.
8. təreyn aya u ka la so9da cəbuti iyo itobɪya gʊdəheda.

9. kolki cəbuti la fʊrəy ayəy zəylə9 hos u ða9dəy.
10. manta zəylə9 wa məgalo yər o an mɪ9na ada ləhəyn.

kəlmədəha 9ʊsʊb

zəylə9	'Zeila' (town)	deked	'port'
beri	'time'	təreyn	'train'
dəħəy	'be between'	gʊde	'inside'
mər	'pass'	fʊr	'open'
9asiməd	'capital'(Arabic loan)	ðа9	'fall'
9ədəl	'Adal' (proper name)	manta	'today'
oðən	'to call, say'	mɪ9ɪn	'importance'
dənakil	'Danakil' (tribe)	ad	'much, very' (noun)
ticarəd	'trade'	səbəb	'reason, cause'
cəbuti	'Jibouti' (town)	dəl	'country'
wəreg	'change'		

su?alo

1. te ba u ku mʊhimsənəyd məgaloyinka ħebta woqoyi ku yaləy.
2. məħəy mʊhim u ahəyd.
3. məgaloda zəylə9 ħəge bəy 9asiməd u ahəyd.
4. dədka degana zəylə9 ayəy u bədnəyen.
5. berigi dəmbe ħəge la wəregtəy ticarədi zəylə9.
6. gorməy sidasi ða9dəy.
7. məħa u səbəb aha.
8. cəbuti iyo dəlka ħəbəšida məħa u ka la so9da.
9. mərki dekeda cəbuti la fʊrəy məħa ku ða9əy zəylə9.
10. manta zəylə9 wa side.

dəris 4

kolkəy somalidu hos u so guren

1. qərnigi laba iyo tobnad ayəy somalidu bɪlowdəy guris əy hos u so guren. 2. laba siyod ayəy somalidu u so guren. 3. midi wəħəy ahəyd toga šəbele agtisa. 4. ta kalena wəħəy ahəyd 9eləša ħebta bəd weynta hɪndiya ku ħɪ∂i∂sən.

5. galada wəħa la u riħəy konfʊr iyo gəlbed. 6. kolkasəy itobɪya u qəħen qərnigi lɪh iyo tobnad. 7. dədka zɪnciga la yɪ∂ahdana konfʊr aya la u keħeyəy.

8. dədka somalida guristodu wəħəy so9otəy ∂awr qərni. 9. wəħəy cogsətəy guristasi kolkəy somalidu so ga∂əy toga tana e kinɪya ah.

kəlmədəha 9ʊsʊb

bɪlow	'begin'	qaba?il	'tribes'
guris	'moving'(noun)	bə∂təmi	'the middle'
gur	'move' (verb)	∂a9	'befall'
si	'way'	same	'do'
9el	'well'	ka9	'stand'
riħ	'push'		
qəħ	'move out'		
keħe	'drive, push'		
∂awr	'few'		
cogso	'stop'		
ga∂	'reach'		
so ga∂	'arrive'		

suʔalo

1. məħəy bɪlaben qabaʔilka somalidu qərnigi laba iyo tobnad
2. ħəge la u gurəyəy.
3. ɪmɪsa siyod ba la u gurəy.
4. məħəy ahayen.
5. galada məħa ku ða9əy.
6. məħəy sameyen qərnigi lɪħ iyo tobnad.
7. dədki zɪnciga la oðən cirəy məħəy ba ku ða9əy.
8. gurista dədka somalidu ɪntəy so9otəy.
9. ɪla ħəlke ayəy dədka somalidu konfʊr u ka9en.

dəris 5

kolku ɪngrɪsku yimid

1. qərnigi sagal iyo tobnad bə∂təmɪhisi dəwlədo bədən aya dəm9əy ɪnəy wədənka somalida qəbsədan. 2. dəwlədi u horəysəy e ħebta woqoyi timid wəħəy ahəyd ta misr. 3. wəħəy ku kaliftəy dəwləda misr ɪnəy ka təgto wədənka somalida si əy u cebiso mahdigi sodan. 4. mərkasa dəwləda ɪngrɪs timid. 5. dəwləda ɪngrɪs aya dəbəded ħer la ∂ɪgətəy qaba?ilki somalida e ∂ʊlka degona o ti∂i wanu ɪdɪn ɪlalinəyna. 6. qəsidigedu se ɪnəy dədka somalida 9ədow ka ɪlaliso ma u ahəyn e wəħu aha məgalada 9əden o mərka əy həysətəy ɪnəy hɪlɪb u hešo. 7. ɪngrɪsku wəħu həystəy somaliya ħəgeda woqoyi ɪla əy ɪstɪqlal hešəy kʊn iyo sagal boqol iyo lɪħdənki.

kəlmədəha 9ʊsʊb

sagal	'nine'	ɪlali	'look after'
dəm9əy	'desire'	qəsidi	'aim, intention'
qəbso	'take, hold, seize'	9ədow	'enemies'
kalif-	'force'	hɪlɪb	'meat'
cebiso	'defeat'	hel	'obtain'
mahdi	'Mahdi'	ɪla	'until'
sodan	'sudan'	ɪstɪqlal	'independence'
ħer	'agreement'	kʊn	'thousand'
∂ɪgo	'make (an agreement)'	lɪħdən	'sixty'
ɪdɪn	'you (plural)'	u noqo	'to go back from'

Notes

I. Sentence 1

bəðtəmɪhisi. The word *bəð* means 'half,' while the form *bəðtən* means 'center.' The form used here is evidently a plural of *bədtən* plus a gender marker followed by, first, the third masculine singular possessive and, second, an article, -*i*.

II. Sentence 2

A. *dəwlədi*...*horəysəy* *e*...*timid*. Both verbs depend in parallel on *dəwlədi*, but they will not translate that way, partly because of the interlocking of the two clauses, wherein the second is the object in part of the preposition *u* in the first. There is no English rendering that preserves the internal structure of the Somali of this part of the sentence. We must be content with something like "The government that was first to come to the northern coast..."

B. *misr*. This spelling is typical of Roman transliterations of the Arabic. The name, *misr*, is the plural for 'water' and appears in Hebrew as *misrayyim* which means either 'water' or 'Egypt.' The obvious contradiction of naming a desert country 'water' turns out not to be such a contradiction when one remembers that the Lower Egypt of ancient times was the Nile delta, a large swampy area. Perhaps we have here a clue regarding the "original" location, or *Heimat*, if pedantry is one's bag, of the people who came to exercise the greatest political control in the Nile valley.

III. Sentence 3

A. *si*. This is the first use of *si* to mean 'in order to.' It takes the subjunctive.

B. *cebiso*. The form *cebi* means 'break,' *cebiso* to 'break for oneself,' i.e., 'defeat.' A neat semantic shift, one which is sometimes used in English - "to break them to the rod" - but for which we have another label as well, which label, among countless others, stands as a monument to 1066 and what happened thereafter.

IV. Sentence 4

mərkasa. If any single vocabulary item is characteristic of Somali narrative prose, this is it. Technically rendered as '[at] that time,' it introduces each new action in a story.

V. Sentence 5

ħer. 'Agreements,' made or set down in accordance with traditional Somali legal custom. While it is difficult to reflect in a reader of this sort, the student should become aware of the high regard in which law is held. The necessity of upholding agreements made by due process- which means that every possible shade of opinion is heard and weighed - is not lost on the Somali whose very life depends on someone else in more situations than, independent as he is (or we are), one would like to admit.

VI. Sentence 6

This sentence is a delight. It follows the rules of style rather than those of pedestrian prose, though there are better in the language, be assured.

A se. This particle sets up the reader/hearer to know that what is coming is a "not X but Y" construction.

B. ɪnəy...ahəyn. From an English point of view, this string is backwards. We would say, "Her aim, however, was not (shake finger here) to protect..." The Somali says, "Her aim, however, that she should protect...it was not." (Have a glass tea.)

C. e...hešo. '[Rather] what it was [was]' and we return to the backwards syntax with'[for] the city [of] Aden which then they held' and finally to the point (shouted) 'that they might obtain meat.' Obviously Somali diaphragms are built to react differently from those of Americans. A speech full of sentences like this would leave an audience of dead and dying from overemphasis of the breathlessness.

VII. Question 3

u ka noqo. 'To go [as opposed to "come"] to [there] from [here]'

su?alo

1. qərnigi saqal iyo tobnad bəðtəmɪhisi məħa ∂a9əy.
2. dəwlədi u horəysəy e timid ħebta woqoyi te bəy ahəyd.
3. dəwləda misr məħəy somalida ∂ulkeda u ka noqotəy.
4. dəwləda misr dəbəded aya yimid.
5. ɪngrɪsku ay ħer la ∂ɪgətəy.
6. məħu ɪngrɪska qəsidigisu aha.
7. ɪla hədma ayu ɪngrɪsku həystəy somaliya ħəgeda woqoyi.

dəris 6

kolku təlyanigu yimid

1. kəmbəni ɪngrɪs ah aya ka kirəyəy ħəga benadir kəmbəni təlyani ah. 2. laba boqor o somalia o ħəga konfʊred cogəy o la o∂ən cɪrəy yusuf 9ali iyo 9ʊsman mʊħamud aya iyana təlyaniga ħer la ∂ɪgtəy si u u ka 9eliyo qaba?ilka kale. 3. kolki hore wəħa ħukumi cɪrəy arlida kəmbəniga təlyaniga. 4. lakin kolku kəmbənigasi ka9əy ayəy dəwləda təlyanigu ∂ʊlka la wəregtəy. 5. somaliya ħəgeda konfʊred wəħəy ɪstɪqlalkedi hešəy kʊn iyo sagal boqol iyo lɪħdənki.

kəlmədəha 9ʊsʊb

kəmbəni	'company'	arli	'country'
kir	'lease (to someone)'	wəreg	'turn'
boqor	'king, sultan, chief'	u ∂ib	'give away'
iya	'they'	kirəyso	'rent' (to take a lease from someone)
ka 9eli	'protect'	gorma	'when?'
ħukumi	'govern'		

Notes

I. The student will note from the great wealth of detail provided that the informant who wrote this text is well acquainted with the history of southern Somalia. Even after being prompted with some serious reading, this was the best he could do. Suffice it to say that what this text lacks in content, it makes up for in the second sentence. Fortunately, the authors do not claim to be providing a course in Somali history.

II. Sentence 1

benadir. The southern part of the Indian Ocean coast, especially that around Mogadiscio, has long been known as the Benadir coast. Various etymologies for benadir compete, none really winning.

III. Sentence 2

A. konfʊred. Somalis regularly refer to any part of ex-Italian Somalia as the South, even though the particular part thereof may be east or north of their own location.

B. laba...muħamud. This string can be translated only by beginning with "There were..." That state of affairs is signalled in part by the fact that the verb phrase introducer, ay-a, has no verb phrase to introduce.

C. si u u ka 9eliyo. It is strings of particles like this one that remind one of how little of the target language he really knows. But the stuff is in reality decipherable. The first u is the subject marker which would ordinarily be suffixed to a verb phrase introducer, but there isn't one, unless we shall count si thereas. In any case the u is third masculine singular, refering to kəmbəni which is not otherwise here.
The second u is a preposition functioning here almost as a benefactive case marker. The benefit is to or for the gentlemen named in the preceding clause.
The ka is also a preposition, 'from,' the"object" of which is qaba?ilka kale.
Ordinarily u ka is pronounced uga. The rationale for the separate writing is the same as that expounded earlier.

IV. Sentence 4
ka9əy. Indeed, the question is getting from 'stand up' to 'go bankrupt.' Welcome to metaphor, and to one that is apparently quite clear.

su?alo

1. aya somaliya ħəgeda konfʊred la u ðibəy.

2. aya la ka kirəystəy.

3. kəmbənigi təlyaniga aha ayu ħer la ðɪgəy.

4. kəmbənigasi məħa ku ða9əy.

5. mərki u kəmbənigi təlyanigi aha ka9əy aya ðʊlka

   la wəregəy.

6. somaliya ħəgedani gorməy ɪstɪqlalkeda hešəy.

dəris 7

ħer

1. kʊn iyo sɪded boqol iyo todoba iyo sagašanki ayəy ħəbəšidu ku cebisəy 9ol təlyani ah 9adowa. 2. dəwləda ɪngrɪska iyo ta fərensiska iyo ta təlyaniga ayəy ku kaliftəy ɪnəy ħer la ∂ɪgtan dəwləda ħəbəšida o əy siyan ∂ʊl əy somalidu ledəhəy. 3. təlyanigu wəħu siyəy ħəbəšida ∂ʊlka ogaden. 4. lakin se ħədka u ∂aħəyəy ħəbəšida iyo ∂ʊlka təlyanigu həystəy si 9adan ah la u ma ∂aməyn. 5. ħədədka somali ah iyo ħəbəšida ka la qəybiša rabšad aya ka tagan ɪla ɪmɪnka. 6. kʊn iyo sagal boqol iyo šən iyo labatanki ayu ɪngrɪsku ∂ʊlka cuba iyo marsada kismayo siyəy təlyaniga.

kəlmədəha 9ʊsʊb

sɪded	'eight'	qəybiš	'cut' (noun)
todoba	'seven'	rabšad	'trouble'
sagašan	'ninety'	labatan	'twenty'
ħəbəši	'Ethiopia, Ethiopian'	marsa	'port'
9ol	'army'	kismayo	name of a town
9adowa	name of a place	sənəd	'year'
ogaden	name of a part of Ethiopia	kɪ9ɪ	'stand up; happen'
ħəd	'boundary'		
∂aħ	'pass'		
9adan	'clear'		
∂əməy	'be complete'		

I. This text purports to explain how Ethiopia obtained the Ogaden. Its accuracy is questionable, since the most widely accepted view is that Britain, not Italy, ceded the Ogaden to Ethiopia. It is the case, however, that borders were not carefully or clearly drawn, with border disputes resulting.

II. Sentence 1
ayəy ħəbəšidu. The last few texts have had a large number of these reversals - verb phrase introducer with a suffixed subject marker followed by the noun. Ordinarily the subject noun precedes the VPI.

su?alo

1. aya təlyaniga cebiyəy mərki u sənədku aha kɪn iyo sɪded boqol iyo todoba iyo sagašanki.
2. ħəgəy ba la ku cebiyəy.
3. ɪngrɪska iyo fərensiska iyo təlyaniga məħəy ku kaliftəy ɪnəy səməyan.
4. təlyanigu ∂ʊlke ayu ħəbəšida siyəy.
5. ɪmɪnka məħa rabšada somalida iyo ħəbəšida ka ∂ah tagəy.
6. rabšada məħa kɪ9ɪyəy.
7. ɪngrɪsku məħəy ay u təlyaniga siyey.
8. gorma.

dəris 8

isu imašohi

1. kʊn iyo sagal boqol iyo afərtənki kolku dəgalki dʊnida e ləbad bɪlabməy dəbədisi ayu təlyanigu qəbsədəy somaliya ħəged woqoyi mudu ka yər sənəd. 2. lakin kʊn iyo sagal boqol iyo kow iyo afərtənki ayu hədəna somaliya o ∂ən ɪngrɪsku qəbsədəy. 3. ɪngrɪsku wəħu ħukuməyəy somalia o ∂an, ħəga woqoyi iyo ħəga konfʊred iyo ogaden, mudu sagal sənədoda. 4. isu imašaha dədka somalida tasi wəy 9awisəy. 5. kʊn iyo sagal boqol iyo sɪded iyo afərtənki ayəy cam9iyada gurumeha midobəy somaliya ħəgeda konfʊred ɪngrɪska ka la wəregtəy. 6. kʊn iyo sagal boqol iyo kontonki ayəy cam9iyadasi somaliya ħəgeda konfʊred mər labad təlyaniga u ∂ibtəy. 7. kʊn iyo sagal boqol iyo lɪħdənki labada ∂ina9 e somaliya ba ħoriyədodi ayəy qaten. 8. ɪntəy isu təgen ayəy cəmhuriyada somalida səməysen.

kəlmədəha 9ʊsʊb

isu	'self'	kow	'one'
imašo	'coming (verbal noun)'	hədəna	'again'
afərtən	'forty'	cam9iyada	'council, legislature'
dəgal	'war, battle'	gurumeha midobəy	'United Nations'
dʊni	'world'	mər	'time'
labad	'second'	∂ina9	'side'
dəbəd	'after'	ħoriyəd	'freedom'
mudu	'approximate period of time'	ogoladəy	'permitted'

Notes

I. This text sounds very English, but it does so because of content and the occasional bending of Somali grammar, e.g., dəgalki dʊnida e ləbad 'World War II,' to deal with certain vocabulary constructions, but the English sound is at least in part illusionary.

II. Sentence 5
qurumǝha midobǝy. qurun 'nation,' midow 'be one.'

III. The text is again short on real detail but the writer's attitude is quite clear.

su?alo

1. gorma təlyanigu somaliya ħəgeda woqoyi qəbsədəy.
2. ɪntəy ayu həystəy.
3. gormu se ɪngrɪsku so noqodəy.
4. məħu ɪngrɪsku səməyəy mərki u so noqodəy.
5. mɔrka aya ħukuməy wədənka ħəgisa woqoyi iyo ħəgisa konfʊred ba.
6. mudu ɪnta.
7. gorma ayu təlyanigu so noqodəy.
8. aya u ogoladəy ɪnu so noqdo.
9. mərki sənədku aha kʊn iyo sagal boqol iyo lɪħdənki məħa ðaʕəy.
10. mərki wədənka ħəgisa konfʊred iyo ħəgisa woqoyi əy ɪstɪqlalkodu helen məħəy səməyen.

dəris 9

səyid mʊħaməd abdula ħasən

1. səyid mʊħaməd abdula ħasən wəħu ∂əšəy kʊn iyo sɪded boqol iyo afər iyo lɪħdənki. 2. wəħu ku ∂əšəy mel la yɪ∂aho kiri∂ o u ∂ow 9inabo. 3. quranka barašdisa wəħu bɪlobəy kolka u todoba cɪr aha. 4. kolku noqodəy šən iyo toban cɪr ayu təgəy sodan iyo nəyrobi si u 9ɪlma din ɪslamka u si koro∂sədo. 5. wəħu wədənka somalida ku so noqodəy kʊn iyo sɪded boqol iyo kow iyo sagašanki. 6. mər kale ayu hədəna melo kale təgəy. 7. wəħu təgəy məka iyo ħɪcaz iyo falastin. 8. məka ayu ku la kulməy šex mʊħaməd saləħ o dəriqəda saliħiyyəda u mədəħ ah. 9. mərku somaliya ku so noqodəy ayu donəy ɪnu dəriqəda fafiyo.

kəlmədəha 9ʊsʊb

səyid	See Note II	koro∂so	'increase'
∂əl	'be born'	məka	Mecca
kiri∂	place name	ħɪcaz	Hejaz
∂ow	'near∂	falastin	Palestine
9inabo	place name	la kulm	'meet'
baraš	'learning' (verbal noun)	dəriqo	'order' See Note IV A
cɪr	'years old'	saliħiyya	See Note IV B
nəyrobi	Nairobi	mədəħ	'head'
9ɪlma	'knowledge'	fafiy	'disseminate'
din	'religion'		

Notes

I. Mohammed Abdulla Hassan is the major hero of Somali history. He had all the right traits: brains, as is evidenced by the thoroughness of his knowledge of the Quran, travel to provide perspective, a deep religious commitment, and a strong, fierce pride in being Somali. The British helped his image by attacking him, thus bringing him to the attention of anyone who may have overlooked M.A.H. The British called him the mad mullah as a reflection of their awe of him and as part of their effort to discredit him.

II. Sentence 1

səyid. This form is a Somali variant of an Arabic term of address. It is respectful.

III. Sentence 4

A. There is some question about the Sayyid's visit to the Sudan or to Nairobi. How a visit to Nairobi could have been useful in terms of his knowledge is not altogether clear, since Nairobi was a tiny village until the railroad to Kanepola was built from there early in the twentieth century.

B. koroðsədo. The form koroð means 'increase,'while koroðso means 'increase for oneself.'

IV. Sentence 5

A. dəriqo. Varieties of Islam have subgroups organized around some principle. Some of the subgroups of Sufi-ism are known as dəriqo, which is very roughly translated as 'order.'

B. saliħiyya. One of the subgroups of Sufic Islam.

su?alo

1. səyid muħaməd abdula ħasən gormu ðəšəy.

2. halke ku ðəšəy.

3. ɪmɪsa cɪr bu aha kolku guranka barašdisa bɪlabəy.

4. həlku təgəy kolka mudu šən iyo toban cɪr aha.

5. muħu həlka u təgəy.

6. gormu somaliya ka noqodəy.

7. mərka ka dəmbe həlku təgəy.

8. ayu mərka ku la kulməy.

9. ayu šex muħaməd saləħ mədəħ u aha.

dəris 10

1. muħaməd abdula ħasən kolku somaliya ku so noqodəy ayu arkəy ɪskulo əy badarigu fʊrəy o dinta krɪstanka la ku ∂ɪgo. 2. ta ayu ad u ku ħʊmədəy. 3. wəħa kale u ogadəy ɪnəy dəwləda ɪngrɪsku 9awinəyso ɪskuloda badariga. 4. kolkasəy,9ilaqadiki ɪsəga iyo dəwləda ɪngrɪska ka ∂eħəyəy ad u ħʊmaden. 5. mərkasu ɪnta u 9ol ururSədəy ku gostəy ɪnu ɪngrɪska wədənka ka saro. 6. wəħu ɪngrɪska la dəgaləməyəy labatan sənədod mɪn kʊn iyo sagal boqol ɪla kʊn iyo sagal boqol iyo labatanki. 7. kʊn iyo sagal boqol iyo labatanki ayu ɪngrɪsku dayurədo ku so ki9iyəy taleħ səyidka 9olkisi kolkasa la cebiyəy. 8. wəħu u baħsədəy gəlbed konfʊred. 9. dumu aya ku dišəy iməy disəmbər kow iyo labatankedi kʊn iyo sagal boqol iyo labatanki.

kəlmədəha 9ʊsʊb

badari	'Christian priest, missionary'	dəgaləmo	'fight'
ħʊməy	'be/become bad'	mɪn...ɪla	'from...to...'
ogo	'find out'	dayurədo	'planes'
9awi	'help, support'	taleħ	town of Taleh
9ilaqadi	'relations' (Arabic loan)	baħso	'leave'
ɪsəga	'he'	dumu	'malaria'
urur	'assemble'	dil	'kill'
goh	'decide'	iməy	town of Imi
sar	'depart'	∂ɪmo	'die'

su?alo

1. mərku səyidku somaliya ku so noqodəy məhu arkəy.

2. ɪskuloda aya fʊrəy.

3. həlka məħa la ku ðɪgəyəy.

4. ɪskuloda badariga aya 9awinəyəy.

5. 9ilaqadiki ɪsəga iyo ɪngrɪska ka ðəħəyəy mərka
   məħa ku ða9əy.

6. səyidku mərka məħu səməyəy.

7. wayo.

8. ɪngrɪska ɪnta la u dəgaləməyəy.

9. məħu səməyəy ɪngrɪsku kʊn iyo sagal boqol iyo
   labatanki.

10. səyidka məħa ku ða9əy.

11. mərka məħa səməyəy.

12. gormu ðɪntəy.

13. həlku ku ðɪntəy.

UNIT SIX:

ȟukunka

A. *her*

dəris 1

1. wagi hore somalidu ma ləhəyn dəwləd ka ∂eħəysa. 2. qabiloyin bədən bəỵ u qəybsənəyd. 3. qabilo waliba wəħəy u qəybsənəyd cilibu iyo reru. 4. cilib wəl ba ama rer wəl ba wəħa u talin cɪrəy duqowdeda iyo weħi wəħ garada. 5. mərka tal u timado rəga o ∂ən ba šɪr ɪsugu ɪman cɪrəy. 6. qof wəl ba wa ka qəyb gəli cɪrəy talada goynteda. 7. bədəna ba wəħa la ku gudunsən cɪrəy talada la u bədən yəhəy. 8. mərka la gudumo qof wəl ba ħɪta kuwi ka ∂ina9ha mərki hore wəħa 9adadu ahəyd ɪnəy u hogansənədan.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ħukun	'government'	timado	'if it (f.) should come'
wa	'time'	rəg	'men'
ləhəyn	'have (negative)'	šɪr	'meeting, assembly'
qəybɪ	'divide'	ɪsu	'together'
waliba	'each'	qof	'person'
cilib	part of a tribe	gəl	'to enter'
rer	part of a tribe	goyn	'cut'
wəl ba	'every'	gudun	'approve'
u tal	'control'	ħɪta	'even' (Arabic loan)
tala	'decision, matter, problem'	9ad	'custom' (plural: 9adad)
duqow	'elders' (singular: duq)	hogan	'halter'
garad	'intelligence'		

Notes

I. Sentence 2

A. qabiloyin. In previous lessons we have seen an internal plural of this form: qaba?il. The form used here is Somali in plural.

B. qəybsənəyd. This form is a kind of compound: qəyb 'divide,' sən- adjective, əyd 'be' in its suffixed form.

II. Sentence 3

cilib, rer. There is no way to define these terms apart from a relatively full ethnographic description of Somali kinship and its relation to larger social organization.

III. Sentence 4

A. weħi. Yes, we have another informant, this time a Mudug speaker. This form has appeared before as wəħyal and wəħyoyin. Here, the form is wəħy. The final y becomes i, and the prededing vowel umlauts, becoming the front counterpart of ə, namely e. The process is not mysterious, though it can cause some odd looking forms to appear in the texts. Most such have been edited out to preserve the generally Isaq-like appearance of the Somali.

B. wəħ garada. '[Someone who] knows something.'

IV. Sentence 6

talada goynteda. In Somali decisions are cut.

V. Sentence 8

A. ka ∂ina9ħa. 'against,' 'on the side from.'

B. hogansənədan. Internal structure: hogan-sən-əd-an. Third plural subjunctive of a verb formed by suffixing əd to an adjective which in turn was formed by suffixing sən to a noun. This form's meaning presents an interesting picture. A hogan is a halter. What happens is that as a result of the majority decision all the people involved, who are wearing halters, are now led in the way of the decision by the halter rope just as camels are led by the ropes of their halters. The image is a powerful one, giving evidence again of the authority given law determined by the traditional method of hashing everything out.

su?alo

1. somalidu dəwləd ma ləhəyd wagi hore.
2. məħəy somalidu u qəybsənəyd.
3. qabilu wəl ba məħəy u qəybsənəyd.
4. ya u talin cɪrəy.
5. hədəy talu timado aya ɪsu iman cɪrəy.
6. qof wəl ba məħu səməyn cɪrəy.
7. aya isku ra9i cɪrəy talada.
8. aya u hogansaman cɪrəy gudunka.

dəris 2

šɪrka

1. rer miyigu wali arimohoda šɪrka bəy ku ∂əməystan.
2. šɪrka gor kəsta wa la qaban kəra. 3. šɪrku arin kəsta wa u
goyn kəra ama mel la u gurayo ha ahato ama se gər la qadayo ha
ahato e. 4. šɪrku waħa kale o u goyn kəra arimoha dəwləda la
donəyo inəy ogato. 5. rəga qʊ∂ ah wəħi šən iyo tobən cɪr ka
weyn aya šɪrka ka qəyb geli kəra. 6. sida 9adado təhəy ged hosti
aya laysuso hor fə∂ista. 7. mərarka qarkod maxayəd məgaloda ah
aya la ku šɪra. 8. mərka u nɪn donəyo ɪnu hədlo wa u ka9a.
9. ɪnkəsta u la asarar tamo hədəna nɪn kəsta iħtiram aya la ka
fila. 10. nɪnka mel ka ∂a9a ħal ba la sara.

kəlmədəha 9ʊsʊb

šɪr	'council'
miyi	'Bush'
arin	'affair' (plural: arimo)
∂əməyso	'settle' (from ∂ən complete)
kəsta	'any'
qab	'take, catch' See Note I
kər	'be able'
ahato	'be' 3rd. masc. sing. subjunctive
gər	'dispute'
qad	'take hold' See Note I
qʊ∂	'act of being alone'
ged	'tree'
hos	'below'
laysuso	See Note II
fə∂iso	'sit down'
maxayəd	'coffeeshop'
hədəl	'speak'
ɪnkəsta	'although'
asarar	'argument'
tamo	See Note IV
iħtiram	'respect'(Arabic loan)
fil	'expect'
∂a9	See Note I
ħal	'fine'
sar	'levy'
gʊd	'inside, interior'

Notes

I. This text is full of idioms:
Sentence 1: arimo...ðəməystan. Affairs are settled.
Sentence 2: šɪrka...qaba. The Council meets.
Sentence 3: arin...goyna. Affairs are discussed.
Sentence 3: gər...qada. Disputes are settled.
Sentence 5: ka qəyb gela. Enter a share, i.e., participate.
Sentence 6: sida 9adado təhəy. Customarily.
Sentence 10: mel ka ða9a. Fall over a place, i.e., become offensive.

II. Sentence 6
laysuso. la + isu + so.

III. Sentence 7
šɪra. The root šɪr here appears as a verb.

IV. Sentence 9
asarar tamo. 'Arguments' plus the verb tan which appears only as a compound with nouns.

su?alo

1. arimoha gudi ah aya goya.
2. šɪrka aya qaban kəra.
3. šɪrku arimohe ayu goyn kəra.
4. məħu kale ayu ka hədli kəra.
5. aya šɪrka ka qəyb geli kəra.
6. ħəge šɪrka la ku qabta.
7. mərka u nɪn donəyo ɪnu hədlo məħəy ayu səməya.
8. nɪnka kəsta məħa la ka fila.
9. nɪnka mel ka ða9a məħa hela.

dəris 3

1. nɪnka mədəħ weyn ah qabiloda ah wəħa la yɪ∂ahda suldan ama boqor ama ugas ama garad. 2. məgə9yodas o ∂əmi wa is ku mid. 3. suldanka rəga qabiloda o ∂ən aya dorta. 4. mərka u suldanku ∂ɪntona šɪr aya la qəbta. 5. šɪrkasi aya suldan 9ʊsʊb la ka dorta. 6. wəħana la ka dorta suldanka ∂ɪntəy inamodisa. 7. sida 9adadu təhəy suldanka inamodisa ka u ku weyn aya la dorta; lakinse hadi kasi u san u qalmin 9alemosarka kuwa kale aya midkod la dorta. 8. suldanimədu wa derecada ħukunka qabiloyinka somalida u ku sarəysa. 9. lakinse suldanku wəħa u donəyo ba ma səməyo. 10. šɪrka weye meša arimoha qabiloda la ku goya.

kəlmədəha 9ʊsʊb

doro	'choose, elect'
inan	'son'
qal	'to quarter (a slaughtered animal)
qalmo	'be quartered' See Note III
9alemosar	'coronation' See Note III
suldanimad	'sultanship'
dereco	'rank'
sarəy	'be on top'

Notes

I. Sentence 1
mədəħ weyn. This phrase refers here not to the size of anyone's head but rather to a position of power.

II. Sentence 7
9əlemosar. 9əlemo are'leaves!. A "crowning" entailed putting green leaves on the head of the new sultan and annointing him with camel's milk, indicating that green pastures and abundant milk were wished for the reign of the new sultan.

III. Sentence 7
u san u qalmin. The verb qal means 'to carve up' or 'quarter'a slaughtered animal. The passive, qalmo, has also a metaphorical meaning. It comes about as follows.
When guests come, the host is expected to slay the fatted calf, or camel, or whatever. However, some fatted calves are too fine to be given over to either (1) too small a group of guests (the meat would spoil, since there is no refrigeration), or (2) to guests whose own fineness is exceeded by that of the calf. On the other hand the fineness of some guests exceeds that of the host's best animal. Then it may be said that the animal is u san u qalmin, not worthy to be quartered for the guests. Metaphorically, almost analogously, the post of sultan is the guest who is too fine for the eldest son's quartering. That is, if the eldest son is not worthy of the position,....

su?alo

1. nɪnka qabiloda o mədəħ ah məħa la yɪ∂ahda.
2. side ba la u dorta.
3. məħa ∂a9a mərka u suldanku ∂ɪnto.
4. aya suldanka 9ʊsʊb la ka dorta.
5. nɪnke ba bədən ah la dorta.
6. ħukunka qabiloyinka derecode u ku weyn.
7. suldanku wəħa u dono ba ma səməya.
8. aya arimoha o ∂ən goyn ^{k}əra.

dəris 4

1. qabiloyinka wəħəy u ka la baħan qəybo yəryər o cilibyo la u yaqan. 2. cilib kəsti nɪnka u mədəħ ah e 9aqilka la yɪ∂ahdo iyəga dorta. 3. suldaniməda o kale ma aha e dorošoda 9aqilka wa ɪnəy dəwləda aqbaša.

4. wadadodu ħukunka rasmiga ah ku ma leha. 5. dinta ɪslamka bəy yaqanin. 6. dədkuna ad bəy u iħtiraman. 7. sida awaded ħəga siyasada ħog bəy ku lehyɪhin. 8. qadigu šari9ada ɪslamka ayu yaqan o dəwləda ayu mušaharo u ku šəqeya. 9. gurka iyo furninka iyo gəroha yəryər ayu qada.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ka baħ	'divide'	siyasad	'politics'
aqan	'know'	ħog	'strength'
dorošod	'choice'	šari9ad	'law'
aqbal	'approve'	mušaharo	'wages'
wadad	'religious man/leader'	ku šəqey	'work for'
rasin	'actual'	gur	'marriage'
awaded	See Note II	furnin	'divorce'

Notes

I. Sentence 4
ku...leha. 'have a part in' or 'have some X.'

II. Sentence 7
sida awaded. 'For this/that reason.'

su?alo

1. qabiloyinku məħəy u ka la baħan.

2. sida ba cilib kəsta nınka u mədəħ ah la u dorta.

3. məħa la yıðahda.

4. dorošodisa aya aqbala.

5. wadadodu ħukunka wəħ ma ku leyɪhin.

6. siyasada ħog ma ku leyɪhin.

7. wayo.

8. qadigu wa məħəy.

9. ayu u šəgeya.

10. məħəy ayu qabta.

B. dəwləda ħukunkeda

dəris 1

1. cəmhuriyada somalida sida wəħa ɪmɪnka la u ħukumo distorkubəy la ðɪgəy kʊn sagal boqol iyo lɪħdənki. 2. ħukunku wəħu ku ðɪsən yəhəy barlimanka. 3. barlimanka ama macliska umada wəħa ku cɪra boqol iyo sədəħ iyo labatan ðebutati. 4. ðebutatiyoda dədka o ðən wəħi sɪded iyo tobən cɪr ka weyn aya dorta. 5. wəħana la u dorta wæxti šən sənədod ah. 6. barlimanku wəħa u kulma sənədki laba cɪr o bɪša abril iyo ogtobər. 7. wæxtiyo kalena wa u kulmi kəra si u arimoha degdeg wəħa u ka qabto.

kəlmədəha 9ʊsʊb

distor	'constitution'
ðɪs	'build'
barliman	'parliament'
maclis	'seat' See Note
umad	'nation'
ðebutati	'deputy'(Italian loan)
kulm-	'meet'
degdeg	'quickly'

Notes

Sentence 3: macliska umada. The maclis is the place near the Mosque where traditionally the men meet to deal with matters of importance. The form umad means 'nation.' Thus, 'seat of the nation' comes to mean National Assembly.

Questions

1. gorma ba dəwləda somalida la səməyəy.
2. šari9ge ba la ku ∂ɪsəy.
3. dəwləd side ah weye.
4. ɪmɪsa ∂ebutati ba barlimanka ku cɪra.
5. side ba la u so dorta.
6. mʊdo ɪmɪsa ah aya la u so dorta.
7. ɪnte cɪr aya barlimanku kulma.
8. gorma aya u kulma.

dəris 2

1. barlimanku wəħa u ku doda o u sod ku qada arimoha la u keno. 2. arimohas wəħa keni kəra ðebutati ama ra?isal wizaraha ama tobən kʊn o qof o ša9biga ka mid ah. 3. arinta u barlimanku goyo wəħa la u geya ra?isal cəmhuriyaha. 4. hədi u dido wəħa la ku 9eliya barlimanka. 5. hədi labo dalolkod ðebutatiyoda hədəna əy arinta isku ra9an wa əy so9ota. 6. barlimanku wəħa kale u səməyn kəro wəħa ka mid ah mu9ahadoyinka ðəwlədoha la la qorta ayu aqbala, dəgalkana wa u sara.

kəlmədəha 9ʊsʊb

dod	'debate'	did	'refuse'
sod	'vote' (noun)	9eli	'return'
ken	'bring'	dalol	'fraction'
ra?isal	'head'(adj. Arabic loan)	isku ra9an	'together agree'
wizara	'minister' (Arabic loan)	mu9ahad	'treaty'
ša9bi	'citizenry' (Arabic loan)	qorta	'write'
gey	'send, lead'		

Notes

I. Sentence 1
la u keno. This clause is in the subjunctive but translates with a past participle: 'matters brought to it.' Such subordinate clauses regularly appear in the subjunctive.

II. Sentence 2
ka mid ah. 'As a group.'

III. Sentence 5
ra9an. This form is in the subjunctive, though superficially it is homophonous with the indicative.

su?alo

1. arimoha barlimanka la u keno məħa ku ðaʕa.
2. arimoha aya keni kəra.
3. arimoha u barlimanku isku raʕo məħa ku ðaʕa.
4. ra?isal cəmhuriyada arimoha u dido ħəge la u dira.
5. arinta u ra?isal cəmhuriyada dido məħəy ayu barlimanku ku səməya kəra.
6. məħu kale aya u barlimanku səməyn kəra.

dəris 3

ra?isal cəmhuriyada

1. barlimanku ra?isal cəmhuriyada iyaga ∂eħdoda ka dorta. 2. mʊdo lɪħ sənədod ah ba la u dorta. 3. labo mʊdo o qu∂ ah ayuna mešisa həyn kəra. 4. ra?isal cəmhuriyadu wa ɪnu mʊslin ahada o əy abihis iyo hoyodisna somali ahadan. 5. ɪnta u ra?isnimada həyona wa ɪnanu nag an somali ahəyn gursan. 6. šəqoyin kalena wa ɪnanu qaban. 7. nɪn ra?isal cəmhuriyada ku ħɪga ma cɪro. 8. hədi u ∂ɪntona ra?iska barlimanka aya mešisa si qabta. 9. sagašan 9ašo ayana ra?isal cəmhuriyada 9ʊsʊb la ku dorta.

kəlmədəha 9ʊsʊb

∂eħ	'midst'	nag	'woman'
həyn	See Note I	gur	'marry'
abe	'father'	šəqoyin	'work, business, job'
hoyo	'mother'	ħɪg	'be next to'
ra?isnimad	'headship/presidency'	9ašo	'day'

Notes

I. Sentence 3
   həyn. Infinitive of 'have.'

II. Sentence 5
   ɪnunan. A Mudug variant of this form is ɪnusan.

su?alo

1. side ba ra?isal cəmhuriyada la u dorta.

2. mudo ɪnte ah aya la u dorta.

3. ɪmɪsa cɪr aya u meša qabən kəra.

4. ɪnta u meša həyo ayo gursanka.

5. ra?isal cəmhuriyada šəqo kale ma geli kəra.

6. ra?isal cəmhuriyada nɪn ku ħɪga ma cɪra.

7. ra?isal cəmhuriyada ħədi u ǝɪnto aya mešisa
   si qabta.

8. gorma dəbəded ra?isal cəmhuriyada 9ʊsʊb la dorta.

dəris 4

1. ra?isal cəmhuriyada aya nın ħizbiga barlimanka u ku bədən dəwləd ınu səməyo u dorta. 2. ra?isal wizaraha aya dəbədedna waziradana ħizbigisa ka dorta. 3. ımınka todoba iyo tobən wazir aya cıra. 4. barlimanka aya dədədedna ama aqbala ama dida dəwləd. 5. hədi əy dəwlədu sod kalsoni ah wəydo wəy ðə9da. 6. ra?isal wizar e kale mərka wa ın la məg9aba. 7. sodka kalsonida wəħa u yıði kəra tobən ðebutati gorti la dono.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ħizbi	'party'	wəyo	'fail'
kalsoni	'confidence'	məg9aw	'to name'

Notes

I. The skeleton of Sentence 1 is r.c. aya nın...u dorta.

II. wazir. The Somali whose Arabic is less than good will, of course, not produce [z] but rather [s].

su?alo

1. ra?isal wizaroha aya dorta.
2. ħizbige aya u ku cıra.
3. wazirada e kale aya dorta.
4. imisa wazir aya ımınka cıra.
5. dəwləda aya aqbali kəra ama didi kəra.
6. hədi əy dəwlədu sod kalsoni ah wəydo məħəy ba ku ðə9a.
7. dəbədedna aya la dorta.
8. sodka kalsonida aya doni kəra.

dəris 5

1. cəmhuriyada somalidu wəħəy u qəybsəntəhəy sɪded gobol.
2. gobolodana wəħəy u si ka la qəybsənyɪhin todobo iyo afərtən
degmo. 3. nɪnka ħukuma gobolka wəħa la yi∂ahda ba∂asab ama
gobernatore. 4. degmoda wəħa ħukuma D.C. ama komisaryo.
5. wizarada gʊdiha aya gobolka ku šuqʊl leh. 6. ba∂asabyodu iyo
D.C.-yodu wəħəy ka tirsənyɪhin dəwləda kore. 7. mas?uliyadoduna
wa šari9ga fulintisa iyo arimoha siyasəd ah. 8. ba∂asabyadu
wəħəy ħukuman bələyska a əy dəwləda kore u ka mas?ulyɪhin.

kəlmədəhâ 9ʊsub

gobol	'region'
ka tir	'represent'
kore	'higher'
mas?ul	'responsibility'
fulin	'mount, ride'
bələys	'police'

Notes

I. The term ba∂asab is considered a loan from Hindi.

II. The terms gobernatore and comisario are obviously Italian words.

III. D.C. is a District Commissioner.

su?alo

1. imisa gobol ayəy cəmhuriyadu somalidu u qəybsəntəhəy.
2. gobolodu məħəy u si ka la qəybsənyɪhin.
3. imisa degma aya cɪra.
4. nɪnka gobolka ħukuma məħa la yɪðahda.
5. aya ku šuqʊl leh gobolka.
6. nɪnka degmoda ħukuma məħa la yɪðahda.
7. baðasabyodu ayəy ka tirsənyɪhin.
8. baðasabyodu mas?uliyadodu wa məħəy.
9. bələyska aya ħukuma.

dəris 6

1. degmo kasti cəmhuriyada somalida wəħa u si ka la qəybsənyəhəy melo yəryər o dorašadu ka ðaʕdo. 2. melohas o ðəmi wəħəy ho s yɪmadan lokəl gəbərmənka. 3. lokəl gəbərmənku ašurta ayu qada məgalodana wa ka šəqəya. 4. wəħəna šəqododa fuliya ururkoda. 5. dədka ayana iyaga u so dorta mʊdo ah afər sənədod. 6. məyər ayəy dəbəded iska dortan iyo nɪn ku ħɪga. 7. məyərku iyo nɪnka ku ħɪga wəħəy mešoda həyan labo sənədod.

kəlmədəha ʕʊsʊb

lokəl gəbərmən	'local government'
ašur	'taxes'
fuli	'perform'
urur	'council'
məyər	'mayor'

Notes

I. Terms like *lokəl gəbərmən* and *məyər* are obviously borrowed from English. In the south the terms are borrowed from Italian. The broadcasting services of Radio Mogadiscio and Radio Hargeisa reflect the effort at producing the relevant Somali terms. At the time of this writing, however, the effort is at the stage of coining new terms, but there are no such terms that are immediately recognized by the majority of Somali speakers as the obviously correct terms.

II. *nɪn ku ħɪga*. 'The man [who] to [him] nexts,' i.e., a deputy mayor.

III. *melo o dorašadu ka ðaʕdo*. "A place where elections are held," this term is usually translated as 'constituency' or 'borough' in the British sense.

su?alo

1. degmodu məħəy ayu u qəybsəntəhəy.
2. melohasi ayəy hos yɪmadan.
3. lokəl gəbərmən kasti ma mel qʊ∂ ah aya
   u ku šʊqʊl leyəhəy.
4. lokəl gəbərmənku məħəy u səməya.
5. šəqoda aya fuliya.
6. side ba ururkoda la u so dorta.
7. mʊdo ɪnte ah aya la u so dorta.
8. iyagu ayəy iska dortan.
9. məyərka iyo nɪnka ku ħɪga ɪnte bəy
   mešoda həyn kəran.

dəris 7

maħkamadoha

1. sida ɪmɪnka šari9ga cəmhuriyada somalida la u fuliyo wəħa la aburəy kʊn iyo sagal boqol iyo sədəħ iyo lɪħdənki.
2. wəħana əy u egtəhəy ta təlyaniga.

3. maħkamadoha afər cad aya ɪmɪnka cɪra. 4. maħkamad kasti kriminəl sekšən iyo sivil sekšən bəy u qəybsəntəhəy.
5. maħkamada u ku sarəysa wəħa weye subrim koðka. 6. maħkamada sare wəħəy ledəhəy ra?is iyo ra?is ku ħɪge iyo afər cʊc.
7. maħkamada sare wəħa ka hosəya maħkamadoha ambil la u qato.
8. maħkamadohasi laba weye o midi wəħəy u qəybsəntəhəy woqoyi midna ħəga konfʊred.

kəlmədəha 9ʊsʊb

abur	'create'
u egtəhəy	'be similar to'
maħkamad	'court'
cad	'kind(s)'
sarəy	'(to) high'
cʊc	'judge'
ambil	'appeal'
kʊrsi	'chair, seat'

Notes

I. No matter how you count, there are not four kinds of courts cited in this text. The other two are in the next lesson.

II. kriminəl sekšən, etc. We didn't believe it either. But even after considerable psychological battering and pummelling three informants assert that these are the terms used. Efforts to elicit Arabic terms yielded blank stares, as if the thought of using Arabic terms for the court system were some kind of madness. We can report, however, that like other political terms, these are being Somalized. Perhaps by the time you are studying this unit honest Somali terms will have been developed. Meanwhile, we all wince together.

III. The informant who wrote this text is certain that the model for the Somali court system was Italian. A more careful analysis might demonstrate that the current system is an amalgam of several systems.

IV. Sentence 5

u ku sarəysa. In the Literal this form is translated as 'highests,' since it is indeed a verb and a superlative. Should the student wish to generate other translations, he should feel cordially invited so to do.

su?alo

1. maħkamada somalidu sida əy u ∂ısənyıhin
   gormana la aburəy.
2. ayo bəy u egyıhin.
3. maħkamadohu ımısa cad bəy leyıhin.
4. maħkamad kasti ımısa bəy u si ka la qəybsəntəhəy.
5. maħkamade ba u ku sarəysa.
6. ımısa kursi bəy ledəhəy.
7. maħkamade ba ka hosəysa.
8. ımısa ambil ko∂ ba cıra.

dəris 8

1. ambil ko∂yoda wəħa ka hosəya sɪdeda gobol maħkamadohoda. 2. wəħəna u ku wada hosəya labo iyo afərtənka degmo maħkamadohoda. 3. degmoda maħkamadedu sədəħ kun o šɪlɪn taxsir ka bədən ama ħabsi sədəħ sənədod ka ∂er 9id ma sari kərto. 4. danbiyoda ɪnta ka weyn wəħa qada gobolka maħkamadisa. 5. gobolka maħkamadisu wəħəy ħukumi kərta daldalada.

kəlmədəha 9ʊsʊb

wada	'together'	∂er	'long'
šɪlɪn	'shillings'	9id	'person'
taxsir	'fine'	danbi	'charge'
ħabsi	'imprisonment'	daldalad	'hanging'

su?alo

1. maħkamadohe ba ambil ko∂ka ka hosəya.
2. ɪmɪsa maħkamadod ayəy gobolodu leyɪhin.
3. maħkamadoha kuwa u ku hosəya məħa la yɪ∂ahda.
4. kuwasi wa ɪmɪsa.
5. taxsirta u ku weyn e aya degmoda maħkamadedu 9id sari kərta wa məħəy.
6. danbiyoda wa weyn maħkamade qada.
7. daldalada maħkamade ħukunta.

UNIT SEVEN:

gurka

dəris 1

1. dʊmərka somalida wəħa la gursoda mərka əy šən iyo tobən ɪla labatan cɪr yɪhin. 2. rəguna wəħa əy gursodan mərkəy sɪded iyo tobən ɪla šən iyo labatan yɪhin. 3. gurku arin šəxsi ma aha e wəħa u ɪsu kena rerka gəbəða iyo rerka wilka gurdonka ah. 4. sida awəded aya walidku iyo rerku af ad ah ayəy gurka ku leyɪhin. 5. məgə9a iyo ħoloha rerka ad bəy mʊhim u ahan kəran mərka gurka la goynəyo. 6. mərərka qarkod mərka rerku didsənyəhəy wilka iyo gəbəðu wəy is la təgi kəran o is gursən kəran.

7. sida šari9ga ɪslamku ðɪgo nɪn kasti afər nagod ayu gursən kəra. 8. rəga ɪnta bədənise nag qʊə ah ayəy leyɪhin. 8. hədi u nɪn nag wəħa ka bədən leyəhəy wa inanu u ka la eħan.

kəlmədəha 9ʊsʊb

dʊmər	'women'	walid	'parents' (Arabic loan)
gurso	'be married'	məgə9	'name, prestige'
gur	'marry (verb);marriage (noun)'	ħolo	'animals, wealth'
šəxsi	'personal'	goynəy	'arrange'
gəbəð	'daughter, girl, maiden'	is təg	'go away'
wil	'boy, son'	eħ	'be partial'
gurdon	'courting'	sabsən	'refer(s) to'

Notes

I. Sentence 3

e. The import of this form here is 'because.'

II. Sentence 4

A. walid. This form is the present active participle of the verb wld 'to bear' or 'give birth to.' It has been borrowed as such into Somali.

B. af. While literally 'mouth,' it can also mean by extension "influence."

su?alo

1. ɪnte cɪr bəy dʊmərka somalidu ku gursodan.
2. nɪmankuse ɪnte cɪr bəy ku gursodan.
3. gurku ma arin šəxs̨i ah ba.
4. məħənəy u ahəyn.
5. aya af ad ah ku ləh mərka gurka la goynəyo.
6. wa məħəy arimoha mʊhimka ah e gurka ku sabsəni.
7. hədi walidku dido məħəy gəbəða iyo wilku səməyn kəran.
8. šari9ga ɪslamka ɪnte nagod aya nɪnku gursən kəra.
9. ɪmɪsa nagod aya rəga somalida bədənkodu qaban.

dəris 2

1. mərka u nɪnku helo gəbə∂ u donəyo ɪnu gursodo odəyoda ħɪgtodisa ah midkod aya nagta rerkeda u wəydiya. 2. hədi əy rerkedu aqbalan nɪnka gurdonka ah aya rerkisu qəbati ħolo ama lə9əg ah bɪħɪya. 3. yaradkana mərkasa̱ dəbəded la ku hešiya. 4. yaradka bədən ah wəħa la ku bɪħɪya ħolo. 5. arosəda rərkedu wəħa u kena ∂ibəd ɪnta bədən alabta guriga ah.

6. labada qof wəħana is u meheriya qadi. 7. meherka dəbədi aroska dəmašəd aya la u səməya. 8. todobo 9ašo ayu dəmašədkasi so9da.

kəlmədəha 9ʊsʊb

odəy	'old man'	∂ibəd	'dowry'
ħɪgta	'kin'	alab	'stuff, things'
u wəydi	'make a request'	guri	'house'
gəbati	'initial payment' See Note	meheri	'act of marrying'
bɪħɪ	'give, pay'	aros	'wedding'
yarad	'bride price'	dəmašəd	'celebration'
arosəd	'bride'	so9o	'go, move, proceed'

Notes

There are three functioning units relating to a marriage: the yarad, the meher, and the ∂ibəd.

The yarad is the bride price, the amount paid by the groom and his family to the bride's family. The gəbati is a kind of "down payment" on the yarad. The gəbati indicates the groom's seriousness and begins the process of welding the two families together into the net of reciprocal relationships that is Somali society.

The *meher* is divorce insurance. It is negotiated at the time of the wedding and constitutes the amount the groom contracts to pay his wife if and when he should divorce her. The *meher* is usually a number of camels.

The *∂ibəd* is the dowry given the bride by her own family.

su?alo

1. gəbə∂a la donəyo aya rerkeda wəydista.
2. ḥədi gəbə∂a rerkedu agbalo wilka rerkisu məħəy səməyan.
3. mərka gəbatiga la bıħıyo dəbəded məħa la səməya.
4. yəradka side la u bıħıya.
5. arosəda rerkedu məħəy siyan.
6. ∂ibədu wa məħəy.
7. labada qof aya is u meheriya.
8. meherka dəbədi məħa ∂a9a.
9. dəmašədka aroska ħəge la ku səməya.*
10. ınte bəy so9ota.

---

*The answer is not in the text; elicit it from the informant.

dəris 3

furinka

1. dinta mʊslinka wəy bənanəysa furinka. 2. nɪnka nagtisa furəya wa ɪnu qadiga u təga. 3. qadiga aya kolka nɪnka nagta ka fura o wərqəd sida tusəysa so siya. 4. nɪnka dəbəded nagta wərqəda isna siya.

5. sədeħ cɪr ba nɪnka iyo nagtu ka la təgi kəran. 6. labada cɪr e hore wəy isku noqon kəran. 7. mər sədəħadkase isku ma noqon kəran. 8. nɪnku sədəħ dəlqadod bu mər nagta wada furi kəra. 9. hədi u sida səməyo nagta mər dəmbe ku ma u noqon kəro.

kəlmədəha 9ʊsʊb

furin	'divorce' (noun)	sədəħad	'third'
bənan	'permit' See Note	dəlqad	'bond'
wərqəd	'paper'	dəmbe	'next'
tus	'show'		

Notes

The form bənan means 'to level.' Metaphorically, to level the ground at the approach of someone is to permit him to approach, or whatever. The general occurrence of the image of leveling in the Afro-Asiatic speaking areais witnessed in part by Isaiah 40:3-5 (RSV)

(3) A voice cries:
"In the wilderness prepare
the way of the Lord,
make straight in the desert
a highway for our God.

(4) Every valley shall be lifted up,
and every mountain and hill be made low;
the uneven ground shall become level,
and the rough places a plain.

(5) And the glory of the Lord shall be revealed...

Questions

1. šari9du ma bənəysa furinka.
2. ayi u təga nɪnku si u furu nagtisa.
3. aya ka la fura labada qof.
4. məħu qadigu siya nɪnka.
5. nɪnku ayo wərqəda siya.
6. ɪmɪsa cɪr ba nɪn iyo nagtisu is furi kəran.
7. məħəy səməyan kəran labada cɪr e hore.
8. ma is gursan kəran mər sədəħadka.
9. ɪmɪsa cɪr bu nɪnku furi kəra nagtisa mər qʊə ah.
10. mər dəmbe gursan kəra.

dəris 4

1. mərka nɪnku iyo nagtu əy ka la təgan nagta meherkeda ba la siya. 2. meherku wa ħolo ama lə9əg la ku hešiyo mərka la is gursənəyo. 3. wəħna la bɪħɪya hədi la ka la təgo o qʊð ah. 4. nagtu wəy heša meherka ħɪta hədi əy iyadu nɪnka dido.

5. mərmər nagtu nɪnkeda wəy ka təgi kərta. 6. lakinse sidasi wəy adəgtəhəy wəyna yərtəhəy. 7. mərmər qarkod qadigu wu dida ɪnu nagta nɪnka ka furo. 8. wəħu ku dadala ɪnu nagta nɪnkeda ku 9eliyo. 9. həse ahate qadi wəħ yər bu nɪnka ɪnu nagtisa furo u dida.

kəlmədəha 9ʊsʊb

ka la təg	'separate'	adəg	'difficult'
heša	'get' (from hel-t-a)	dadal	'strive'
ħɪta	'even'	ku 9eli	'return'
iyadu	'she'	həse ahate	'however'

Notes

I. Sentence 4
iyadu. 'She.' The form is used here redundantly and therefore emphatically: 'she herself...'

II. Sentence 6
yər. While this item means 'small' in size, it may also refer to smallness in frequency of occurrence; hence, here it may mean 'rare.' The same for yər in Sentence 9.

III. Whenever an American asks Somalis about Somali marriages, the reply consists of a few words about marriage and several closely typed pages about divorce. The ethnographic ears in the audience perk up and their owner begins to mutter quietly about preoccupation with divorce, about unstable marriages, etc. It turns out that Somalis tell Americans about Somali divorces because Somalis think, judging from what they read about the U.S.A., that Americans are preoccupied with divorce. Also with polygamy since Americans are so proficient at it, albeit discreet.

Going on from here, maybe there is some truth to the notion that the Indians discovered the Old World, from a European error, rather than the other way round.

su?alo

1. nagtu məħəy heša hədi əy nɪnkeda ka la təgo.
2. meherka wa məħəy.
3. meherka gorma ba la u ku hešiya.
4. nagta meherkeda ma la siya hədi əy iyadu ɪn la furo donto.
5. dʊmərku nɪmanka mər qarkod ba ma furan.
6. hədi nagtu donəyo ɪnəy nɪnkeda furo miyəy adəgtəhəy.
7. wayo.
8. ma mər bədən ba aya qadigu dida nɪnka furinka donəya dəlabkisa.

UNIT EIGHT:

qabilo

dəris 1

tolka

1. somalida ɪntoda bədən ɪnəy qabilo iyo rer ku tirsənadan ad bəy u la wəyntəhəy. 2. nɪn wəl bi sida u u ka qəyb gelo siyasada iyo ħɪ∂i∂ka u kuwa kale leyəhəy wəħəy ku ħɪ∂əntəhəy tolkisa.

3. somalida ħəga abəha bəy ku abtirsəta. 4. ɪlmohi kasta o somali ahi wa inu abtirsəniyahisa qəyba.

5. mərka u nɪn rer miyi ahi mid kale la kulmo wəħa u ku horəysa e u wəydiya wəħa weye qolədisa. 6. sida u ka kale u la mə9amila wəħa ad u ku ħɪ∂əntəhəy mərba ɪnta əy is u cɪran.

7. həse ahate məgaloyɪnka qəbəliyədu wəy ku yərənəysa.
8. rer məgalahu manta somaliniməda bəy ka ħogəyan qəbəliyəda.
9. sida runta ah wa 9eb ɪnu qofku rerka u ka dašəy mʊhim ka ∂ɪgo.

kəlmədəha 9ʊsʊb

qabil	'clan'
tol	'kin'
ku tirsənad	'be numbered among'
gel	'enter'
ħɪ∂i∂	'relations'
abe	'father'
abtirso	'relate one's geneology'
ɪlmo	'children'
abtirsən	'geneology'
qəyba	'learn, memorize'

wəydi	'ask'
wəydiso	'ask'
qoləd	'cubicle, branch, line'
mə9amil	'relate to, treat'
qəbəliyəd	'clanism'
yərəni	'diminish'
manta	'today'
somaliniməd	'Somalism'
ħogi	'strengthen, become strong'
run	'truth' See Note II
9eb	'bad taste, shame, scandal'

Notes

I. The form tir means '(to) count.' The other forms in this text which are derived from or compounded with tir make rather clear sense:

A. ku tirsənad-. Sentence 1: 'to be numbered among.' We have seen before forms like this one: tir, sən adjective, ad verbalizer.

B. abtirso. Sentence 3: ab 'father,' tir 'count,' so benefactive.

C. abtirsəniya. Sentence 4: abtir, sən, iya nominalizer.

II. Sentence 9
sida runta ah. 'in fact' from "the way [which] the truth is."

III. Quite obviously this text was written by an urbanized Somali whose feelings are expressed in the last line. Those who continue the nomadic life, however, participate in the reciprocal relationships based on kinship since it is the only social security there is. Interestingly, once a Somali gives up pastoralism and takes up residence in the city, the ties to kin rapidly become less important as he finds both economic and emotional support from persons who are not his kin.

This state of affairs is well attested in a variety of societies. It is referred to as the breakdown of traditional X(s), where X may be kinship ties; authority political or judicial; economic bases, etc. The scholarly literature is replete with papers showing that the values and systems of social control and support which characterize an agricultural or nomadic society are different from those of an urban society. The papers dealing with African situations attempt to detail those aspects of traditional, i.e., non-urban, society that are eliminated or distorted when people become citified. While there is the rare scholar who attempts to develop a theory of the kinds of changes to be expected, most students belabor the obvious, as does the informant who wrote the text of this lesson.

su?alo

1. somalida ɪntoda bədən məħa u ku mʊhimsən.

2. nɪnka tolkisa məħa ku ∂ɪsən.

3. somalidu side bəy u abtirsəta.

4. ɪlmohi kasta o somali ahi məħ^{u} qəyba.

5. mərka u nɪn rer miyi ahi mid kale la kulmo wa məħəy wəħa
u ku horəysa e u wəydiya.

6. wayo.

7. qəbəliyədu ħəge bəy ku yərənəysa.

8. ħəge somaliniməda bəy ka ħogəysa qəbəliyəda.

dəris 2

orur

1. somalidu lɪħ orur o waweyn bəy u qəybsəntəhəy. 2. kuwasi wa dir iyo darod iyo isaq iyo hawiye iyo digil iyo raħanwəyn.

3. dirku iyo darodku iyo isaqu iyo hawiyehu wa rer gura. 4. dirku wəħəy degan cəmhuriyada ħəga u ku woqoyi gəlbedsən iyo melo itobɪya ah iyo ðʊlka somalida e fərensisku həysto. 5. isaqu wəħəy degan woqoyi ɪnta dirka bəri ka ħɪgta məgaloda erigabona gəlbed ka ħɪgta. 6. darodku cəmhuriyada ɪnteda ðeħe iyo ɪnta u ku woqoyi bərisən bəy degan. 7. itobɪya ɪnteda ogadeniya la yɪðahdona wəy cogan. 8. hawiyehu toga šəbele bəy ku ħersənyɪhin. 9. darodka iyo hawiyeha qarkod wəħəy kale o ku nolyɪhin ħəga konfʊr toga cuba ka ħɪgta iyo kiniya ħəged woqoyi. 10. digilka iyo raħanwəynta wəħa la ka hela ɪnta cuba iyo šəbele u ðeħəysa. 11. darodka iyo hawiyeha konfʊred rer gura ma aha. 12. lo? iyo bero bəy leyɪhin. 13 digilka iyo raħanwəynta bədən ah wa berəto.

kəlmədəha 9ʊsub

orur	'groups'	ku ħer	'surround'
bero	'crops'	ðəqo	'raise, rear'
berəto	'farmers'		

Notes

orur. Although the usual meaning of this word is 'groups,' in the context of this lesson it clearly refers to 'clans' and has been so translated in the English section.

1. ɪmɪsa orur o waweyn bəy somalidu u qəybsəntəhəy.
2. qəyboha məħa la yɪ∂ahda.
3. kuwe ba bədəna rer gura ah.
4. ħəge ba _____ degan.
    a. dirku
    b. isaqu
    c. darodku
    d. hawiyehu
5. ħəge kale bəy darodka iyo hawiyeha qarkod degan.
6. digilka iyo raħanwəyntu ħəge bəy ku nolyɪhin.
7. hawiyeha iyo darodka konfured ma rer miyi ba.
8. məħəy ∂əqdan.
9. digilka iyo raħanwəntu ma rer gura ba.
10. məħəy yɪhin.

dəris 3

səb

1. cəmhuriyada ħəgeda woqoyi wəħa cɪra sədəħ qabilo o yəryər o səb la u yaqan. 2. kuwasi wəħəy yɪhin mɪdgan iyo tumal iyo yibir. 3. səbtu ma aha rer gura ħolo leh ama berəto. 4. ama san9oda gə9ənta bəy ku nolyɪhin ama wəy uga∂tan. 5. bɪrta bəy tuman kəbohana wəy səməyan timohana wəy caran. 6. tumalodu bɪrta bəy tuman mɪdganoduna kəboha wəy səməyan. 7. šəqododasi əy qabtani wa mid əy somalida kale nə9əbtəhəy. 8. səbtu ∂aħoba rer miyiga o šəqododa u bahən bəy ra9an. 9. məgaloyɪnkana dukamo bəy ku həystan. 10. qarkod lə9əg bədən bəy helan.

kəlmədəha 9ʊsʊb

san9o	'craft'
gə9ən	'hand'
uga∂o	'(to) hunt'
bɪr	'iron'
tum	'hammer, beat'
kəbo	'shoes'
timo	'hair'
car	'cut'
nə9əb	'dislike'
∂aħoba	'often'
ra9	'accompany'
dukan	'shop, store'
u eg	'be like, seem like'

su?alo

1. ɪmɪsa qabilo o səb ah ba cɪra.
2. miyəy waweynyɪhin mise wəy yəryəryɪhin.
3. ħəge bəy degan.
4. məħa la yɪ∂ahda.
5. šəqo məħəy ah bəy qabtan.
6. mɪdganoha məħa la ku yaqan.
7. tumaloda məħa la ku yaqan.
8. somalidu side bəy u egta šəqəda səbtu qabato.
9. səbtu ma guran.
10. ayəy ra9an.
11. səbta qarkod məħəy məǵaloyɪnka ka qabtan.
12. qarkod ma lə9əg bədən bəy helan.

dəris 4

səb

1. səbtu iyaga ba is ra9a iyagana is la dega. 2. iyaga iyo somalida kale šəqoda o qʊð ah ba is u kenta. 3. qabiloyɪnka səbta mid kasti afkeda bəy ledəhəy. 4. afafkasi af somaliga wəy ku ðowyɪhin lakinse ad bəy u ka duwənyɪhin. 5. somalida kale afaf səbta ma taqan, səbtuse af somaliga wəy wada yaqanin. 6. səbta mɪdganoha aya u ku bədən. 7. qabiloda səbta u ku yərina wa yibroha.

kəlmədəha 9usub

af	'language'	ka duwən	'different (from)'
ðow	'near'	hədəl	'speak'

Notes

I. Sentence 1
iyaga. The pronoun is here used for emphasizing is.

II. Sentence 2
somalida kale. The use of kale is in the interest of national unity. In the past the Sab have been the second class citizens in Somali society, with a clear distinction drawn between Sab and Somali. Though two wrongs do not make things right, it is the case that the U.S. is not the only country with a part of its population systematically oppressed and the object of wild eyed, not to say red necked, prejudices.

III. Sentences 3 and 4
There is some question about the so-called languages of the Sab. Apparently there is a "secret language," something akin to pig latin, that the Sab use among themselves when they wish not to be understood by Somalis. Whether it is this state of affairs that accounts for the opinion, widely held by Somalis, that the Sab speak languages different from Somali remains to be seen.

su?alo

1. səbtu somalida kale ma ra9da.

2. ayəy la degan.

3. səbta iyo somalida kale məħa is u kena.

4. afke bəy səbtu ku hədlan.

5. afafkasi ka somalida ma ku ∂owyıhin.

6. somalida kale afafka səbta ma yaqanin.

7. afke kale bəy səbta o ∂əmi taqan.

8. səbta kuwe u ku bədən.

9. kuwe u ku yər.

dəris 5

yibir

1. yibrohu ma šəqeystan. 2. mər nagi urəysəto moyi e wəħ yər ba somalida kale yibroha aragta. 3. yobrohu həd iyo cer wəy ogadan mərka əy nagi urəysəto o midkod ba u yɪmada o lə9əg wəydista. 4. nagtu wəħa əy kəri kərəyso bəy sisa. 5. wəħasi la siyo samanyo ba la yɪðahda. 6. mərka u yibirku samanyoha qato 9alaməd bu ka təga. 7. tasi ba yibroha kale tusta ɪnəy nagtu samanyəhəy bɪhɪsəy. 8. yibirka 9idina samanyoha u ma dido. 9. dədku wəħəy modan ɪnu yibirku wəħ 9awryo. 10. wəħəy ka bəqan ɪnu ɪlmohu ðɪnto hədi yibirka an wəħ la sin.

kəlmədəha 9ʊsʊb

šəqey	'(to) work'	9alaməd	'sign, token'
urəyso	'become pregnant'	9id	'person, someone'
moyi	'except'	mod	'think, believe'
arag	'(to) see'	9awr	'(to) wound' See Note II
həd iyo cer	'always'	bəq	'(to) fear'
sisa	'gives'	urka lehi	'to have the stomach; i.e., 'be pregnant.'
samanyo	'fee paid to the Yibir'		

Notes

I. Sentence 3

həd iyo cer. The Yibir always find out when a woman becomes pregnant. Hmpf. One might guess that perhaps one way a woman decides she is pregnant is by the appearance of a Yibir. Indeed, of any sample of married Somali women at any given time some percentage will have just produced a baby, others will be obviously pregnant, while others will be hoping they are. But, the senior author's wife reminds him, it is only because of one's American male status in a world run by advertising agencies that there is such cynicism. A proper respect for magic will yield an analysis more accepting than one that hints that the Yibirs have a fine racket going for them.

II. Sentence 9
wəħ 9awryo. 'Hurt' or 'wound something.' The term 9awrəd means someone who squints and is therefore a possessor of the evil eye. While Americans accustomed to a world which operates on principles either known or knowable find it difficult to take seriously such things as evil eyes, much of the world's population is quite serious about them and can be terror struck thereby. Though while in the lab we may say "science is hell," in fact it is wonderful. Knowledge, i.e., science, dispels the fear that paralyzes lives or leads to meaningless tragedy. That there is mystery in the universe is without question, but that mystery is not malevolent.

su?alo

1. yibirku ma šəqeysta.
2. somalida kale yibirka ma arakta.
3. gorma ba la arka.
4. yibirku məħu u ku yɪmada nagta urəysəta.
5. nagta urka lehi ɪmɪsa bəy yibirka sisa.
6. wəħa la siyo məħa la yɪðahda.
7. yibirku məħu ka təga.
8. wayo.
9. dʊmərku mərmər ma didan ɪnəy samanyoha bɪhɪyan.
10. dədku məħəy yibir modan.
11. hədi yibirka wəħ la sin məħa ɪlmoha ðəša ku ða9a.

dəris 6

yibir

1. wəħa cɪrta šeko šarħəysa wəħa yibirka acuroda la u ka siyo mərka u wil ∂əša ba. 2. yibroha awowgod mʊħaməd ħanif wəħu ah falalow. 3. malɪn bu šex barxadle o duq somaliah o ad la u yaqan ah la kulməy. 4. mʊħaməd ħanif ba šexa la dodəy si la u arko ka təbo bədən šexina wu aqbaləy. 5. mərkasa mʊħaməd ħanif bur ka la ceħəy iyo ka dusəy. 6. labo cɪr bu burtas ka dusəy. 7. mərku mər sədəħədki burti gələy ba šex barxadle burti ku awdəy. 8. yibrohi ba mərkas šex barxadle məgti mədəħwəynahoda wəydistəy. 9. šexi ba labo ka la dorənsiyəy. 10. wəħa la ka dorənsiyəy ɪnəy boqol həlad qatan iyo ɪnəy wilki ∂əša ba samanyo ka qatan. 11. wəħəy dorten samanyo ah.

kəlmədəha 9ʊsʊb

šeko	'story'	təb	'power, skill'
šaraħ	'explain' (Arabic loan)	ceħ	'rend'
acuro	'fee'	ka la ceħ	'sunder'
awow	'grandfather, ancestor'	ka dus	'pass through'
falalow	'magician'	awd	'block, barricade'
malɪn	'day'	məg	'blood-price'
duq	'old [man]'	dorənsi	'let [someone] choose [between]'
la dod	'challenge, argue,compete'	həl	'camel'
dod	'assert'	amr	'(to) command'
arko	'see' (3 masc. singular subj. pres.)		

Notes

I. The preceding lesson explains that a special fee, the samanyo, is paid to a Yibir when a woman becomes pregnant. This lesson, in contrast, points out that the samanyo is paid only on the birth of a son.

The circumstances under which these lessons were produced and the resulting conflict may well prove instructive. Both lessons were written in the summer of 1968 by a young man completing his master's degree in public administration. His command of English is remarkable, and he is highly urbanized. In the summer of 1969, a second Somali man of about the same age, status, and skill in English read the lessons and suggested some minor changes in the vocabulary and grammar of lesson VIII 5. He commented, however, that the content was fine and needed no changing.

Upon coming to this lesson, however, he explained that paying the samanyo at conception was utter nonsense; it would be paid only at the birth of a child, and only for a son, since no one in his right mind would pay anything for a daughter. He then changed some of the sentences to accord with the views expressed. The content of VIII 5, however, still required no change.

While it is possible to generate several hypotheses to account for the conflict (both informants are men, both are urbanized, therefore neither really know what the facts are; etc.), verification requires field work in the Somali Republic. The kind of field work technique is obviously important. The senior author's experience suggests that asking people for the reasons for or for descriptions of a certain custom will yield a set of answers that vary in their literary quality, their wit, and their accuracy. The best ethnographic tool remains the eyeball. It functions best when the investigator's mouth is shut and when his behavior is designed to make him as inconspicuous as possible. With data derived both from watching and listening on the one hand and from interviews on the other one may be able to determine whether either of the explanations in these two lessons is correct and to what extent. For further advice on conducting ethnographic field work check with your local anthropology department.

II. Sentence 2
falalow. The verb fal means 'to plan.' One who plans, then, is a magician, someone who can deceive others and who has power. How much an American should make of the connection between magic and planning can not be determined from this datum alone.

III. Sentence 3

A. duq. While this term refers to an elder or to an old man, it also includes the notion of sagacity because in Somali eyes age correlates closely with wisdom. Consequently duq may sometimes be translated as 'sage.'

B. o ad la u yaqan ah. Here we have the last example of the construction ad u 'very' used with a verb instead of with an "adjective," like bədən.

su?alo

1. yibroha awowgodu kuma bu aha.
2. məħu aha.
3. mʊħaməd ħanif ayu kulməy malɪn.
4. ayu aha šex barxadle.
5. mʊħaməd ħanif məħu šexa ku la dodəy.
6. wayo.
7. mʊħaməd ħanif məħu ku amrəy burti ɪnəy səməyso.
8. məħu mərka səməyəy.
9. ɪmɪsa cɪr bu burta ka dusəy.
10. mərku mər sədəħədki gələy məħu šex barxadle səməyəy.
11. məħa ku ∂a9əy muħaməd ħanif.
12. yibrohu məħəy wəydisten šexa.
13. məħu šexu səməy.
14. məħu ka la dorənsiyəy.
15. yibrohu məħəy dorten.